

ശ്രീരാമവർഗ്ഗനാഥി

ത്രിപുരഭാസം

പ്രബന്ധം.

കൊച്ചി

മലയാളഭാഷാപരിഷ്കരണ കമ്മിറ്റിയിൽനിന്നു
പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്.

RAMA VARMA RESEARCH INSTITUTE,
TRICHUR, COCHIN STATE.

ശ്രീരാമവർഗ്ഗനാഥലി

ത്രി ച ര ഭ ഹ ന ം

പ്രബന്ധം.
(ടിപ്പണീസഫിതം.)

കൊച്ചി
മലയാളഭാഷാപരിഷ്കരണ കമ്മിറ്റിയിൽനിന്നു
പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്.

കോപ്പി രൂ००

തൃശ്ശിവപേരൂർ മംഗളോദയം പ്രസ്സിൽ അച്ചടിച്ചത്.

ഫഫഫ

വില അണ വ.

പകർപ്പുകാരൻ
കമ്മീറ്റിക്കു മാത്രം

RVR
1/2069
രാമവർഗ്ഗനാഥലി
തൃശൂർ

പ്രസ്താവന

അമൃദ്രിതങ്ങളായ ഭാഷാഗ്രന്ഥങ്ങൾ തേടിപ്പിടിച്ച് അബദ്ധം കൂടാത്ത വിധത്തിൽ അച്ചടിച്ച പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത് ഭാഷാപരിഷ്കരണമാറ്റങ്ങളിൽ ഒട്ടും അപ്രധാനമല്ലാത്ത ഒന്നായിട്ടാണ് ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി വിചാരിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഭാഷാസാഹിത്യത്തിലെ അമൃദ്രിതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽവെച്ച് ഒരു പ്രധാനസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നവയാണ് ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങൾ എന്നതിന്നു സംശയമില്ല. അതിനാലാണ് അല്പകാലത്തിനുമുമ്പു ഗൗരീചരിതം മുതലായ ചില അമൃദ്രിതചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങൾ കമ്മിറ്റിയിൽനിന്നു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായിട്ടുള്ളത്. അതിനെത്തുടർന്നുകൊണ്ട്, തൃപ്പൂണിത്തുറ ഈടുവയ്പുഗ്രന്ഥശാലയിലെ മഹാചാര്യനമ്പർ താളിയോലഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു വകുത്തി ചില ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങൾ ടിപ്പുണിയോടു കൂടി അച്ചടിച്ച പ്രസിദ്ധം ചെയ്യാൻ കമ്മിറ്റി തയ്യാറാക്കിവരുന്നുണ്ട്. അവയിലൊന്നാണ് മഹാജനങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്ന ഈ 'ത്രിപുരദഹനം'.

ഭാഷാസാഹിത്യത്തിന്റെ ചരിത്രകാലത്തെ ഋതുക്കളായി ഭാഗിക്കാമെങ്കിൽ ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങളുടെ കാലം ഋതുരാജനായ വസന്തം തന്നെയാണെന്ന് പറയാവുന്നതാണ്. ഈ ഋതുവിൽ നാനാപ്രകാരങ്ങളിലുള്ള പ്രബന്ധ

പ്രസ്തുതങ്ങൾ വിരിഞ്ഞ സാമിത്യാരാമത്തെ പല പ്രകാരത്തിൽ ശോഭിപ്പിക്കുന്നു. നയനാനന്ദവും ബ്രാണപ്രീതിയും മുഖവാക്കുന്ന സുരഭിലകസുമങ്ങൾ, ശ്രവണങ്ങളിൽ അമൃതവർഷം ചെയ്യുന്ന കോകിലാലാപം ഭംഗരധങ്കാരം മുതലായവ, തപസ്സിനെ സുധാഭവത്തിലാവാട്ടിക്കുന്ന മന്ദമാരുതൻ, രസനയെ ദിവ്യസുഖമനുഭവിപ്പിക്കുന്ന മകരന്ദം മുതലായവ ഈ ജതുവിടെ അസാധാരണവിഭവങ്ങളത്രെ. ഈ വാസന്തികവിഭൂതികളെ അനുഭവിക്കേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി സാമിത്യാരാമത്തിൽ സൈപരവിഹാരമാരംഭിക്കുന്ന സഹൃദയജനങ്ങൾ അഭയമായ ഏതോ ഒരു ദിശ്യലോകത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാലെന്നുപോലെ ചമൽകൃതമതികളായിച്ചമയുന്നു.

മേൽപ്പറഞ്ഞ വാസന്തവാസരങ്ങളിൽ സാമിത്യാരാമത്തിൽ വികസിച്ച പ്രബന്ധപുഷ്പങ്ങളെ അഴകിലും വാസനയിലുമുള്ള തരതമഭാവം പൂർണ്ണരിച്ച് ഉത്തമം, മദ്ധ്യമം, അധമം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നിനമായി വിഭജിക്കാം. നയനാസേചനകളും വാസനാഭാസുരങ്ങളും “മധുമദമണമോലു”ന്നപയുമായിട്ടുള്ളവ ഒന്നാമത്തെ ഇനത്തിലും, ആകൃതിഗുണംകൊണ്ടും വാസനാവൈഭവംകൊണ്ടും അല്പം താഴ്ന്ന നിൽക്കുന്നവയും എന്നാൽ ആകപ്പാടെ വിശ്വപരിപ്ലവയുടെ ശിഖകലാനൈപുണ്യത്തെ പ്രകടിക്കുന്നവയുമായിട്ടുള്ളവ രണ്ടാമത്തെ ഇനത്തിലും, ആകൃതിയിലും പ്രകൃതിയിലും അതിലും ഗുണം കാഞ്ഞവ മൂന്നാമത്തെ ഇനത്തിലും അന്തർവിക്കുന്നതാണ്. രാമായണചമ്പു, നൈഷധചമ്പു, കൊടിയവിരഹം, കാമദഹനം, രാജരത്നാവ

ലീയം മുതലായവ ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങളിൽ ഉത്തമസ്ഥാനത്തെ അർഹിക്കുന്നവയാണെന്നു സൂര്യയജുനസമ്മതമാകുന്നു. ശേഷമുള്ളവ നിപുണനാരായ നിരൂപകന്മാരുടെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചു യഥാസംഭവം മദ്ധ്യമങ്ങളായോ അധമങ്ങളായോ വിഭജിക്കാവുന്നതാണ്.

ഉത്തമങ്ങളായ എല്ലാ വസ്തുക്കളുടേയും ഉൽപത്തി, ചരിത്രം മുതലായവയെപ്പറ്റി തത്ത്വപരവേഷണം ചെയ്യുന്നതിൽ മനുഷ്യന്റെ മനസ്സ് നിരപേക്ഷമായ കൌതുകത്തോടും തീവ്രവേശത്തോടുംകൂടി പ്രവർത്തിക്കുന്നു. മദ്ധ്യമങ്ങളായ വസ്തുക്കളുടെ കാര്യത്തിൽ അതു മദ്ധ്യവേശത്തോടും പ്രയോജനാവേഷയനസരിച്ചും മാത്രമേ വ്യാപരിക്കുന്നുള്ളൂ. അധമവസ്തുക്കളുടെ വിഷയത്തിലാകട്ടെ മനുഷ്യബുദ്ധിയുടെ ജിജ്ഞാസ ശുഷ്കഭൂമിയിലെ പ്രസ്രവം പോലെ വറ്റി വരണ്ടു പോകുന്നു. ജിജ്ഞാസയിലുള്ള ഈ ഭേദം ജ്ഞാനത്തിലും കാണാതിരിപ്പാൻ തരമില്ല. പ്രകൃതമായ സാഹിത്യാരാമത്തിലെ പ്രബന്ധപുഷ്പങ്ങളിലും ഉത്തമങ്ങളായവയുടെ ഉൽപത്തിചരിത്രാദികൾ വരക്കെ പരിജ്ഞാതങ്ങളാണെങ്കിലും, മദ്ധ്യങ്ങളായുള്ളവയിൽ പലതിന്റെയും തത്ത്വം ആരും അറിയാതെയാണു കിടക്കുന്നത്. അവയുടെ ഉത്ഭവത്തിന്നു ഹേതുക്കളായ കവിദൂമങ്ങളുടെ പേർപോലും ആരും അറിയാതെയാണിരിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഇതു ജനങ്ങളുടെ ജ്ഞാനവൈകല്യത്തെല്ലാതെ അവയുടെ ഗുണവൈരക്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നില്ല.

പ്രകൃതമായ ത്രിപുരഭേരനം മേൽപ്പറഞ്ഞ രണ്ടാമ

ഞെ ഇനത്തിൽ മേലേക്കിടയിൽ പെടുത്താവുന്ന ഒരു ച
 ന്യപ്രബന്ധമാണ്. പുരാണപ്രസിദ്ധമായ ത്രിപുരാസുര
 ഭംനം തന്നെയാണ് ഇതിലെ പ്രതിപാദ്യവസ്തു. ലോക
 ത്രയങ്ങളെന്നായ താരകാസുരനെ ദേവസേനാപതിയായ
 ശ്രീസുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി നിഗ്രഹിച്ചതിനുശേഷം ആ താര
 കാസുരന്റെ പുത്രന്മാരായ വിദ്യുന്മാലി, കമലാക്ഷൻ, താ
 രകാക്ഷൻ എന്നിവർ പരമശിവനെ തപസ്സുകൊണ്ട് പ്ര
 ത്യക്ഷനാക്കി അവിടുത്തെ തൃക്കയ്യിൽനിന്ന് ആരാധ്യം അ
 ഭേദ്യവും അത്യാശ്ചര്യകരവും “അഖിലശസ്ത്രാസൂക്താദി
 പൂണ്ണ്”വുമായ മൂന്നു പുരങ്ങളെ സ്വന്തമാക്കി. ആ ത്രിപുര
 ങ്ങളിലിരുന്നുകൊണ്ട് അവർ യഥേഷ്ടം ഭൂവനങ്ങളിൽ
 സഞ്ചരിക്കാമെന്നും, പന്തിരാണ്ടു കൂടുമ്പോഴൊരിക്കൽ ഏ
 വിടെവെച്ചുകിലും അവർ തമ്മിൽക്കാണ്മാൻ സാധിക്ക
 മെന്നും, അങ്ങനെ കണ്ടെത്തുന്ന സമയത്ത് ശിവൻത
 ന്നെ ഒരു ശരംകൊണ്ട് മൃതരേയും ഒരുമിച്ചു കൊന്നുവെ
 കിലല്ലാതെ അവർ മരണം വരികയില്ലെന്നും അവർ വ
 രവും വാങ്ങി. വരലാഭത്താൽ മദാധ്വാനായിച്ചുമാഞ്ഞ
 ത്രിപുരന്മാർ ത്രൈലോക്യത്തിലെങ്ങും നിർമ്മം സഞ്ചരി
 ച്ചു, സ്വർഗ്ഗഭൂമിപാതാളങ്ങളിൽ വസിക്കുന്ന സകല ജീവി
 കളേയും ദ്രോഹിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ശിവനെ മാത്രം ഒരു
 വിധത്തിലും മുന്തിപ്പിക്കാതെ കഴിക്കുവാൻ വേണ്ടി അവർ
 ഭസ്മരൂപാക്ഷാദികളായ ശിവചിഹ്നങ്ങളെല്ലാമു പതി
 വായി ശിവപൂജചെയ്തു പോന്നു. അക്കാലത്ത് ത്രിപുരവീ
 ഡയാൽ ദേവലോകത്തുനിന്ന് ഭൂഷുന്മാരാക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്രാ
 ദിദേവന്മാർ ത്രൈലോക്യരക്ഷകനും അസുരാന്തകനുമായ
 മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ തിരുമുമ്പിൽ ചെന്നു സങ്കടമുണർത്തി

ജ്ഞാനപ്രദായം തീർത്തതേണമെന്നുപേക്ഷിച്ചു. ശി
 വന്റെ ശരണമെങ്കിലും ത്രിപുരനാഥർ മരണം ഭവി
 ക്കയില്ലെന്ന വാസ്തവം ധരിച്ചിട്ടുള്ള വിഷ്ണുഭഗവാൻ കൈ
 ലാസത്തിൽച്ചെന്ന് ശിവനെക്കണ്ട ദേവന്മാരുടെ കാര്യ
 ത്തിൽ ഉദാസീനനെന്ന നിലയിൽ ചിലതു സംസാരിക്കു
 കയ്യുണ്ടായി. അതിൽനിന്നു ശിവനു ത്രിപുരനാരിലുള്ള
 വാത്സല്യത്തിന്നു ഹാനിവന്നാലല്ലാതെ ത്രിപുരനാറെ ന
 ശിപ്പിക്കുവാൻ വഴിയില്ലെന്നും അവരുടെ ശിവഭക്തിക്കു
 ഹാനിവന്നുവെങ്കിലല്ലാതെ ആ വാത്സല്യം ഒട്ടു നശിക്കുക
 മില്ലെന്നും വിചാരിച്ച് വിഷ്ണുഭഗവാൻ ബുദ്ധമുനിയുടെ
 വേഷം ധരിച്ച് ബൈലശാസ്യം നിർമ്മിച്ച് ഭക്താഗ്രഗ
 ണ്യനായ നാരദമുനിയെ ശിഷ്യനാക്കി തന്റെ കരുമിച്ചു
 കൂട്ടി, ത്രിപുരനാർ കത്തുചേരുന്ന ബോധിപ്രകൃത്തിന്റെ
 ചുവട്ടിലിരുന്നു ശിഷ്യനെ പഠിപ്പിക്കുവാൻതുടങ്ങി. അസുര
 നാർ അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ അതുതത്രവനായ ബുദ്ധമു
 നിയേയും ശിഷ്യനേയും കണ്ടു വിവരങ്ങൾ ചോദിച്ചറി
 ഞ്ഞു. തദനന്തരം ബുദ്ധമുനിയും ദൈത്യന്മാരും തമ്മിൽ
 ബൈലശാസ്യത്തേയും ശൈവസിദ്ധാന്തത്തേയും വിഷയീ
 കരിച്ചു ദീർഘമായ ഒരു വാദം നടത്തി. ബൈലശാസ്യപ്ര
 കാശം പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെടുന്നതു മാത്രമേ സത്യമാക
 യുള്ളുവെന്നും, ശിവൻ ചാക്ഷുഷപ്രത്യക്ഷവിഷയമല്ലായ്ക്ക
 യാൽ മിത്യാകല്പിതനാണെന്നും ബൈലമുനി വാദിച്ചു.
 ശിവൻ മാത്രമേ സത്യമായിട്ടുള്ളുവെന്നും തൽഭിന്നമായിട്ടു
 ള്ളതെല്ലാം മിത്യായാണെന്നും ത്രിപുരനാർ പ്രതിവാദിച്ചു.
 ഈ ഗംഭീരമായ വാദത്തിൽ ഇരുപക്ഷക്കാർക്കും സമീകാരമാ

യ ഒരു നിർണ്ണയം വരുത്തുവാൻ പ്രയാസമായപ്പോൾ കാ
 യും ഒരുപരീക്ഷിക്കുകൊണ്ടു തീർച്ചപ്പെടുത്തണമെന്ന് ബുദ്ധമുനി
 പറഞ്ഞു. “ഞാൻ ബൌദ്ധശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രഭാവത്താൽ
 ഈ ബോധിപ്പിക്കുത്തെ ഇല്ലാതാക്കാം. നിങ്ങൾ ശിവപ്രഭാ
 വത്താൽ അതിനെ വീണ്ടും ജനിപ്പിക്കുവിൻ” എന്നു പാ
 ഞ്ഞു മായാനിപുണനായ ബുദ്ധമുനി സ്വന്തമായൊരു ആ
 മഹാവൃക്ഷത്തെ അഭ്യർത്ഥിച്ചു. ഇത്രയുമായപ്പോൾ ദൈ
 ത്യന്മാർ ശിവൻ മിത്യാകല്പിതനാണെന്നു സമ്മതിച്ചു ബൌ
 ധമുനിക്കു കീഴടങ്ങി ശൈവചിഹ്നങ്ങൾ വലിച്ചെറിഞ്ഞു
 ബൌദ്ധമുദ്രകളെ സ്വീകരിച്ചു. ഉടൻതന്നെ കലഹപ്രിയ
 നായ നാരദൻ കൈലാസത്തിൽച്ചെന്നു ത്രിപുരന്മാർ പര
 മശിവനോടു ചെയ്ത ധിക്കാരത്തെ അറിയിക്കുകയും, അതു
 കേട്ടു കവിതനായ ശിവൻ ത്രിപുരസംഹാരത്തിന്നു മുതിര
 കയും ചെയ്തു. തത്സമയം മഹാമേഘ വില്ലായി, വാസുകി
 ഞാണായി, ഭൂമിദേവി തേരായി, സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ തേരുര
 ളായി, ചതുർവ്വേദങ്ങൾ കതിരുകളായി, വിഷ്ണുഭഗവാൻ
 അസ്പഷ്ടമായി. തത്താദൃശചാപാദികളോടുകൂടിയ രുദ്രൻ
 തന്റെ ചെന്തീക്കനൽ ചിരദൂരമുന്നാം തൃക്കണ്ണുകൊ
 ണ്ടു നോക്കി ത്രിപുരങ്ങളെ ദഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

“രത്നസാനുശരാസനം രജതാദ്രിശൃംഗനികേതനം
 ശിഞ്ജിനീകൃതപന്നഗേശപരമാവൃതാനലസായകം
 ക്ഷിപ്രദശ്യപുരത്രയം ത്രിദശാധിപൈരഭിവന്ദിതം
 ചന്ദ്രശേഖരമാശ്രയേമയികിംകരിഷ്ടതിവൈയമഃ”

എന്നുള്ള ചന്ദ്രശേഖരസ്തോത്രവക്ത്രം സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ.

ഈ കഥാവസ്തു പുരാണകഥാപരിചയമുള്ളവരായ

ക്കാക്സ് നയനപ്രീതിയുളവാക്കത്തക്ക പുതുമയൊന്നുമില്ലാത്തതാണ്. എന്നാൽ, പഴയ കഥാവസ്തുവിലും കവി പറയത്തക്ക പുതുമ വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. വാസനാശാലികളായ കവികൾ കേവലം ജരൽപിണ്ഡകല്പമായ കഥാശരീരത്തിൽ കൂടി വണ്ണനാവൈചിത്ര്യത്താൽ പുതുതായ ഒരു “നീമോട്ടം” വരുത്തി, കഥാശുഷ്കാസ്ഥികളെ വാഗ്ദൈവചിത്രംകൊണ്ടു മാംസജമാക്കിത്തീർക്കുവാൻ മതിയായവരാണല്ലോ. പലപ്പോഴും കേട്ടു പരിചയമുള്ള ഒരു കഥ വെറും ആഖ്യാനകഥനരൂപേണ നീട്ടിപ്പറയുമ്പോൾ ശ്രോതാക്കൾക്കിടയിൽ അസ്വാസ്ഥ്യം തോന്നും. പക്ഷെ സന്ദർഭമനുസരിച്ച് വണ്ണന, ആശയവിശേഷം, ശബ്ദാത്മകതയും മുതലായവയെ വിന്യസിച്ചാൽ അതുതന്നെ സൂക്ഷ്മയെന്നാകും ആമിളാദിപ്രദമായിച്ചെയ്യും. ഇപ്രകാരമുള്ള വൈചിത്ര്യാധാനംകൊണ്ടാണ് ഹാസ്യവത്തിൽ ചന്ദ്രപ്രബന്ധസ്വകാരന്മാർ വിജയം നേടിയിട്ടുള്ളത്. ഈ വിഷയത്തിൽ ത്രിപുരദഹനത്തിന്റെ കർത്താവ് ചന്ദ്രപ്രബന്ധസ്വകാരന്മാരുടെ മുന്നണിയിൽ നില്ക്കുന്നില്ലെങ്കിലും പിന്നണിയിലല്ല നില്ക്കുന്നതെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം.

ത്രിപുരന്മാർ പരമശിവനെ ധ്യാനദൃഷ്ടികൊണ്ടു കണ്ടതിനെ വണ്ണിക്കുന്ന

“പാടീടായും പ്രബോധപ്രസരമണിവിള -

കിൻപ്രകാശം നിറച്ച -

ആട്ടേ മായാതമസ്സഞ്ചയമുതിവെട്ട -

ത്താത്മദൃഷ്ട്യാ തദാനീം

ഗുഡം കണ്ടാർ നറുംകാഞ്ചനനെറി കവരും
 കാന്തിഭൂതാ സുഷുതാ-
 നാഡീമധ്യത്തിലേതേ പാമശിവമയം
 കഞ്ചിദാശ്വയുപുഞ്ജം.”

എന്നും, അവർ ശിവനെ പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടതിനെ വ
 ണ്ണിക്കുന്നു

“പ്രത്യക്ഷീഭൂത സാക്ഷാലമരകപാപെരുമാ-
 ഉഗ്രതോ വന്നനേരം
 ചിത്രം വാഴ്ത്താവതോ ദാരുണതരതപസാം
 ദാനവാധീശപരാണാം
 സദ്യോമുല്പാദ രോദോവിപരമീടനിര-
 ണ്തഞ്ച കാണായിതച്ഛോ-
 ള്ളദ്വൽസുത്യാഗികോടിപ്രതിമതടവിനി-
 ല്ലോരു തേജോവിശേഷം”

എന്നും

“കാണപ്പെട്ട സമക്ഷം തദനു തെളിവെഴും
 തേജസസ്തസ്യ മദ്ധ്യേ
 ചേണേത്തും കാളഭോഗീശപരകലിതജടാ-
 നലുമുദ്ധേന്ദുരേഖം
 ദീനത്രാണൈകദീക്ഷം മനസി കിമപി കൊ-
 ള്ളാഞ്ഞു തള്ളിക്കടക്കുൻ-
 കോണിൽ പാടെ പടന്നീടിനഘനകരുണം
 പാവ്തീഭാഗധേയം.”

എന്നും, ദേവനാക്ഷ വിഷ്ണുഗേവാൻ പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചതി
 നെ വണ്ണിക്കുന്നു

“മുന്നിൽക്കാണ്ഡായിതപ്പോളമരവരിഷഭം
 തൃക്കടക്കുണ്ഡിലാസം-
 തന്നെക്കൊണ്ടേ ജഗദ്രക്ഷണകലവിവള-
 ക്കുന്നമുഖ്യാനഭാവം
 സന്നദ്ധേ ഭോഗിതല്ലേ തെളിവിനൊടുസമാ-
 സീനമാസേവമാനാൻ
 മനസ്സിത്യാ സനന്ദാദികളെ നവസുധാ-
 സ്വന്ദയാനന്ദയന്തം”

എന്നും,

“രഥകാരോല്ലാസിപൊന്നിൻതരിവള മുരളും-
 മാറു വൈകുണ്ഠല്ലാർ
 ഭംഗ്യാ വീയുന്ന വെഞ്ചാമരമുഴുപവനാ-
 ധൂതപീതാംബരാഗ്രം
 അങ്കേമേവുന്ന ലക്ഷ്മീഭഗവതിമുകൾമൻ-
 കൊങ്ക മീതേ തലോടി-
 ത്തൻകൈകൊണ്ടന്തരാ ഖന്ധുരരുചിവദനം
 പേർത്തുമാമോദിമാനം”

എന്നും, മൂന്നാം തൃക്കണ്ണിൽനിന്നുൾഗമിച്ച അഗ്നിയെ
 വണ്ണിക്കുന്ന

“കല്പാന്താദിപ്തവൈശ്വാനരതുലനകല-
 ന്നാശ്ശ്വരോഭോന്തമാളം
 കത്തിക്കാളിച്ചു മുളുന്നതികറിനമിര-
 ച്ചച്ചകൈരജപലാത്മാ

കെല്ലേറ്റം മുപ്പരംചെന്നഴകൊടുവിടിവെ-
 ഞാക്കെ ദശലപാ ത്രിലോകം
 ഭസ്മീകത്തും ജഗൽഘസ്മരമഖരശിഖഃ
 കൃഷ്ണവർത്തമാ ദിദീവേ”

എന്നും മറ്റുമുള്ള പദ്യങ്ങൾ ‘മണിയും പ്രവാളവും’ തമ്മിലുള്ള സംശ്ലേഷവിശേഷത്താൽ ശ്രവണാനന്ദകരമായ രചനാവൈഭവംകൊണ്ടും മനോഹരമായ ശബ്ദാത്മക കാരപുഷ്പികൊണ്ടും നിമിതിശയമായ ഭക്തിഭരത്തിന്റെ പരിസ്സൃത്തികൊണ്ടും സമാനസന്ദർഭത്തിലുള്ള ഏതു കവിയുടെ പദ്യങ്ങളോടും കിടവിടിക്കുത്തക്കവിധം ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളാകുന്നു.

വിഷ്ണുഭഗവാൻ ബുദ്ധമുനിയുടെ വേഷം ധരിച്ച ബോധിപുഷ്പമൂലത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നതിനെ വർണ്ണിക്കുന്ന “തദനു പരമപൂരഃശാസേ” എന്നാദിയായ ഗദ്യം അസാധാരണമായ ശബ്ദാത്മഭംഗികൊണ്ടു് അത്യന്തം ഹൃദ്യമായിട്ടുണ്ടു്. കവി ഒരു വശ്യവാക്കാണെന്നുള്ളതിന്നു “ഭയഭരതാനന്തേ ഹന്ത കൃതാനന്തേ ജാതാശങ്കേ ത്വധിതി ശശാങ്കേ സവിതരിദേവേ കൃതപരിദേവേ വഹ്നൗ ഭഗവതി നിഹന്തവീര്യേ പവമാനേ പുനരവമാനാനന്തേ വരണചരിത്രേ കരുണാപാത്രേ കിന്നരരാജേ പ്ലിന്നതരാശേ” ഇത്യാദി ഭാഗങ്ങൾ മകുടോദാഹരണങ്ങളാണു്.

ബുദ്ധമുനിയും ത്രിപുരാസുരന്മാരും തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണവും വാദപ്രതിവാദവുമാണു് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഏറ്റവും മനോഹരമായ ഭാഗം. ബുദ്ധമുനിയുടെ ചോദ്യത്തിന്നു ഭക്തിപൂർവ്വം തല കുനിച്ചു ശിരസ്സിൽ കൂപ്പുകെ

പച്ചു് പഞ്ചാക്ഷരം ജപിച്ചു് ശിവനാമങ്ങളെ ഉച്ചത്തിലു
 ച്ചരിച്ചുകൊണ്ടും പരമശിവന്റെ അപദാനങ്ങളെ പുക
 ശ്ശിക്കൊണ്ടും മറുവടി പറയുന്ന അസുരന്മാരുടെ ഭക്തി
 സ്ഥൈര്യം വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ ആന്തരമായ പ്രശംസയ്ക്കു
 പാത്രീഭവിക്കുന്നു. ശിവപ്രഭാവത്തെ നിരസിച്ചുകൊണ്ടു ഭ
 ഗവാൻ സോൽപ്രാസമായിട്ടു് “ശിവനെന്ന് പറയപ്പെട്ട
 ന്ന നിങ്ങളുടെ ഈശ്വരൻ ആർ, അദ്ദേഹമാണോ ഈരേ
 ഴു ലോകങ്ങൾക്കും നാഥൻ, അദ്ദേഹത്തിന്നു പ്രായമെന്തു്,
 ദേഹമെങ്ങനെ, ഗ്രാമമെവിടെ, ജനനം ഏതു വംശ
 ത്തിൽ” എന്നു തുടങ്ങിയ ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നതി
 ലുള്ള ഹാസ്യരസത്തിന്റെ പരിസ്ഫുത്തി സർവ്വരേയും രസി
 പ്പിക്കുന്നതാണ്.

ബുദ്ധമുനിയുടെ പരിഹാസത്തിനെത്ര ശക്തിയു
 ണ്ടോ അതിൽ കൂടുതലായ ശക്തി ത്രിപുരന്മാർക്കു പരമശി
 വനിലുള്ള ഭക്തിക്കും ഉണ്ടു്.

“സ്വതന്ത്രമീശാ ഭജതാം വിധേയം
 ജഗൽപ്രഭം വാങ്മനസാതിഭ്രമം
 നിതാന്തരമ്യം നിഗമാന്തഗമ്യം
 ജാനന്തി നോ മന്ദധിയോ മദാസ്യാഃ”

എന്നാദിയായ പദ്യങ്ങൾ ഭക്തിഭരംകൊണ്ടു തുലാം
 ഗുരുതരങ്ങളാകുന്നു. അതിനെ ഖണ്ഡിച്ചു ബുദ്ധമുനി വേ
 ദം ഉന്മത്തവാക്യമാണെന്നും, ശിവന്റെ വിഷയത്തിൽ
 ഷഡപ്രമാണങ്ങൾക്കും ഭംഗമുണ്ടെന്നും പറഞ്ഞിട്ടു് “നി
 ങ്ങളുടെ ഈശ്വരൻ സ്വതന്ത്രതയുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹം
 യജ്ഞപാപായ ഒരുവന്നു നരകവും മഹാപാപിയായ ഒരുവ

ന് സപ്തവം നക്ഷത്രം” (പദ്യം ൫൫) എന്നു ന്യായം പറഞ്ഞു,

“സ്താനസ്യ ശക്യം മൃഗതുഷ്ണികാംഭോ
ജപസ്യ സംഖ്യാപ്രധികാ പരാഭാൽ
ശിവാർച്ചനായാം വിഹിതം വപുഷ്ഠം
ശശസ്യ ശൃംഗം ഭവതാം ഹി ലിംഗം”

എന്നിങ്ങനെ പരിഹാസത്തിന്നു താഴികക്കുടംവെച്ച്,

“അപ്രത്യക്ഷമരൂപമക്രിയമഹോ
ജനാനപയാനനപിതം
മിത്യാത്മം പരതന്ത്രമീശമനിശം
വിശപസ്യ സേവാഭുതം
യുഷ്മാകം കിമഗൗരവേണ തപസാ
ജ്ഞാനേന മൌനേന കിം
ഭൂയിഷ്ടശ്രമനിഷ്ഠലാഃഖലുനൂണാം
തത്ത്വപത്യാം പ്രകൃമാഃ”

എന്നു അത്യുജ്വലമായ പദ്യംകൊണ്ട് സഗൗരവം സ്വപക്ഷത്തെ സ്ഥാപിക്കുന്നു. ഇതിനു തക്കതായ സമാധാനമാണ് അസുരവചനത്തിലുള്ള

“യതസ്സത്യാവാചസ്സഹചമസനാപ്രാപ്തവിഷയാ
നിവർത്തന്തേയസ്മിൻസ്തരതിഭവനംഭിപ്സണ ഇവ
യദിച്ഛിഷ്യപക്ഷേന്ദുജപലനമയതേജസ്രയമിദം
സദാഖദ്യോതാഭാം വഹതികലയാമസ്തമനഃ”

എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള നിസർഗ്ഗോജ്വലങ്ങളും ഭക്തിമന്ത്രങ്ങളുമായ പദ്യങ്ങളെന്നു പറയാതെ കഴികയില്ല.

വാദാനന്തരം ത്രിപുരന്മാർ പരീക്ഷയിൽ തോറ്റു

ശൈവചിഹ്നങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചതിനു ശേഷം കലഹപ്രിയനായ നാരദമുനിയുടെ പ്രവൃത്തിയെപ്പറയുന്ന

“ഉന്ധസംഭ്രമകുതുഹലതപരിത-

ചംക്രമപ്രസരലോളിത-

സ്താടികാക്ഷമണിമാലികോമുനിജ-

വാദ്യവേദ്യരജതാചലം”

എന്നാദിയായ പദ്യത്തിലെ സന്ദർഭാചിതമായ രചനാ വിശേഷം കൈലാസത്തിലേയ്ക്കോടിപ്പോകുന്ന നാരദമുനിയെ നമ്മുടെ കണ്ണിൽ കാണിച്ചുതന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു.

ത്രിപുരദഹനാനന്തരം പരമശിവന്റെ ക്രോധം ശമിപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടി ദേവന്മാർ ചെയ്യുന്ന “ജയ ജയ സുരജനപരിവൃദ്ധശങ്കര” എന്നു തുടങ്ങി ഗദ്യരൂപേണയുള്ള സ്തൂതി ഏതൽപ്രബന്ധകർത്താവിന്ന് സംസ്കൃതഭാഷയിലുള്ള അഗാധമായ പാണ്ഡിത്യത്തിനും അസീമമായ കവിതാവൈദഗ്ദ്ധ്യത്തിനും മൂലാഭിഷിക്താദാഹരണമാകുന്നു. ഇതിനെ അശയിക്കുന്ന ഒരു ഗദ്യം സംസ്കൃതചമ്പുക്കളിൽ പോലും കാണുന്നില്ല.

ത്രിപുരദഹനം ഇന്നു കവിയുടെ കൃതിയാണെന്ന് പറയുവാൻ തക്ക തെളിവുകൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു കിട്ടുന്നില്ല. പണ്ടൊരു കാലത്തു് കേരളീയ കവികൾക്കു ചമ്പുപ്രണയനത്തിൽ വലിയ ‘ഭ്രമ’ മൂണ്ടായിരുന്നുവെന്നും, അന്ന് കവികളുടെ ഉൽക്കണ്ഠാപകഷ്ണങ്ങളെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിനുള്ള നിക്ഷേപലം ചമ്പുപ്രബന്ധമായിരുന്നുവെന്നും പ്രസിദ്ധമാണ്. അക്കാലത്തു് പല കവികളും ചമ്പു

നിർമ്മാണത്തിൽ ഏപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. കവിതയെന്ന പ്രബന്ധത്തിൽ തന്റെ ഊരു പേരു ഏഴുതിവയ്ക്കുക പണ്ടു പതിവുണ്ടായിരുന്നതുമില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു കവിയാണെന്നു നിണ്ണയിക്കുന്നതിന്നു മാറ്റാന്തരങ്ങളെ അവലംബിക്കുകയേ നിർവാഹമുള്ളൂ.

ത്രിപുരദഹനത്തിലെ ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ചെല്ലൂർ നാഥോദയത്തിൽ കാണുന്നുണ്ട്. ത്രിപുരതപോവണ്ണന ഘട്ടത്തിലുള്ള

“ധമ്മില്ല ചിത്രകവലിത്രയഹാരവക്ഷോ -
ജനാംശുകാദിലസദലുപുലർരായ
ശുഭ്രേകുപദ്യനയനാഗ്നിവിഷാഹിമാലാ -
ചർമ്മാപരാധ്വംഗഹനായ നമശ്ശിവായ”

എന്ന ശ്ലോകം ചെല്ലൂർനാഥോദയത്തിൽ ശതസോമതപോവണ്ണനത്തിലും, കിരാതത്തിൽ അജ്ജനകൃതശിവസ്തോത്രത്തിലും കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ട്. ചെല്ലൂർനാഥോദയത്തിൽ പ്രസ്തുതഘട്ടത്തിലുള്ള

“അഭേദന്ദുലാഞ്ചരിതജടാപടലാഞ്ചിതായ
ബ്രഹ്മേന്ദുപാവകമയോജപലലോചനായ
ബലാമലസ്മിതമുഖായ നവേന്ദ്രനീല-
സ്സർവാലുകോമളഗളായ നമശ്ശിവായ”

എന്ന മറ്റൊരു ശ്ലോകവും കിരാതത്തിലുണ്ട്. അതിന്നു പുറമെ

“മുശോനശേഖരവിശംഗജടാഭരായ
സ്തിശ്ചേന്ദ്രനീലമണിനീലഗളാന്തരായ
ദുശോദഹേനധവളാമലഭസ്മധൂളീ-
ദിശായ ദശാമദനായ നമശ്ശിവായ”

എന്നും

“പ്രാണഭവൈധസശിരസ്സുതരസ്ഥലായ
പാണിസ്തരസ്തഗകാരവരാഭയായ
ആനമുദേവദനുജേന്ദ്രകിരീടരത-
ശ്രോണിപ്രസാധിതപദായ നമശ്ശിവായ”
എന്നും രണ്ടു വസന്തതിലകശ്ലോകങ്ങൾക്കൂടി കിരാത
ത്തിൽ കാണുന്നു.

തപോവണ്ണനഘട്ടത്തിൽത്തന്നെയുള്ള
“ചേണരീടം തവസ്ത്യാനിരപമമഹിമാ-
ഡംബരം കണ്ടു തോഷാം
ഷ്ഠീണപ്രായം ചമഞ്ഞു സകലമവി ഭയ-
പ്രാകലം ജീവലോകം
കാണകാണപ്പതച്ചു വയറു ദിവിഷദാ-
മത്രയല്ലിത്രിലോകീ-
മാണിക്യത്തിന്നു ഗൌരീരമണനു തിരുവു-
ള്ളത്തിലേറീ വിശേഷം”

എന്ന ശ്ലോകം ചെല്ലർനാഥോദയത്തിലുള്ള
“അത്യന്തം വാസുയിച്ചു മുനിജനമമികേ
കണ്ടു ലോരം തവസ്ത്യാ-
വിസ്താരം ദേവതാനാമിടനില മനകാ-
മ്പിന്നു തട്ടീ നിഗൂഢം
എന്തീ സംഭ്രാന്തി മുപ്പാരിനമവശമതെ-
ന്നല്ല സാക്ഷാത്ത്രിലോകീ-
ഭർത്താവിന്നഭികസ്ത്യാരമണനു തിരുവു-
ള്ളത്തിലേറു വിശേഷം”

എന്ന ശ്ലോകവും ഏകദേശം ഒന്നുപോലെയിരിക്കുന്നു.

ശ്രീപരമേശ്വരൻ പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ
ഒരു പദ്യത്തിന്റെ ഉത്തരാം

“സദ്യോ മുൽപ്പാടുമോദോവിവരമിടനിറ-

ഞ്ഞങ്ങു കാണായിതല്ലോ-

ഏറ്റുൽ സൂര്യാഗ്നികോടിപ്രതിമതടവിനി-

ല്ലോരു തേജോവിശേഷം”

എന്നു ത്രിപുരദഹനത്തിലും

“ദുഷ്ടാരോല്ലാസീരോദസ്ഥലമിടനിയും-

മാറു കാണായിതയ്യോ!

ദുപ്യൽ സൂര്യാഗ്നികോടിപ്രതിമതടവിനി-

ല്ലോരു തേജോവിശേഷം”

എന്നു ചെല്ലൂർ മാഹാത്മ്യത്തിലും കാണുന്നുണ്ട്. അതിന്റെ അടുത്തായിട്ടു “കാണപ്പെട്ടു സമക്ഷം തദനു തെളി വെഴും തേജസസ്കന്ധ മദ്ധ്യേ” എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദ്യം രണ്ടു ചമ്പുക്കളിലും അഭിന്നമായിത്തന്നെ സ്ഥലം പിടിച്ചിരിക്കുന്നുമുണ്ട്.

ചെല്ലൂർ നാഥോദയത്തിന്റെ കർത്താവ് കൊല്ലം എട്ടാംശതകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു കാശി ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ കൊച്ചി രാമവർമ്മതമ്പുരാന്റെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുന്തരവനായ ചീരകേരളവർമ്മതമ്പുരാന്റെയും സദസ്യനായിരുന്ന നീലകണ്ഠൻനമ്പൂരിയാണെന്നുള്ളതിന്നു തെളിവുകൾ നാഥോദയത്തിന്റെ ഉപാൽഘാതത്തിൽ ആ കവിതയ്ക്കു

“വിദ്യാവല്ലഭ! നീലകണ്ഠ! സുകവേ!
 ചെല്ലൂരനാഥോദയം
 ചിത്രം പണ്ടു കൃതം പുനശ്ച രചിതം
 നാരായണീയം തപയാ
 അദ്വൈതപാരഭതാം ഗിരാ മമഭവാൻ
 തൈക്കൈലനാഥോദയ -
 പ്രത്യഗ്രാഖ്യകലൻ ബന്ധുരഗുണം
 ബന്ധുഃ പ്രബന്ധോത്തമം”

എന്ന പദ്യത്തിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രസ്താവന തെളിയിക്കുന്നു. ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിലെ

“ശ്രീകൈലാസാദിശൃംഗേ കനകമയമഹാ -
 മന്ദിരേ തോഴ മെല്ലെ -
 നാകബ്രാഹ്മീമെടുത്തത്തിരുമടിയിൽ നിജ -
 പ്രേയസീമദ്രികന്യാം
 ലോകാനാം നാഥനാകാംക്ഷയൊടണിമുഖവും
 പാർത്തു പേർത്തും പുണൻ -
 ഞ്ഞുകാണേ വാണിരുന്നതു പുരഹരഭഗവാൻ
 ഭൂരികാരുണ്യധാമം”

എന്ന പദ്യം ദക്ഷയാഗത്തിൽ

“ശ്രീകൈലാസാദിശൃംഗേ കനകമയമഹാ -
 മന്ദിരേ തുമരനം
 തുകീടംകല്പവാടീബഹളപരിമളാ -
 മോദിതാശാന്തരാജേ
 നീലകണ്ഠാർച്ചൈവി ദക്ഷാത്മജയെ മടിയിലും
 മോഹചേർത്തങ്ങൊരുന്നാ -

ഭേകാന്തേ വാണിരുന്ന പുരഹരഭഗവാൻ

ഭൂരികാരണ്യധാമം”

എന്ന പദ്യത്തിനു സജാതീയമായിരിക്കുന്നു. പുനത്തിന്റെ രാമായണചമ്പുവിലെ “ഗൌരീസൗഭാഗ്യരാശേ! ജയജയ തൊഴുതേനമ്പിലെൻ തമ്പിരാനേ” എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള രണ്ടു പദ്യങ്ങൾ ചെല്ലൂർനാഥോദയത്തിൽ അതുപടിതന്നെ പകർത്തി കാണുന്നുണ്ട്. രാമായണചമ്പുവിലെ സീതാസ്വയംവരഘട്ടത്തിലെ

“കടകൾ തഴകളോരോന്നൊക്കെ നീളെപ്പിടിപ്പി-
ച്ചിടയിലിടയിൽവീയിപ്പിഞ്ചുവെൺ ചാമരൗഘം
ഉടനടന്നുപയാതാസ്സാംപുരീം രാജസിംഹഃ
പടുപടഹനിനാദൈഃ പൂരയന്തോ ദിഗന്താൻ”

എന്ന പദ്യം, അതിനു യാതൊരു വൈശിഷ്ട്യവുമില്ലെങ്കിലും, അന്യകവികളുടെ പദ്യങ്ങളുദ്ധരിക്കാത്ത മഴമംഗലത്തു നമ്പൂരിയുടെ ഞെഷഡചമ്പുവിൽപോലും കയറിയിരിക്കുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ഏതാനും ചില ഭാഗങ്ങളിൽ ത്രിപുരദഹനത്തിനും ചെല്ലൂർനാഥോദയത്തിനും തമ്മിൽ ഐക്യമോ സാദൃശ്യമോ ഉണ്ടെന്നു കരുതി മാത്രം രണ്ടും ഒരു കവിയുടെ കൃതികളാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുവാൻ പാടുള്ളതല്ല; എങ്കിലും വേറെ തെളിവുകൾ കിട്ടുന്നതുവരെ നീചകണ്ഠൻനമ്പൂരിതന്നെയാണു് ത്രിപുരദഹനത്തിന്റെയും പ്രാണതാവ് എന്നു ധരിക്കുന്നതിൽ വലിയ അസാംഗത്യമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ‘വാടീടായം’, ‘പതച്ചു’, ‘മുകൾമൻ’, ‘മനസിജമിടയിട്ട്’, ‘പത്മാകാന്തനൊടാപ്തബന്ധുവൊട്’, ‘പറവാൻ മുട്ട്’, ‘ഇതുവരമിതുവാരാത

തെന്നുള്ള ബോധം,' 'പാടുപാടേ,' തികതില', 'ദാനവ
ക്കയ്യർ' മുതലായ പ്രായോഗങ്ങൾ ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങൾക്കു
വളരെ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്ന കൊല്ലം എട്ടാംശതകത്തി
ന്റെ ഉത്തരാർത്തിലെ ഒരു കൃതിതന്നെയാണ് 'ത്രിപുരദ
ഹനമെന്നു വിളിച്ചുപായുന്നുണ്ട്'. നീലകണ്ഠൻനമ്പൂരി പെ
രിഞ്ചെല്ലൂർ ശിവന്റെയും തൃപ്പൂണിത്തുറ വിജ്ഞാപിന്റെയും
കേതനാണെന്നു "ചെല്ലൂരപ്പുണ്ണത്രയീശശ്രീമൽകാരുണ്യ
പാത്രം കവിം" എന്നു തേക്കെലനാഥോദയത്തിൽ പ്ര
സ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു. ത്രിപുരദഹനം
ശിവന്റെ അപദാനങ്ങളിൽ അതിപ്രധാനമായ ഒന്നാക
യാൽ അതിനെ വിഷയീകരിച്ച് അദ്ദേഹം ഒരു ചന്ദ്ര നി
ർമ്മിച്ചു എന്നു വരുവാൻ പാടില്ലായ്ക്കയില്ല. മംബകമഹാക
വിയുടെ ശ്രീകണ്ഠചരിതത്തിലെ വിഷയവും ഇതുതന്നെ
യാണല്ലോ.

സംസ്കൃതത്തിൽ സാക്ഷാൽ മേല്പുത്തൂർ നാരായണ
ഭട്ടപാദിമാൽ പ്രണീതമാണെന്നു പറയുന്ന ഒരു ത്രിപുരദ
ഹനചമ്പുവുണ്ട്. അതിൽ പതിനൊന്നു പദ്യങ്ങളും ഒരു
ഗദ്യവുമേയുള്ളൂ. ചാക്യാനാർ കൂത്തിനും പാറകക്കാർ പാ
റകത്തിനും ധാരാളമായി അപ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്.

“വിധിം സാധിം ശംഭും ഭൂമിണമലസഞ്ചാനലമപാം
പതിം ഭീതം രക്ഷശ്ശമനമപി സഞ്ജാതശമനൈഃ
സഹസ്രാക്ഷം സാസ്രം മരുതമുരുതാപംഹണിപതിം
ഗുണൈരൂനഞ്ചക്ര ഭൂനദമധനഞ്ചാപി ദനുജാഃ”

ഇത്യാദിപദ്യങ്ങൾ അതിലുള്ളതാണ്. ആ ചമ്പുവിലെ
ആശയമൊന്നും ഭാഷാചമ്പുവിൽ സംക്രമിച്ചിട്ടില്ലെന്നു

മാത്രമല്ല അതിനെ അപേക്ഷിച്ചു ഭാഷാചമ്പു ഗുണോത്തരമാണെന്നുള്ളതും പ്രസ്താവയോഗ്യമാകുന്നു.

ഭാഷാചമ്പുക്കൾ വായിച്ചുരസിക്കുവാൻ കഴിയാത്ത ഒരു കേരളീയനെ സഹൃദയനെന്നു പറവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. കൈരളീസാഹിത്യത്തിലെ അനഗ്ലമായ ഒരു ശാഖയാണ് ഈ ചമ്പുക്കളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നത് എന്നുള്ള വസ്തുത ഭാഷാഭിമാനികൾ സാഭിമാനം സ്മരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

“യസ്യ ചക്രീകൃതേ ചാപേ
സപശ്ചാതാളവാസിനഃ
ചക്രമന്യോന്യസല്ലാപം
നമസ്കന്യൈ പുരദപിഷേ”

ഉള്ളൂർ എസ്. പരമേശ്വരയ്യർ
തിരുവനന്തപുരം, } പ്രസിഡൻറ്,
ഒ—പു—എംഎം } ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി.

പ്രകാശനം.

ത്രിപുരദഹനം

പ്രബന്ധം.

കുന്നിൻപെണ്ണിൻ തടംകൊങ്കയിലിഴുകിനന്തൽ-

കുങ്കുമാലപഭംഗ്യാ

മിന്നംഭോരന്തരാളേ വിലസിന വിധിമു-

ണ്ഡാഹിമാലാകലാപം

അന്നന്നുണ്ടാം വിഷാദോൽകരമുതിവെട്ടു-

ത്തീടുവാനിത്രിലോകീ-

വന്ദ്യം മന്ദാകിനീജാരണ മമമനമേ!

ചന്ദ്രമൂഡം ഭജേമാം.

മ

എന്താവു ഭക്തലോകാനവി മനസി കുറ-

ഞ്ഞൊരു നിന്ദാപ്രസംഗം

ചിത്തുമ്പാൾ കൊന്നൊടുക്കും പ്രിയസഖ! കളിയ-

ല്ലേതുമേ കാലവൈരീ

എന്തോടാ! കേളുകപ്പെട്ടിതു ചെറുതവമാ-

നിക്കകൊണ്ടിശമൂന്നാം-

ചെന്ദീകണ്ണിൽ പ്രണാശം ത്രിപുരദഹസുത-

മാക്കു പണ്ടാശ്രിതാനാം.

മ

ശ്രീമൽകൈലാസശൈലേ തിരുമടിയിലെഴു-
 നുള്ളമദ്ദീനുകന്യാം
 പൂമെയ്യിൽ ചേർത്തണച്ചും മുഖമലർ വിമലം
 പാർത്തു പേർത്തും തെളിഞ്ഞും
 സാമർത്ഥ്യംപൂണ്ടെഴും താമരകമനഗണാം-
 ധീശ്വരൗ സർവ്വകാലം
 പ്രേമംപൂണ്ടോമലിച്ചും ഗജരിപുഭഗവാൻ
 മംഗലാത്മാ നൃവാത്സീൽ.

൩

ശക്ത്യാ തത്ര ഷഡാസ്യപഞ്ചവദന-
 പ്രൗഢേന യുദ്ധാങ്കണേ
 സദ്യസ്താരകകുഞ്ജരേ വിനിഹതേ
 വേദാഭിമാനാകലാഃ
 വിദ്യന്മാലിയുമുഷ്ണണേന കമലാ-
 ഷ്ണൻ താരകാക്ഷോപിതൽ-
 പുത്രാ ദൈത്യവരാസ്രയോഥ തപസേ
 കൈലാസമാസേദിരേ.

൪

“കെല്പേദം മാനമാനം വിരൂനിധനവിധാ-
 നേന നിമ്ബലമയോ
 ദിക്പാലൈരാഹിതാം തീർപ്പതിനു കഴലിൽ വി-
 ണാശ്രയാമോ ഭവന്തം”
 ഇപ്രായം പ്രാത്ഥയന്തസ്മിദ്ഭവനമഖിലം
 പൊറ്റു പാലിജ്ഞാടകം
 ചിൽപ്രാകാശ്യപ്രഭാവം മിളിതമഗജയാ
 തുഷ്ടുവുച്ഛിശ്വനാഥം.

൫

ധന്തില്ലപിത്രകവലിത്രയഹാരവക്ഷോ -
 ജനാംശുകാദിലസദഭുവപുഭുരായ
 ശുഭേകപദ്നയനാഗ്നിവിഷാഹിമാലാ -
 ചർമാപരാഭുഗഹനായ നമശ്ശിവായ.

൬

ഗദ്യം. ഫ: —കോടീരഭാരമൊരുഭാഗേ ചുരുങ്ങു നെറി
 തേടുന്നകൂന്തൽ മറ്റുഭാഗേ കനൽമിഴിയൊരേടം തൊടുകുറി
 യൊരേടം കുമ്പിടവി മഹിതരുചി രവിനയനമതിലളി
 തമധുരമിരുൾമിഴിയുമൊരുഭാഗേ. ശുദ്ധാംശ്രികുണ്ഡലമി
 തേകുത്ര രത്നമയതാടകഭംഗി മറ്റുഭാഗേ ഗരുളമൊരുഭാഗേ
 വലികൾ മറ്റുഭാഗേ വിധിതലകളൊരുപുരമിതണികനകമ
 ണികലിതമതുലഗുണമണിവു മറ്റുഭാഗേ. ശുഭം കപാല
 മൊരുഭാഗേ കരാഗ്രഭൂവി പാശാങ്കുശങ്ങൾ മറ്റുഭാഗേ ശുഭ
 മുരഗകാഞ്ചീഗുണമിതൊരുഭാഗേ കുമ്പിടവി മണിരശന
 പുലിയുരിയുമൊരുപുരമിതമലമുദ്രവസനമൊരുഭാഗേ. സ
 ന്നാഹപാടകമിതേകത്ര മിന്നുമൊരു പൊന്നിൻചിലമ്പു
 മറ്റുഭാഗേ.....

കററക്കോടീരഭാരമുതൽ മലരടിയോ -
 ഉം മഹാദേവത്രപം
 മുറിച്ചുടുത്ത ഭക്ത്യാ മനതജിരിലുറ -
 പിച്ച് നിഷ്പന്നഭാവം
 തൊരിപ്പോകാതവണ്ണം ദിനകരനിൽ നിബ -
 ഭേക്ഷണം നിന്ന ഭൂമ്യ -
 മൊറക്കാമ്പേലമി മെന്തൊടരിയ തവ -
 സ്തേപിരേ ദീഗ്ദ്ധകാലം.

൭

൪

ത്രിപുരദഹനം

വാടീടായം പ്രബോധപ്രസരമണിചിത-
 ക്കിൻപ്രകാശം നിറച്ച-
 ങ്ങടേ മായാതമസ്സഞ്ചയമുതിപെട്ട-
 ഞ്ഞാതമദൃഷ്ട്വാ തദാനീം
 ഗുഡം കണ്ടാർ നറുംകാഞ്ചനനൈരികവരം
 കാന്തിഭൂതാ സുഷുപ്ത-
 നാഡീമദ്ധ്യത്തിലേതേ പരമശിവമയം
 കഞ്ചിദാശ്ചയ്തുപുഞ്ജം.

പു

ആനന്ത്യാൽ മാരിപെയ്യും ജലധരസമയേ
 കേവലാകാശഗേഹാ
 നീണാളാകണ്ഠമഗ്നാശ്ശിശിരസമുദയേ
 ശീതളേ പാരിപുരേ
 വേനൽക്കാലത്തു പഞ്ചാഗ്നികരംനടുവിലമീ
 സന്തതം ചന്ദ്രമൃഡ-
 ഭ്യാനം മെന്മേലുറച്ചുതുളുത്തപസി രതാ
 ജജപപുർവിജപരാംഗാഃ.

൯

ചേണരീടം തപസ്യാനിരവമമഹിമാ-
 ഡംബരം കണ്ടു തേജാം
 ക്ഷീണപ്രായം ചമഞ്ഞു സകലമപി ഭയ-
 വ്യാകലം ജീവലോകം
 കാണകാണപ്പതച്ചു വയറു ദിവിഷദാ-
 മത്രയല്ലിത്രിലോകീ-
 മാണിക്യത്തിന്നു ഗൌരീരമണനു തിരുവു-
 ജ്ജത്തിലേറീ വിശേഷം.

൧൦

പ്രത്യക്ഷീഭൂയ സാക്ഷാലമരകപാപൈരമാ -

ഉഗ്രതോ വന്നനേരം

ചിത്രം വാഴ്ത്താവതോ ദാരുണതരതവസാം

ദാനവാധീശപരാണാം

സദ്യോ മുല്ലാട്ട രോദോവിചരമിടനി -

ഞ്ഞങ്ങ കാണായിതല്ലോ -

ഋദ്യൽസുയ്യാഗികോടിപ്രതിമതടവിനി -

ല്ലോരു തേജോവിശേഷം.

൧൧

കാണപ്പെട്ട സമക്ഷം തദനു തെളിവെഴും

തേജസസ്തസ്യ മദ്ധ്യേ

ചേണത്തും കാളഭോഗീശപരകലിതജടാ -

നദ്ധമുദ്ധോന്മുഖേ

ദീനത്രാണൈകദീക്ഷം മനസി കിമപി കൊ -

ളാഞ്ഞു തള്ളിക്കടക്കുൻ -

കോണിൽ പാടേ പടന്നീടിനമുനകരുണം

പാപ്തീഭാഗധേയം.

൧൨

അപ്പോളാകിട്ടു പുഷ്പാഞ്ജലിമണിചരണേ

ദീപ്തമാനമൃ മേന്മേ -

ലുധപ്രീത്യാ കൈവണങ്ങും ദനുജപരിച്ഛേദം -

നാരൊടമുഖരോടും

അല്ലന്മേരാനനോ ദപ്തകരിപുഭഗവാൻ

ഭൂരികാരണ്യസിന്ധൗ

കെല്ലോടാറാട്ടമാലോകനസുഭഗമുഖോ

വാചമുചേ മനോജ്ഞാം.

൧൩

“സ്വസ്തു സ്വസ്തു ഹന്ത മുദിതോസ്തി സുരാരിവിരാ
ഭക്ത്യുത്ഭുതേന ഭവദീയതപോമഹിമ
യദ്യദപരം പൂണത വാഞ്ചരിതമേഷ സദ്യ-
സ്കന്തൽ പ്രസദ്യ വിതരാമിതരാമിദാനീം.” ൧൪

ശ്രുതപാ ഭത്തുറ്റിരന്താം തൊഴുതവരുമുണ-
ത്തിടിനാർ “തമ്പിരാനേ!

സത്യം ഞങ്ങൾക്കു സമ്പ്രാത്ഥിതമിഹ പലവു-
ണ്ടെങ്കിലും മംഗലാഞ്ജേ!

അത്യാശ്ചര്യംപുരാണാം ത്രിതയമിതശ-
സ്മാസ്മദുക്താദിപുണ്ണം

നിത്യാവാസായ ഭേദം നിരവധി ചിഭവ-
പ്രൗഢിനാസ്തപൽപ്രസാദാൽ. ൧൫

ദുർദ്ധാമാവസന്തസ്സതതമഥ പുരാ-
ണാം ത്രയീം സഞ്ചരാമോ

നിത്യം ലോകേഷു നാഥ! ത്രിഭുവനജയിനോ
നിർയാസ്തപൽപ്രസാദാൽ

യത്രകപാപി പ്രതിപാദഗസമവലോ-
കായ നസ്സംഗമസ്സപ്രാൽ

തപത്തോന്യസ്താന മുത്യസ്സ വലുരുഗപദ-
കേഷുണാ യോഗകാലേ.” ൧൬

ഇത്യുച്ഛന്നാൻ ദനുജാധിരാജാൻ

മുശ്ലസ്മിതശ്രീമധുരാനനോസൗ

സത്യം തഥൈവാസ്തു സമസ്തമെന്ന-

ങ്ങുക്തപാ ഹരോ ദത്തവരസ്തിഭോഭൂൽ. ൧൭

ഗദ്യം. ൨:—തദനു ദന്തജവരന്മാർ മൃവരുമഴകിലനു
നതന്നുനവദുജപലശിവലിംഗാനി ജടാപടലങ്ങളുമതുത
രുദ്രാക്ഷാരണങ്ങളുമതിസിതസീതവില്വപവുമംഗേ നീ
ളെച്ചേർത്തതിമേളംപൂണ്ടെഴുമായസരാജത സൗഖ്യത്തു
തപുരദുർഗ്ഗത്രയകല്പിതവാസാ നിഖിലഭഗത്വ മദേനചര
ന്തോ നാനാജനപദനഗരഗ്രാമക്ഷേത്രാദിനി തകർത്തു ക
ളഞ്ഞും തീർത്ഥലാനി മരുസ്ഥലമാക്കിയുമാർത്തുതിമിത്തു ഗ
താപരപീഡേ സപ്തദപീപക്രോഡേ ഗതപാ തത്രത്യജ
നാൻ കൊന്നു സഹേലം പലനാളവിടെപ്പരിചിലിങ്കനും
ജാതാടോപം പാതാളേ ചെന്നുളവിലൊരുന്നാളുരഗബ
ലൈസ്സമമഭിയാതാനാമഷ്ടമഹാളജനിച്ചുര കാകോളാഗ്നി
ജപാലാഹേലാകബളനമാരചയന്തോ വിദ്രാവ്യമുനരഗ
സ്രീകളെ വന്ദിഗ്രാഹം ത്വടിതിഗ്രഹീതപാ താസാം മേ
വിനപാട്ടുംകളിയും കണ്ടു സുഖിച്ചും പരിഭവമുൾക്കൊണ്ടു
മരാവത്യാം ദേവകളോടു പടയ്ക്കാൻ മുട്ടിയടുക്കുന്നേരം ഭയ
ഭരതാനന്തേ ഹന്തകൃതാനന്തേ ജാതാശങ്കേ ത്വടിതിശശാങ്കേ
സവിതരിദേവേ കൃതപരിദേവേ വഹ്നൗഭഗവതി നിഹ്നു
തവീര്യേ പവമാനേ പുനരചമാനാന്തേ വരുണചരിത്രേ
കരുണാപാത്രേ കിന്നരരാജേ ഛിന്നതരാശേ മോചിതവ
ഭ്രോ വജ്രധരേഥ പരിഭ്രമമാൻടനഭ്രമുപല്ലഭമേകലേ ഹി
തപാ ബലചിഷാദം ധാപതി ഭൂരം നാരായണനും പോർ
ചെയ്ക്കാവതു മാരാരാതേർച്ചരമഹിമാനം ബഹുമനപാനോനീ

തിപയോധി നടന്നൊരുനേരം ദുർമ്മദാദയാ മൃഗമതു
 ലസുകർമാഭോഗപ്രാപ്തേ മഹിതസുധർമാസദസി നിരം
 മേവീടിനസിഹോസനവരമുകളിൽ ഞെളിഞ്ഞങ്ങുശി
 മേനകരംഭതിലോത്തമയെന്നുതുടങ്ങിന ദിവ്യവധുനാമതു
 തമിയലിന നൃത്തവിലാസം കണ്ടുരസിച്ചും ഗംഗാപയസി
 കുളിച്ചുനവേലം ഭംഗ്യാ കല്പിതമലർനിരകൊണ്ടു ലിം
 ഗാധന നിയതം ചെത്തും ത്രിഭുവനലക്ഷ്മീമണിനാം മു
 ഹൂരണഭയാമീ ദനുഭവീരാ മുവിളികൊള്ളിച്ചലകീരേഴിലു
 മുല്ലാസേന തിമിത്തുനടന്നാർ.

അക്കാലം ദേവലോകാൽ വിഴുകിവിചശരാ -

യങ്ങുമിങ്ങും കിടക്കും

ശക്രാദ്രാ ദേവസംഘാ വൃസനമനനുഭൂ -

തം പ്രഭൃതം പ്രചന്നാഃ

കുക്കുത്തക്കുപ്പാഞ്ഞൊത്തരിനിധനവിധാ -

നായ ധാത്രാ സമേതം

രക്ഷോപായൈകപീക്ഷം പുനരവി ശരണം

പ്രാപ്തദർശനമാക്ഷം.

എ

മുന്നിൽ കാണായിതപ്പോളമരവരിന്ദാം

തൃക്കടക്കുൺവിലാസം -

തന്നെക്കൊണ്ടു ജഗദ്രക്ഷണകലവിവള -

ക്കുന്ന മുഖ്യാനുഭാവം

സന്നദ്ധേ ഭോഗിതല്ലേ ഞെളിവിനൊട്ടുസമാ -

സീനമാസേവമാനാൻ

മനസ്സിത്യം സന്നാദികളെ നവസുധാ -

സ്വന്ദയാനന്ദയന്തം.

എൻ

ത്വങ്കരരോല്ലാസിപൊന്നിൻതരിവളമുരളം-
 മറ്റു വൈകുണ്ഠനല്ലാർ
 ഭംഗ്രാപീയുന്നവെഞ്ചാമരമുദുപവനാ-
 ധൂതപീതാംബരാഗ്രം
 അങ്കേ മേവുന്ന ലക്ഷ്മീഭഗവതി മുക്തമൻ-
 കൊങ്കമീതേ തലോടി-
 ത്തൻകൈകൊണ്ടന്തരാ ബന്ധുരരുചിവദനം
 പാത്തുമാമോദമാനം.

൨൦

സേപച്ഛാശകൃത്യാ ചരസ്ഥാവരഭവനതലം
 പെറ്റു പാലിച്ചൊട്ടു-
 ന്നാശ്ചയ്ക്രീഡകൈക്കൊണ്ടരുളുമൊരു മഹാ-
 യോഗമായാനുഭാവം
 ആശ്വാസം മുക്തിഭാജാം കനിവുകടലിൽ നീ-
 ന്തിക്കളിച്ചാത്തരക്ഷാ-
 താച്ഛീല്യം നിത്യമേന്തും തിരുനയനകലാ-
 ലംകൃതം വങ്കജാക്ഷം.

൨൧

കാണന്നേരത്തുതന്നെ കലിതകതുകമാ-
 നായ ദീപ്തപ്രണാമം
 വാനേ പർവാളീ വണങ്ങിഞ്ഞരുതെരെ വിധിച്ചു-
 ത്രാരിമുഖ്യാസ്കദാനീം
 താനേ സംസ്തയ ബാഷ്പപ്രസരഘനരുജാ-
 വികുഞ്ചൈഃ സ്തോത്രജാതൈ-
 ദ്വിനാ മെന്മേലുണർത്തിച്ചിതു പുരദിനജോ-
 പദ്രവം ദുർനിവാരം.

൨൨

“കേൾക്കേണം തമ്പിരാനേ! ദരിതമിതു വശ-
 ക്കേട്ടുകൊണ്ടത്ര തികി-
 കൂടും ഞങ്ങൾക്കു പാർമുനിലുമൊരിടമിരി-
 പ്പാനുമില്ലെന്നുവന്നു.
 സാക്ഷാലാധാരമിന്നിന്നിരുവടിവിഷമാ-
 പത്തിലെന്നുള്ളതിന്നും
 നീക്കംവന്നു പിഴച്ചു ദ്രവ്യമമരതയും
 ഭർഗാനാമിദാനീം

൨൩

ദഃഖാവേശാൽ വിശന്നാവതു മലിനകൃശ-
 ക്കിഷ്ടഗാത്രാനിതൊക്കെ-
 നതുകുൺപാക്കേണമസ്താൻ വൃസനമൊരുദിനം
 കീഴിലെത്തീലിവണ്ണം
 ഉഗ്രാത്മാ കാലഹന്താവിതിനു മറുപുറം
 നിലകൂട്ടമത്രേ വിഭോ! കേൾ
 തൃക്കാൽമൂലംപ്രവന്നു വയമസുരരിപോ!
 സർവ്വലോകൈകബന്ധോ!”

൨൪

ഇത്ഥം വാനോർജനാനാം കരുണഗിരമുപാ-
 കണ്ഠ്യ പണ്ടേതിലേററം
 മെത്തും കാരുണ്യമുദ്രാതരളിതഹൃദയഃ
 ശാസ്ത്രധനപാ തദാനീം
 പുത്തന്മനസ്സീതശ്രീതടവിനചടലാ-
 പാംഗഭംഗ്യാ സലീലം
 തൃക്കണ്ഠാന്തമ്പിലെല്ലാരെയുമതിസുഖയ-
 ന്നാബഭാഷേ ഗഭീരം.

൨൫

“പോരും പീഡാവിമോഹം വിബുധപരിപുഷാ
 നിങ്ങളൊന്നിച്ചുശങ്കം
 ഗൗരീശം ചെന്നു സേവിച്ചുരുളുക ഭഗവ-
 ന്തം മദാ ഭക്തിയുക്താഃ
 വീരോടും മുപ്പരത്തിൻ മുടിവിനമഴൽ പൂ-
 ണ്ടോരു മുപ്പാരിൽ നീളെ
 സൈപരം വന്നീടുവാനും കഴിവുകരുതിനാ-
 ലിന്നിതേ മുറുമുളളു.

൨൬

എന്നും നന്നാകയില്ലീശപരനെമറുപുറ-
 ത്താക്കിനാലാധിമേലേ
 വന്നീടും നിത്യമെന്നും മനസിജമിടയി-
 ടിനൂനും ചൊററിഞ്ഞു
 എന്നാലൊന്നുംപെടാതേതടവിനനിലകൊ-
 ണ്ദിന്നനമ്മോടു നിങ്ങൾ-
 ക്കന്യായം കാൽമേററം വിഷമമിതൊരുമി-
 ചെന്തിതിൽകൃത്യമെന്നാൽ.”

൨൭

ഇത്ഥം ചൊല്ലിത്രിലോകിതിലകമണി സന-
 നാദിദേവപ്പിപ്പുനം
 ഭക്തം മാ നിച്ചയച്ചങ്ങുമിശയനതലാ-
 ദൃത്ഥിതസ്സസ്ഥിതാത്ഥാ
 സ്മിതപാമനം മലർത്തനപിയൊടുരസരസം
 ചൊല്ലിയങ്ങുവർപാളി-
 മദ്ധ്യേ കൈലാസയാത്രാംകലിതരുചികുറി-
 കൊണ്ടു ദദ്ധ്യുഃ ഖഗേന്ദ്രം.

൨൮

അന്നേരം ഭക്തികൈക്കൊണ്ടണികഴൽപണിയും
 പക്ഷിരാജസ്യ കണ്ഠേ
 നിന്നിദ്രാത്മാ കരേരിത്രിഭുവനമഹിതം
 പ്രാപ്യ രൗപ്യാചലേനും
 മന്നിൽ ചൊല്ലാന്റെഴം കാപടികമണി പുറത്തു-
 ടവസ്ഥാപ്യ ദേവാൻ
 വന്ദിച്ചാദിഷ്ടവർത്ഥാ സപദി പരിജനൈഃ
 പ്രാവ ശംഭോസ്സുകാശം. ൨൯

അപ്പോളുണ്ടെഴുന്നീറു സംഭ്രമവശാൽ
 മാനിച്ചു തൃക്കൈപിടി-
 ചുല്പന്നേരമുഖഃ സുരാരിഭഗവാൻ
 മാണിക്യസിംഹാസനേ
 കപ്പം തന്നൊടുചേർത്തിരുത്തി മനസാ
 സൗജന്യമുദ്രാഞ്ചിതാം
 പത്മാകാന്തനൊടാപ്തബന്ധുവാടഴി-
 ണ്തുചേ മനോജ്ഞാം ഗിരം. ൩൦

“ധന്യാത്മൻ! കേൾക്കുതാനേവരചിതെവിടെനി-
 ന്നെന്നഭിപ്രായമുൾക്കൊ-
 ണ്ടിന്നേരം പോന്നവന്നീടിനതൊഴിൽ കമലാ-
 ജീവനാലംബമേ! കേൾ
 വന്ദ്യ വൈകുണ്ഠലോകേ വസതിതടവുമെ-
 ല്ലാർക്കോ സൗഖ്യമല്ലീ
 നന്നായി കണ്ടതിപ്പോൾ കഥയകഥയ സ-
 ള്ളം മമാഭീഷ്ടബന്ധോ!” ൩൧

ശുക്രാ സാരസ്യസാന്ദ്രം പരമശിവഗിരം
 പത്മനാഭഃ സ്മിതാർദ്രം
 പ്രത്യുചേ “ശൈലപുത്രീസുചരിതഫലമേ!
 കേരുക വാക്യം മദീയം
 അത്യന്തം കശ്ചലേച്ഛാതരജിതമതയോ
 നിത്യവും വന്നു ദേവാ
 നിദ്രാഭംഗം വളർന്നിതു മമ സഹിയം
 ഹന്ത ശാഠ്യം ജളാനാം.

൩൨

കേരുകേണമോഹമേഷാം ത്രിപുരദഹനഭവാം
 നിഗ്രഹംനിർമ്മിപ്പാ-
 നാർക്കം പാത്താലസാധ്യം തൊഴിലിതുപാവാനു
 മുട്ട നമ്മോടു മെന്മേൽ
 ദാക്ഷിണ്യംകൊണ്ടുവല്ലേനഭിമതമിതുസാ-
 ധിക്കയില്ലെന്നു ചൊൽവാൻ
 നീക്കം ചൊരില്ലശക്യം നിധനമിതൊരു-
 നാളം ഭവതേസവകാനാം

൩൩

അശ്രാന്താസേവയം ഭക്തിയുമരിയതപ-
 സ്സിദ്ധിയും വിദ്ധി ശശപ-
 ദപിശപാസക്കോപ്പമാർക്കും പുരദഹനജവര-
 ന്മാരൊളം വന്നുകൂടാ
 അല്ലോ കേര തദപിരോധം വിബുധപരിഷകര-
 ക്ഷൈത്രയം കാഴ്ചമത്രേ
 തുച്ഛം മന്ദാശയാനാമിതു വന്മമിതു വാ-
 രാതതെന്നുള്ള ബോധം.”

൩൪

ഇത്ഥം നിശമ്യ ദനുജാമിശിരം കരാത്രേ
 കൈത്താർ നിവേശ്യ നിജഗാദ പിനാകധനപാ
 “ഏത്താ പൂർഷ്കാരസുഖം ഭൃസദാം ദരാശാ
 ഭക്തേഷുവിശ്വസിഹി ചൈരൊരനാളമേശാ നമു

ഉണ്ടോ തേഷു ശുഭേഷു ദോഷകണികാ

ഹീ പാരമേശ്വരം

പണ്ടേ നാകസദാമതിന്നുഭവ-

ന്താനേ വരുന്നൂ ദൃഢം

മിണ്ടാതേ ഹതകാ വസന്തു കഥചിൽ

കോണേ ഗുണസ്സുഖിനോ

ദണ്ഡം ചൈർരാരിടത്തൊരുത്തനവരിൽ

ചെയ്തെന്നതെന്നും പരാ?”

൩൬

ദക്ഷാമർദ്ദം സ്തേഹമന്ധം ദൃഢമനുഭവമാ-

ന്നാസ്ഥയാ യാത്രചൊല്ലി

പ്രസ്ഥായ ക്ഷീണഭാവാനതിസരസമയ-

ച്ചാദിതേയാൻ വിധേയാൻ

ബുദ്ധ്യോ കല്പിച്ചു സർവ്വം മധുരിപു കവട-

പ്രക്രിയാഭേദികോസൗ

ധൃതപാ ബുദ്ധുഷിരൂപം നിരുപമമഹിമാ

നിർമ്മമേ ബൈലുശാസ്രം

൩൭

ഗദ്യം. ൩:—തദനു പരമപുരുഷോസൗ മഹാശ്വര്യ
 ഭുജ്ജ്വലുഷിഭേഷം ദധാനസ്കദാ വൈദികാലുപാന്ത
 രാലുപാന്തസാരോദ്ധതം നാസ്തിവാദപ്രഗൽഭം മഹാശാസ്ര

മന്വോടു നിമ്മായ ശാഖാശതസ്തീതപത്രാതപത്രാഞ്ചിതേ
 ബോധിപുഷ്പസ്യ മാണിക്യവേദീമണിപ്രാംഗണേ സന്നി
 ഷ്ഠിഃ സ്മൃതിപ്രക്രിയാഗോചരം നാരദം ബ്രഹ്മവിദ്യാന
 റുങ്കൈരചശ്രോണികാശാരദേന്ദുനിരസ്താസ്യഭാവം പുര
 സ്താനിവേശ്യാഖിലം പാടുപാടേമുദാ പായന്നാടൽകൂടാ
 ത മായാമഹിതാ ഭവം മോഹിതാശേഷലോകസ്മിലോകീമ
 ണിപ്ലുങ്ച മേവുന്നകാചം പുരന്മാരുമക്ഷാമദപ്താസ്സമഭ്യേ
 ത്യ തത്രൈവ സംവിൽകൃമംകൊണ്ടകുറാനഭാവം മുനിം
 സാധു ബൈഭാഗമവ്യാഖ്യ ചെജ്ജാതമശിഷ്യം വിശിഷ്യ
 സ്വയം ബോധയന്തം മഹാബോധിമൂലേ സമാസീനമാ
 നാസികാമൂലക്ലുഷ്ണോല്പപുണ്ഡ്രാകിതം ഭൂരിതേജോഭരം
 കൊണ്ട വിദ്യോതിതാശേഷദിഗേച്ഛാമഭാഗം പ്രകാമേണ
 തം മുനിലാമ്മാദു കണ്ടത്രയും വിസ്തയം പൂണ്ട നിന്നീടി
 നാർ.

അന്നേരം കണ്ട മുല്ലാടസുരപരിവൃന്ധാ-

നമുക്കൈരുജപലാംഗാ-

നന്നിദ്രപ്രൗഢിമാ സൌഗതമുനി മനസാ

തത്ര കൊണ്ടാടി മെന്മേൽ

“ഇന്നിങ്ങൾക്കേതുചംഗം വിലയനമെവിടം

കസ്യ പുത്രാ വിചിത്രം

നന്നത്രേ വേഷമാർജ്ജിത കഥയത ന-

മ്മോടു നിശ്ശങ്കമെല്ലാം”

൩൮

ഇത്ഥം നിശമ്യ വചനം പുരദാനവേന്ദ്രാഃ
 സ്മിതപാ മുനിം നിജഗദ്യജഗദ്യന്നതാസ്മു
 ഭക്ത്യാ നതേ ശിരസി കൂപ്പി നമജ്ജിവായേ-
 ത്വക്തപാ ഭൂശോഭിതപരജ്ഞാനാമഹോഷാഃ നന്

“കേറാക്കേണം ഭോ മഹാത്മൻ! വയമഖിലജഗൽ
 സർഗ്ഗരക്ഷാന്തദീക്ഷാ-

ദാക്ഷിണ്യംപൂണ്ട സാക്ഷാൽ പരമശിവവിഭോ-
 രാശ്രിതാ ഭക്തലോകാഃ

ഊക്കേറും തൽപ്രസാദാപ്പിതപുരനിലയാ-
 സ്താരകപ്രൗഢദൈത്യ-

ഗ്ലാഘ്യാചാരാസ്രിലോക്യാമവിഹതഗതയ-
 സ്സാത്ഥികാ ദൈത്യവീരാഃ

രം

ബാലതേപ ഞങ്ങളേതേ വിബുധകുസൃതികൊ-
 ണ്ദാപ്തതാതപ്രണാശാ-

സൈലോക്യാധീശപരം ഭീഷണതരതപസാ
 തോഷയിതപാ മഹേശം

മേലേ ലബ്ധപാ പുരാണാം ധ്രുവമമിതവരൌ-
 ഘത്തെയും ബിഭ്രതസ്ക-

ദേവം ഭസ്മാക്ഷമാലാധരമനുദിനമാ-
 ദജ്ജഹേ ലിംഗപൂണ്ണം.

രഥ

ത്രൈലോക്യസപാമി സാക്ഷാൽപശുപതിഭഗവാൻ

നൂനമെപ്പോഴുമെങ്ങും -

കാലംബം കാണിനേരം മനതളിരിൽ നിന -

പ്പീല നാമന്യദൈവം

ലീലാക്രാന്തത്രിലോകാ വയമധികമുദാ

സർവ്വതോ നിർദ്വിചിക്ഷാ

നിജെപ്പാടേ നടപ്പുണ്ടതു പരമശിവ -

പ്രാഭവം വിശപവന്ദ്രം

൪൨

നേത്രാനന്ദായ നസ്സംപ്രതി പരമശിവ -

ധ്യാനഭാജാം പുരസ്കാൽ

പ്രാപ്താഃ കേവാ ഭവന്തഃ സകലഭൂവനസ -

മോഹനാംഗസപഭാവഃ

ശാസ്ത്രത്തിൻ നാമമേതൊന്നിതിലിതവിധ സി -

ദ്ധാന്തമെന്തെന്നിതെല്ലാം

പ്രീത്യാ ശുശ്രൂഷമാണാ വയമഖിലമിതാ -

ഖ്യാമി വിദ്യാപയോധേ!"

൪൩

രദ്രാണീശപ്രസാദത്തിനുമസുരമഹാ -

വീരഭക്തികുശോരം

മെത്തും നൽസൈന്യസാരം തിരുമാസി പരി -

ശ്ലാഘമാനോ നിഗൂഢം

സ്മിതപാ മന്ദം ബഭാഷേ പരമശിവപദേ

ഭക്തിയും നിത്യസേവാ -

വൃത്തിം വേഷഞ്ച തേഷാം ചെറുതു പരിഹസൻ

ബുദ്ധനാഥോ മഹാത്മാ

൪൪

“ധന്വാഃ ശുഭപന്തു കോവാ ശിവ ഇതി ഭവതാ-
 മീശപരഃ കീർത്ത്യമാനോ
 മനീരേഷിനു സാക്ഷാൽ പരിവൃദ്ധനവനോ
 കേട്ടതില്ലിത്രനാളം
 എന്നാലെപ്രായമുള്ളൊന്നുടൽവടിവെവിടം
 തസ്യ ഗേഹം പലക്കും
 തന്നെക്കാണാവതോ ജന്മമിതഥഹ കലേ
 കുത്ര കീടകപ്രഭാവം

൪൫

ലോകാനാം നിഗ്രഹാനുഗ്രഹനിപുണതയം
 യുഷ്മദീയേശപരൻതൻ
 മാഹാത്മ്യോല്പാസവം ചൊല്ലിന നിഗമമതു-
 ണ്ടെങ്കിലാകണ്ണനീയം
 ഏകാന്തേ ജംഗമസ്ഥാവരമയജഗതാം
 നാസ്തിചാദപ്രഗൽഭം
 വ്യാകരണം ബൈബലശാസ്ത്രം മഹിതമിതു വയം
 കേവി ബുദ്ധാ മുനീന്ദ്രാഃ

൪൬

ദൃഷ്ടിജ്ഞാൽക്കണ്ടതെല്ലാം ഗുണമണിമുഗതു-
 ണ്ണോപമം വിശപമെന്നാൽ
 നഷ്ടഭാഗത്തു സാക്ഷാലരിക ശിവനു മി-
 ഗ്യാധിപത്യപ്രബോധം
 പട്ടാങ്ങങ്ങൾക്കു നിത്യം തടവിന ശിവലിം-
 ഗാർച്ചനാഭസുലേപം
 കഷ്ടം നാശത്തിനുള്ളൊന്നുനിശമനുചിതാ-
 രംഭമത്യന്തദോഷം.

൪൭

ശംഖേ പൂരിച്ച തോയൈർപ്പിഫിതമിറിയ ലിം-

ഗാർച്ചനം പൂതമല്ലീ

ശങ്കേ സതപാംഗഭാവാത്തദിവി നരകപാ-

ലം വിശുദ്ധേന്ദ്രിദാനം

സംക്ഷാളം ഗോമയാംഭസ്കതിഭിരവനിമേൽ

കർമ്മണാം ശുദ്ധിമൂലം

സകല്പം നന്നു ജനോർമ്മലമധികവിശു-

ദ്ധിഷ ഹീഹീ വിമോഹം."

൪൮

നിശ്ചയ മുനിനോദിതം പിഫിതകണ്ഠരസ്രാസുഭാ

വിധായ പുറോനവാശ്ശിവശിവേതി സംഘോഷണാം

കൃതാഞ്ജലിപുടാ ഗിരം നിജഗദസ്രിലോകീശപരേ

നിവിഷ്ഠഹൃദയാ ഹരേ സകലകിൽബിഷാജ്ജീഹരേ ന്ന

“സ്വതന്ത്രമീശം ഭജതാം വിധേയം

ജഗൽപ്രഭം വാങ്മനസാതിഭൂരം

നിതാന്തരമ്യം നിഗമാന്തഗമ്യം

ജാനന്തി നോ മന്ദധിയോ മദാസാഃ

൫൦

വ്യാഹാരം വിഷമമിതോക്തിലാങ്ക് തേറാം

മാഹാത്മ്യം പരമശിവസ്യ വിശ്വമുതേന്ദ്രഃ

യേ കേചിത് കമപി ശിവദിഷോ വിലാപം

മോഹാസാ വിദധതി തത്ര നോത്തരം നഃ.

൫൧

സമീകൃതബ്രഹ്മസപത്രപാനവിചര്യഗദി -
 വ്യാപ്തധാരാമുനീനാം
 നിശ്ചിന്താനാമലക്ഷ്യൻ ക്ഷയജനനവിഹീ -
 നാനമേയാനഭാവൻ
 അജ്ഞാ നിശ്ശേഷവിശ്വസ്ഥിതിജനനഭിദാ -
 സാക്ഷിണസ്സപാമിനോ നഃ
 സ്വപ്നാ വേദാന്തവാണീ കഥയതി മഹിമാ -
 ഭോഗമുൽഘോഷയന്തീ.”

൫൨

“യുഷ്മാകം വേദമാഗ്ങ് വിതഥമിഹ സുരാ -
 പാനമന്ദോ നിഷിദ്ധം
 സൗത്രാമണ്യം വിധിചോന്നിതു ബത നിതരാം
 ദേഹശുദ്ധ്യേ വിശേഷാൽ
 കാന്തോഽം ബന്ധമില്ലത്രയുമതിദുരിതം
 പ്രാണിഹിസേതി കേരക്കാം
 സാദ്ധപാചാരം പശോരാലഭനമിതു മഖേ
 വേദമുന്മത്തവാക്യം.

൫൩

ഉക്തം നൈവാക്ഷഗദ്യഃ സ്വയമിഹ ശിവനെ -
 നാകയാലൊക്ക നീക്കം
 പ്രത്യക്ഷത്തിനു സത്യം കലയത സുഖമേ
 വന്നിതോക്തം ദശായാം
 സിദ്ധം പ്രത്യക്ഷബാധാനധിഗമമിത -
 ന്യേഷ നിണ്ണീതമെന്നാ -
 ലസ്തിതപം ഷരപ്രമാണങ്ങളിലുമുദിതഭം -
 ഗം ശിവസ്വ പ്രസംഗേ.

൫൪

സ്വതന്ത്രതാ ചേന്നരകം പ്രയശ്നേൽ
 സ യജപനേ കിം ഭവതാമധീശഃ
 ദിവം മഹാപാതകിനേഥവാ കിം
 തതശ്ശിവഃ കർമ്മവിധേയ ഏവ.

൫൫

വേഷം ഭാഷണപാത്രമീദൃശമഹോ
 സ്മോക്ഷമാലാജടാ -
 ഭൂഷഞ്ചിൽപ്രകൃതേശ്ശിവസ്യ ചമയം
 കാണായതിവണ്ണമോ?
 ഭോഷണാർ പരമാത്മമേതുമറിയാ -
 തേകണ്ടെടുക്കും തൊഴിൽ -
 ക്ലീഷൽ സ്മരമുഖാ ഭവന്തി സുധിനോ
 ലോചിഷമന്വേ ജനാഃ

൫൬

സ്നാനസ്യ ശക്ത്വം മൃഗതുഷ്ണികാംഭോ
 ജപസ്യ സംഖ്യാപ്രധികാ പരാഭാൽ
 ശിവാർച്ചനായാം വിഹിതം വപുഷ്ഠം
 ശശസ്യ ശൃംഗം ഭവതാം ഫി ബിംബം

൫൭

അപ്രത്യക്ഷമത്രപമക്രിയമഹോ
 ജനാനപയാനനപിതം
 മിത്യാത്മം പരതന്ത്രമീശമനിശം
 വിശ്വസ്യ സേവാഭൂതാം
 യുഷ്ഠാകം കിമു ഗൌരവേണ തപസാ
 ജ്ഞാനേന മൌനേന കിം
 ഭൂയിഷ്ടശ്രമനിഷ്ഠലാഃ വലു ന്നാമം
 തപത്വജാം പ്രകൃമാഃ.”

൫൮

ഇതി ഗിരമുപകണ്ഠ്യ കണ്ഠരൂക്ഷാം
 പ്രസൂമരഭക്തിനിരസ്തകോപസൗമ്യഃ
 മദനരിപുവിഭൂതപചണ്ണനാഡ്യം
 പ്രതിവചനം ജഗദഃ പൂരാസുരേന്ദ്രഃ

൭൯

“ചട്ടേലാതയദീയശക്തികലയാ
 ശുന്യേ ജഗന്മണ്ഡലേ
 മുട്ട സ്തനനമാത്രമപ്യസുലഭം
 സൃഷ്ടിച്ചു പാക്കംവിധൗ
 കഷ്ടംകഷ്ടമപാനതിം ഭഗവതോ
 ദയ്യുക്തിഭിസ്സാധിതം
 പട്ടാങ്ങായുരവു മഹേശ്വരവിഭോർ-

ദുഷ്ടായതന്തേ ജനാഃ

൬൦

യതസ്സത്യാ വാചസ്സഹചമനസാപ്രാപ്തവിഷയാ
 നിവർത്തന്തേ യസ്മിൻ സ്തരതി ഭവനം ദീപ്തം ഇവ
 യദച്ഛിഷ്യപക്ഷേന്ദുജപലനമയതേജസ്രയമിദം
 സദാ ഖദ്യോതാഭാം വഹതി കലയാമസ്തമനഃലം നമ
 സ്രഷ്ടാ ജഗത്സകലമംബുജയോനിമുന്ത്യാ
 സമൃഗപിധായ ഭരണം കരുണാകരാതാ
 രൗദ്രം വപുർഭവനൗദ്രമിതസ്സമപ്തം
 സംഹൃത്യ വേലതി പരഃ പുരുഷോദപിതീയഃ

൬൧

സ ചൈ ന ദേവാസുരമന്ത്രുതിഷ്ഠ -
 ഓଁ ന സ്മി ന ഷണ്ഡാ ന പൂമാൻ ന ജന്തുഃ
 നായം ഗുണഃ കർമ്മ ന സന്ന ചാസ -
 നിഷേധശേഷോ ജയതാദിശേഷഃ

൬൨

ഭൂതാനി ശംഭുർഭവനാനി ശംഭു-
 പ്താനി ശംഭുർജീരയശ്ച ശംഭുഃ
 സ ഏവ സർവ്വന്ന തതോതിരികത-
 സ്തതസ്സ ഏകഃ പരമാത്മമേതൽ

൬൪

ശിവപ്രസാദേന വിനാ ന മൂക്തയഃ
 ശിവപ്രസാദേന വിനാ ന ഭൂക്തയഃ
 ശിവപ്രസാദേന യതസ്സപയം ശിവഃ
 ശിവപ്രസാദസ്മു ശിവപ്രസാദതഃ

൬൫

ഋജുശ്ച യഞ്ജൈരായമേവ ശംഭു-
 പ്തശ്ച ദാനൈരഖിലൈസ്തഥൈവ
 ജപ്യശ്ച മന്ത്രൈരഖിലൈർവിശിഷ്ടൈ-
 ര്യുഗ്മ്യശ്ച ദേവൈർവിവിഷ്ണുപൂജൈഃ.

൬൬

കാഞ്ചാനുണ്ടകിലും മംഗലപരമശിവോ-

ദ്യോതമില്ലകിലും കേരം

കാമ്യം വാ കശ്ചലം വാ ശിവശിവ പരത-

ത്രഃ സ്വതന്ത്രോപമാ കിം

ചെണ്മേവം ഭക്തികൈകൊണ്ടവരവർവുകഴു..

നാകിലും ദോഷശക്ത്യാ

മെന്മേൽ നിന്ദിക്കിലും ത്രീക്ഷണമൊഴിയെ നിന-

പ്പിലമീ കാൽക്ഷണം നാം

൬൭

വരഷകജനതകുശ്രാവദിഷ്ടമ്ശാന്നൈത്യ
 പരശിവതിരുനാമാസ്യ ചകൈരുചരന്തഃ
 മനസി വചസി കായേ കർമ്മണി ബ്രഹ്മ സത്യം
 ദിനമനു നിദധാനാഃ സ്വൈരമദ്ധ്യാസ്നമേ നാം.” നൃപ

കെല്പേദം വ്യവസായമതുഭുതതരം
 തേഷാം ചെവികൊണ്ടസൗ
 വിസ്മയോ വചനം ജഗാദ ഭഗവാൻ
 ഭൂതാപാ മുഹൂർത്താന്തരം
 “യുഷ്മാകം പരമേശ്വരേ പരമേശ്വരം
 ഭക്തിക്കുമാസ്മാകമാം
 സിദ്ധാന്തത്തിനുള്ള സത്യമഹിമാ
 സദ്യഃ പരീക്ഷാസ്ഥേം.

നന്ദൻ

സത്യതപം വേദവാക്യത്തിനുമിഹ ശിവമാ-
 ധാത്വവാസ്തിനുമുണ്ടു-
 ന്നാർത്തിങ്ങീടും ഭൂമം മാമകനിഗമഞ്ചലേ-
 നാപനേഷ്യാമി ഭൂതം”
 ഇത്ഥംവിശേഷശാപരഃ സൗഗതനതിവിതതം
 മായയാ ബോധിപുഷ്പം
 പ്രകാശാശേഷമുണ്ടാക്കുക ശിവമഹസാ
 യുഗ്മെന്നങ്ങവാദിൽ.

൭൦

അഥ തേ ബൌദ്ധസിദ്ധാന്തസത്യവ്യത്യസ്തബുദ്ധഃ
 അനിശ്ചയം ബുദ്ധധിരേ ഭൂതനം പുരോഹിതാഃ

൭൧

തുഷ്ടാ ചെന്നവണങ്ങി മംഗലനിധിം
 ബുദ്ധേശ്വരം വഞ്ചിതാഃ
 കഷ്ടാളീകശിവപ്രതീതികലയാ
 സർവ്വം ക്ഷമിക്കേണമേ
 പട്ടാങ്ങേ തവമാർഗ്ഗമേവ ശരണം
 ഞങ്ങൾക്കിതെന്നഞ്ജസാ
 ദിഷ്ടാവാപ്യമഹാസിഷ്യസ്തദഖിലം
 നിശ്ശങ്കമൈശാകനം.

൭൨

തൽക്ഷണേസുഗതനാഥനാൽ നിഭൃത -
 മക്ഷിവിഭ്രമണചാദിതോ
 മുഖ്യദേവമുനി ചെന്നമന്ദമവ -
 രോധസ്തമനി മഹാമനാഃ
 ക്കൈ വൃത്തമറിയിച്ചു ധർമ്മക -
 ലക്ഷ്മണതസുരയോഷിതാം
 ബുദ്ധവേഷമചിരാൽ വളർത്തു നിര -
 ഗാദസൗ കലഹകൌതുകീ.

൭൩

ഉന്യസംഭ്രമകുതുമലതപരിത -
 ചംക്രമപ്രസരലോളിത -
 സ്താദികാക്ഷമണിമാലികോ മുനി ജ...
 വാദപേത്യ രജതാചലം
 നിന്ദന്തം ത്രിഭുവനൈകനാഥമഭി.
 വന്ദ്യ ഭൂപുരദാനവ -
 പ്രൗഢധീകൃതികമാവിശേഷമറി -
 യിച്ചിതാസ്ഥയൊടശേഷവും.

൭൪

“കേരളക്കേണം പാർവ്വതീവല്ലഭ പരമവിഭോ!

താവകാ ദൈത്യവീരാഃ

ഋഷ്യാത്മാനം ഭവന്തം ത്രിപുരവസതയോ

ഭൂമുസൃജ്യ മെന്നേൽ

സാക്ഷാൽ പാഷണ്ഡമാഗ്ധം ധൃതകുതുകമീയ-

ന്നാസ്ഥിതാശ്ശൈശ്വമുദാ-

മാക്ഷിപ്യ ക്ഷുദ്രേഷുലാകനമുടലിലണി-

ഞ്ഞുലതാ ബുദ്ധവേഷാഃ.

൭൫

ജടാ ലുനീഹി ക്ഷപയാക്ഷമാലികാഃ

ക്ഷണേന ചുണ്ണീകൃത ലിംഗമുത്തമം

കിമത്ര ചക്രേ ന പൂരാസുരരൂപം

പ്രസാദമുച്ചൈരവധീന്തു താവകം.”

൭൬

ശൂതപാ ശ്രീനാരദോക്ത്വാ പൂരദഹജകൃതാം

ന്യക്ഷുതിം മേൽക്കുമേലേ

മെത്തും കോപാസഃചതാഃ കപപുനരതിഖലാ

ദാനവക്കുരുരെന്നേ

ഖെട്ടെന്തരായ ദാധാധരപുടവികട

ഭൂകുടീഭീമവധ്രതഃ

സദ്യോ ദൈത്യാൻ നിഹന്തും പ്രകടിതമഹിമാ

സംപ്രതസ്ഥേ പിനാകീ.

൭൭

ഗദ്യം. ൪:— ഹരഹര ശിവശിവ വിശ്വാധീശൻ തല
മുടേറിന കോപാവേശാൽ മുപ്പരമഴകിലെരിപ്പാനാഞ്ഞോ
ണ്ടെഴുന്നള്ളിനപൊഴുതള്ളതകലവി പുകണ്ണിടാമോ. കന
കമഹാഗിരി പോർവില്ലായി ഭൂജഗവരൻതാൻ ഞാണായ്
തീർന്നു ധാത്രിദേവി മണിത്തേരായി തേരുളായി ച
ന്ദ്രാക്ഷന്മാർ വേദംനാലും കുതിരകളായി ചാരുതകോലിന
മാരുതപക്ഷം പൂണ്ട സമേലം ദഹനം മൂനമേലാക്കി മ
ഹാത്മാ നാരായണനും നാരാചാതുതി കൈക്കൊണ്ടു
മാരാതിവലത്രേക്കെയിൽ ചേൻ സമക്ഷം വീക്ഷാമാ
സെ. തദനു ജഗത്രയഭീഷണവേഷോ ദൃഢതരകല്പിതപരി
കരഞ്ചന്ധസ്തംഗശതാംഗമലങ്കൃതാണഃ സജ്യശരാസനസം
ഹിതഞ്ചാണോ ബൃംഹിതരസേവിശൃംഖലചംക്രമസംഭ്രമ
കമ്പിതഭവനകടാഹമിതുടനുടനതിരും കടുകനൽചിതറി
ന ത്രുക്ഷതരേക്ഷണപാതവിലോലദലാതകലാപജപലി
തദിഗന്തസ്തൽക്ഷണസമുദിതകൌതുകഹർഷം കൌസുമ
വർഷം ചെന്തുപുകുന്തു ദിവ്യജനാനാം ഭൂപ്രജനോക്തീഃ
ശ്രാവം ശ്രാവം ത്രിപുരാസുരകൃതധിക്യതിമുഖൈഃ സ്താരം
സ്താരം തൽഗതകരുണാം ഹാരം ഹാരം കോപവികാരം
കാരം കാരം ത്രിഭുവനചക്രം മുട്ടെവിരജ്ജം പരിചുവളണ്
ഴമട്ടഹസധപനിദാരുണവദനശ്ചതുരംഗോദ്ധതസേനാകു
കുളമുക്ലിതകേതനമുച്ചനികേതനമുഗ്രമഹാസുരപുരവരമ
ഗ്രേ ലക്ഷ്മീകർപ്പണക്ഷീണാത്മാ നിന്നരുളീ ഞാത സംഹൃതി
രൂപീ രഥിതി കവാലീ.

പ്രക്ഷോഭം വിശപചക്രപ്രമഥനമുടനേ
 കേട്ടു വേഗാൽ പൂർണ്ണ-
 ട്ടഗ്രാടോപാലതിക്ഷം ദനുജവരിവൃന്ധാൻ
 വീക്ഷ്യപാഷണ്ഡവേഷാൻ
 ഉൾക്കോപം മേൽക്കുമേലേതികതിലവിടിവെ .
 ട്ടബ്ജബാണാരി ബാണം
 മുഷ്ടോടാകൃഷ്ട നിൽക്കേ നിടിലമിഴിയിൽ നി-
 ന്നത്ഥിതോ ജാതവേദാഃ

൭൮

കല്പാനന്തോദ്ദീപ്തവൈശ്വാനരതുലനകല-
 ന്നാശ്രു രോദോന്തരാളം
 കത്തിക്കാളിച്ചു മൂളുന്നതികഠിനമിര-
 ച്ചുകൈരുജപലാത്മാ
 കേല്പേനും മുപ്പരം ചെന്നഴകൊടുവിടിവെ-
 ട്ടൊക്കെ ദശാപാ ത്രിലോകം
 ഭസ്മീകത്തും ജഗൽഘസ്മരമുഖരശിഖഃ
 കൃഷ്ണവർത്മാ ദിദീവേ.

൭൯

ദപ്തോദഗ്രം പൂരാണാം രൂയമരനിമിഷം-
 കൊണ്ടെരിച്ചുഗ്നിദേവേ
 മുപ്പാരെപ്പേരുമൊപ്പം ഗ്രസിച്ചുമതിതരം
 ദിക്ഷു ജാജപല്യമാനേ
 ഉൽഭാത്താസ്സത്ര ദേവാ ദ്രാഹിണഹരിമുഖാഃ
 ക്ഷിപ്രമാവിഭവന്തഃ
 സപ്രീത്യൈ തുഷ്ടവുസ്തേ ദിവിചദിവിചരാ
 വർഷകാഃ പൃഷ്ഠപാജീം.

൮൦

ഗദ്യം. ൫:—ജയജയ സുരജനപരിപൂഡ ശങ്കര പദ
 സരസിജനതിരതജനശങ്കര സകലസുരാസുരഭാസുരകീർ
 ര സാക്ഷാദ്ദൃഷ്ണസംഘഭയങ്കര ഭൂതിതവിലേപസ്തടഭചി
 ബസുര ഭുവനജനിസ്ഥിതിനാശധൂരന്ധര ഭീഷണഗരഭ
 ശ്യാമകുന്ദര ഭീമഭവാപഹ കരുണാമന്ദര ചണ്ഡദ്യുതി
 ശശിപാപകലോചന മണ്ഡപ്രകരവിരാജിതഭൂഷണ ഗ
 ണ്ടപ്രതിഫലിതോരുമണിച്ഛവികണ്ഡല്യപഹിതകണ്ഡ
 ലമണ്ഡിത മന്ദസ്മിതഭചിനിമ്ബലിതാംബര ദന്തിപ്രതി
 നവചമ്കൃതാംബര സന്തപ്പിതമുനിപരമകൃപാലയ ക
 നപ്പാന്തക പാലയപാലയ—പുഷ്പസായകദിപ്തമോചന
 കല്പപാദപ ഭക്തിശാലിഷ്ഠ സുപ്തദിഗ്ദനയനഹൃതവഹ
 ദൃഷ്ടസുരരിപുനികരവിമഗ്ന. ജയജയ വിഹിതസകല
 ലോകരക്ഷണ കരക്ഷണചലിതശുലമദ്വിതകൃതാന്ത
 കൃതാന്തരായപുരരിപുപുരസ്ത്രീമദാമോദ ദാമോദരഹിത
 മകരകേതുശാതോദരീബാഷ്പന്ധരീപ്രവാഹജീമുതായമാന
 തായമാനകിന്നരകിന്ദുരഷഗണസ്തായമാന യമാനനനി
 ചേഷിതസുരാധിപാരിജാത പാരിജാതപല്ലവപാടല്യപാ
 ടച്ഛരകോടീരകാന്താര കാന്താരമണീയവാമാങ്കദേശപ്രകാ
 ശമാന കാശമാനശമനകശലതരാകാര രാകാരമണശീത
 ഉച്ഛവികടാക്ഷ വികടാക്ഷയകമ്മാഞ്ചിചുളുകീകാരകലശീ
 കമാര കമാരപ്രിയജനക യജനകമ്കമ്മദക്ഷക്ഷപണാ
 ഹൃതഘോരവീർഭദ്രരൂപ പരശുവിലസൽകരോരകരസാ
 രസ സാരസമധികദീപ്രമണിസംഘോരഗഘോരഗരഭക
 ബഭുന കബഭുനനിരസ്തസമസ്തഭുവനസാദ്ധപസ സാദ്ധപ
 സാധാരണധാരാഭദ്രശനഭചിധരാധര ധരാധരാത്മജാ

പുണ്യപൂരവിവർത്ത രവിവർത്തമാനതേജഃപ്രാചണ്ഡ്യവ
 ബന്ധനചതുര ചതുരാസ്തായവിരചിതസ്തതേ നമോസ്തതേ
 നമോസ്തതേ.

ഇത്ഥം ഭക്ത്യാ വണങ്ങും ത്രിദശനന്തിജയ
 ശ്ലാഘനാം കേടു താനേ
 സദ്യോമാഞ്ഞൊരു കോപജപലനപരിഭവ...
 സ്സാന്ദ്രകാരണ്യഭൂമോ
 ഉൾത്തിങ്ങീടും പ്രസാദം തടവിനവചസാ
 ദേവസംഘാൻ വിസൃജ്യ
 സ്വസ്ഥമാത്മാ മേരുധനപാ തെളിവിനൊടെഴുന്ന...
 ജ്ജീതു കൊസശൈലേ പ്രഥ

കൈലാസാധിത്യകായം കനകമണിമഹാ...
 മന്ദിരേ ബന്ധുരശ്രീ
 കോലും മാണിക്യതല്ലേ തിരുമടിയിലെടു...
 ത്താദരാലദ്രികന്യാം
 ലീലാലോലം പുണർനം വദനമലർ മുക്...
 ന്നം പരാനന്ദസിന്ധൗ
 മേലേ മുങ്ങിക്കുളിച്ചും പുരരിപുഭഗവാൻ
 പൂണ്ണസൗഖ്യം നൃപാത്സീൽ പ്രഥ

സമാപ്തം.

തൃപുരഭാഷണം

ടി പ്ല ണി.

പട്ട്യം ഫ. മംഗളാചരണം. മമ മനമേ ചന്ദ്രമുഡം ഭജേ
മാദം=എന്റെ മനസ്സ്, നീ ശിവനെ ഭജിച്ചാലും. അന്നനുണ്ടാം.....
.....അർത്ഥപെടുത്തിട്ടുവാൻ എന്നതു ഭജനത്തിന്റെ ഫലം. ശേ
ഷമെല്ലാം ചന്ദ്രമുഡന്റെ വിശേഷണം. ദോഷന്തരാളം=മോടിടം.
വിധിമുണ്ഡം=ബ്രഹ്മകുപാലം, അഹി=സപ്തം, കലാപം=ഭൂഷണം. വി
ലസിന.....കലാപം=വിലസുന്ന ബ്രഹ്മകുപാലമായും
സപ്തമായുമായ ഭൂഷണത്തോടു കൂടിയവൻ എന്നു ബഹുവ്രീഹി. മന്ദം
കിന്നീജാരനെ എന്ന പ്രതിഗ്രാഹികാന്തത്തിനും ചന്ദ്രമുഡം എന്ന
ദൃതിയാന്തത്തിനും തമ്മിൽ വിഭക്തിപ്പെടുത്തൽ മണിപ്രവാളരീ
തിസിലം. മ—റ—ഭ—ന—യ—യ—യ എന്നീ ഗണങ്ങളും ഏ
ഴേഴക്ഷരങ്ങളിൽ യതിയുമായിരിക്കയാൽ സ്രദ്ധരാവൃത്തം. “ഏഴേ
ഴായ് മൂന്നുവണ്ണം മരണേയയം സ്രദ്ധരാവൃത്തമാകും” എന്നു ല
ക്ഷണം.

൨. ചന്ദ്രപ്രബന്ധങ്ങളുടെ രീതിയനുസരിച്ച് ഒരു
തോഴത്തോടു സംസാരിക്കുക എന്ന നിലയിൽ കഥാവസ്തു
വിനെ നിദ്ദേശിക്കുന്നു:— ഭക്തലോകാൻ അഹി=ഭക്തജനങ്ങളേ
യും. മനസി=മനസ്സിൽ. സിന്ദ്രപ്രസംഗം=സിന്ദ്രാപ്രസക്തി. കല
വൈരി=ശിവൻ. ഈശമൂന്നാംചെറിക്കണ്ണിഴ്=ശിവന്റെ ചെറുതീ

യെറിയുന്ന മൂന്നരംതുകണ്ണിൽ. ത്രിപുരദഹനസുതന്മാർക്കു എന്നു വിശേഷം; ആശ്രിതാനാം എന്നു വിശേഷണം. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധരതന്നെ.

൩. കഥാരംഭം. ശ്രീമൽകൈലാസശൈലേ=ശ്രീമത്തായ കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ. അഗ്നീരൂപകമ്പം=ശ്രീപാർവ്വതിയെ. താരകമനഗണാധീശപരമേശ്വരം=താരകന്തകനെ (സുബ്രഹ്മണ്യനെ) യോഗണപതിയേയും. ഗജരിപുത്രാചാൻ=ശിവൻ. നൃവാത്സീൽ=നിവ്സിച്ച്. ശ്രീകൈലാസത്തിൽ ശിവൻ ശ്രീപാർവ്വതിയെ ആശ്ശിക്കിച്ച്. ബാലന്മാരെ ലാളിച്ചും വസിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്നു എന്നു സാരം. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪. ത്രിപുരന്മാർ തപസ്സിന്നായി കൈലാസത്തിൽ വന്നതിനെപ്പറയുന്നു:—ശക്തും=വേൽകൊണ്ടു്. ജഡാസ്യപഞ്ചവദനാപ്രാധേന=ജഞ്ജുവനാകുന്ന സിംഹവൽക്കനാൽ. താരകകണ്ഠരേ വിനിമിതം=താരകനാകുന്ന ഗജം കൊല്ലപ്പെട്ടപ്പോൾ. വേദാഭിമാനാകലാഭം=വേദംകൊണ്ടും അഭിമാനംകൊണ്ടും പരവശന്മാരായി, തൽപുത്രാഭം=അവന്റെ പുത്രന്മാരായിരിക്കുന്ന. വിദ്യന്മാലിയും കമലാക്ഷൻ താരകാക്ഷഃ അപി=വിദ്യന്മാലിയും കമലാക്ഷനും താരകാക്ഷന്മാരെന്ന. ത്രയഃ ദൈത്യവരഃ=മൂന്നപ്പുരവീരന്മാർ. തപസേ... ..ആസേദിഭം=തപസ്സുചെയ്യാൻ കൈലാസത്തെ പ്രാപിച്ചു. പരശുഷിൽ യതിയും മ—സ—ജ—സ—ത—ത എന്നീ ഗണങ്ങളും അന്ത്യഗുരുവും വന്നിരിക്കയാൽ വൃത്തം ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം. “പരശുഷാൽ മസജം സതന്തഗുരുവും ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം” എന്നു ലക്ഷണം.

൫. ചിത്രനിധനവിധാനേന=അപ്സരനെ കൊന്നതുകൊണ്ടു്. ദീക്ഷപാലൈഃ ആവിതാം=ദീക്ഷപാലന്മാരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട. മാനഹാനിം=മാനഃക്കടിനെ. ഭവന്തം ആശ്രയാമഃ=അങ്ങയെ ഞങ്ങൾ ആശ്രയിക്കുന്നു. ഇപ്രായഃ=ഇപ്രകാരം. പ്രാത്ഥയന്തഃ=പ്രാർത്ഥിച്ചുംകൊണ്ടു്. ത്രിഭുവനം.....ചൈതന്യം=മൂന്നുലോകങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചുരക്ഷിച്ചുസംഹരിക്കുന്നവനായി, ചിത്പ്രാകാശപ്രഭാവം=ചിത്തിന്റെ പ്രകാശാവസ്ഥയുടെ പ്രഭാവമായി, അഗജയാ മിളിതം=ശ്രീ

പഠിച്ചതിയോടുകൂടിച്ചുവന്നായിരിക്കുന്ന. വിശ്വനാഥം=വിശ്വനാഥനെ. തുഷ്ടവുഃ=സുതൃപ്ത. പുഷ്പാലം=കുലാലം പ്രാപ്തിയുകൊണ്ട് അർദ്ധനാരിശ്വരനായ ശിവനെ സുതൃപ്ത എന്നർത്ഥം. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൬. ധമ്മില്ല.....ദർവപുഷ്പം=ധമ്മില്ലം (തലമുടി കെട്ട്) ചിത്രകം (തലകം) വലിത്രയം (ത്രിവലികൾ) ധാരം (മുത്തുമാല) വർഷാജന്മാക്കൾ (സുനന്ദകൾ) മുതലായവകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്ന അർദ്ധമത്തെ ധരിക്കുന്നവനായി, ശുഭം.....ഗന്ധനായ=ശോഭിക്കുന്ന കപടം (ജടകെട്ട്), നയനാഗ്നി (കണ്ണിലെ തീ), വിഷം, അമിതാല (സപ്തമാല), ചർമ്മം (തോൽ) എന്നിവയോടു കൂടിയ അപരാധം (മറ്റൊരു അർദ്ധം) കൊണ്ടു ഗന്ധനൻ (അധ്യക്ഷൻ) ആയിരിക്കുന്ന, ശിവായനമഃ (ശിവനു നമസ്കാരം.) പുഷ്പാലം കൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട അർദ്ധപുസ്തക പാഠ്യതിയോടേയും ഉത്തരാർദ്ധംകൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട അപരാർദ്ധം ശിവന്റെയുമാകുന്നു. അർദ്ധനാരിശ്വരനായ ശിവനു നമസ്കാരമെന്നർത്ഥം. നാരായണത്തിലെ ധമ്മില്ല ചിത്രകാദികൾക്കും തൽ പ്രതിപാദികളായി പറയപ്പെട്ട പുരുഷാർദ്ധത്തിലെ കപട്ടനയനാഗ്നികൾക്കും ക്രമവിവക്ഷയുണ്ടെന്ന് അറിയേണ്ടതാണ്. ത - ഭ - ജ - ജ എന്നീ ഗണങ്ങളും രണ്ടുഗുരുക്കളും വന്നിരിക്കയാൽ വൃത്തം വസന്തതിലകം. “ചൊല്ലാം വസന്തതിലകം തഭജംജഗംഗം” എന്നു ലക്ഷണം.

ഗദ്യം ൧. അർദ്ധനാരിശ്വരനായിട്ടുതന്നെ ശിവനെ വർണ്ണിക്കുന്നു:—കോടീരഭാരം=ജടകെട്ട്. “കോടീരസുസഭാജടാ” എന്നു രഭസൻ. നെരി:തടനാ=ഗുണമുള്ള. ഒരു ഭാഗത്തു ജടകെട്ട്, മറുഭാഗത്തു പുരികഴൽ; കനൽമിഴി=തീക്കനൽക്കണ്ണ്. ഒരു ഭാഗത്തു തീക്കണ്ണ്, മറുഭാഗത്തു തിലകം; കഥവിൽ=മരിടത്തു്. മഹിതരവി=മഹിത (പൂജിത) യായ രവി (കാന്തി)യോടുകൂടിയ. രവിനയനം=സൂര്യനാകുന്ന നേത്രം. അതിലളിതമധുരം=അത്യന്തം ലളിതവും മധുര (മനോഹര)വുമായ. ഇരുമിഴി=ഇരുനീറമായ (കരുണ) കണ്ണ്. ഒരു ഭാഗത്തു സൂര്യനേത്രം, മറുഭാഗത്തു നീലനയനം; ഗുഡാംപ്രിക ണ്ഡം=ഗുഡാംപ്രി (സപ്തം) യാകുന്ന കണ്ഡലം. കണ്ഡലീഗുഡപാച്ച

ക്ഷുദ്രോവാഃ എന്നമരം. രത്നമയതാടകഭംഗി=രത്നമയമായ താടകത്തിന്റെ (താടയുടെ) ഭംഗി. ഒരു ഭാഗത്തു സപ്പുകണ്ഡം, മറുഭാഗത്തു മത്തകണ്ഡം; ഗരജം=വിഷം. വലികർ=ത്രിവലികർ. ഒരു ഭാഗത്തു വിഷം, മറുഭാഗത്തു ത്രിവലികർ; വിധിതലകർ=ബ്രഹ്മാവിന്റെ തലയോട്ടകർ. അണി=അലങ്കാരം. കനകമണികവിതം=കനകംകൊണ്ടും രത്നംകൊണ്ടും ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട. അതുലഗുണം=അതുലം (അതുല്യം) ആയ ഗുണം (മാല). അണിവ്=അലങ്കാരം. ഒരു ഭാഗത്തു ബ്രഹ്മകപാലമാല, മറുഭാഗത്തു സപ്തമണിമാല; കരാഗ്രഭവി=കരാഗ്രപ്രദേശത്തിൽ. ഒരുഭാഗത്തു കരാഗ്രത്തിൽ ശുദ്ധവും കപാലവും, മറുഭാഗത്തു പാശവും അങ്കുശവും; ശുഭം=നല്ലതായ. ഉരഗകാഞ്ചിഗുണം=ഉരഗം (സപ്പം) ആകുന്ന അരഞ്ഞാസ്. മണിരശന=മണിമയമായ അരഞ്ഞാസ്. ഒരു ഭാഗത്തു സപ്പകാഞ്ചി, മറുഭാഗത്തു രത്നകാഞ്ചി; പുലിയുരി=പുലിത്താലു്. അമലമുദ്രവസനം=നിമ്ബവും മുദ്രവുമായ വസ്ത്രം. ഒരു ഭാഗത്തു പുലിത്താലു്, മറുഭാഗത്തു മുദ്രവസ്ത്രം; സന്നാഗപാടകം=നല്ല പാമ്പാകുന്ന ചിലമ്പു്. ഒരു ഭാഗത്തു നാഗച്ചിലമ്പു്, മറുഭാഗത്തു പൊൻചിലമ്പു്.

൭. കുറുകക്കുടീരഭാരം=കുറുത്ത ജടക്കെട്ടു്. മലരടി=പുരുഷന്റെ മുദ്രയായ കലടി. മുററിക്കുടുന്ന=സമ്പൂർണ്ണമായി ഭവിക്കുന്ന. നിഷ്പന്ദഭാവഃ=ഇളക്കമില്ലാത്ത ധ്യാനത്താടകൂടിയവരായി. ദിനകരനിൽ=സൂര്യനിൽ. നിബലോക്ഷണം=ബന്ധിക്കപ്പെട്ട കണ്ണുകൾക്കു കൂടുംവണ്ണം (ക്രി. വി) ഭൂമ്യാം=ഭൂമിയിൽ. അമി=ഇവർ. തപഃതപിരേ=തപസ്സിനെ ചെയ്തു. പാദാദികേശാന്തം മനസ്സിലാപ്പിച്ചു് അതിർന്നു തെറ്റാതിരിക്കത്തക്കവിധം കണ്ണുകൾ സൂര്യനിൽ ബന്ധിച്ചു് ഓരോ കാലഃസമയത്തിന്നു് ഉഗ്രമായ തപസ്സു ചെയ്തു. തെറ്റിപ്പാകാതെവണ്ണം ഇത്യാദിയിൽ, ചഞ്ചലമായ ഒരു വസ്തുവിനെ ഒരിടത്തു നിർത്തിയാൽ അവിടെനിന്നു തെറ്റാതിരിപ്പാൻ മറ്റൊന്നിൽ ചേർത്തുകെട്ടുന്നതുപോലെ എന്ന് ഉപമാലങ്കാരം ഭാഷിക്കുന്നു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൮. വാടീടായം=വാടീടാത്ത (മങ്ങാത്ത). പ്രഞ്ചോധപ്രസരമണിവിളക്ക്=പ്രഞ്ചോധപ്രസരം (ഉണർച്ചിന്റെ വ്യാപ്തി) ആകുന്ന ര

തദീപം. അജ്ഞാതം = അതിജ്ഞാതം. മായാതമസ്സഞ്ചയം = മായയായാകുന്ന ഇരുൾക്കൂട്ടം. ആത്മദൃഷ്ട്വാ = അന്തർദ്ദൃഷ്ടിയാകാണ്ട്. നുംകാഞ്ചനാന റികവരം കാന്തിഭൂതം = വിശേഷപ്പെട്ട പൊന്നിന്റെ പ്രഭയെ അതി ശയിക്കുന്ന പ്രഭാതിശയത്തോടുകൂടി. സുഷുക്ലാനാഡീമദ്ധ്യം = സുഷുക്ലാ നാഡിയുടെ നടു. ഏത = ഇവർ. പരമശിവമയം = പരമശിവനാകുന്ന. കഞ്ചിൽ ആശ്ചര്യ പുഞ്ജം = കഞ്ച ആശ്ചര്യരാശിയെ. ബോധമാകുന്ന വാടാവിളക്കിന്റെ വെളിച്ചത്താൽ മായയായാകുന്ന ഇരുൾനിറ നിശ്ശേഷം നീങ്ങിയപ്പോൾ, കാഞ്ചനാത്തക്കൾ കാന്തിയയ്ക്കുന്ന പരമശിവനാകുന്ന അതുതരാശിയെ, സുഷുക്ലാനാഡിയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഇഡമാകുംവണ്ണം കണ്ടു. ഇഡ, പിംഗല എന്ന രണ്ടു നാഡികളെ നിയന്ത്രിക്കുന്ന യോഗികൾക്കു സുഷുക്ലാനാഡിയിൽ പരമാത്മജ്യോതിസ്സ് ദൃശ്യമായി ഭവിക്കുമെന്ന് ധ്യാനയാഗികളുടെ ഇടയിൽ പ്രസിദ്ധം. വൃത്തം സ്രദ്ധര.

൯. ആനന്ത്യാൽ = ആനന്ത്യത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ട് (അവസരനമില്ലാതെ). ജപധാരാസമയം = മാലകാലത്തു് (മഴക്കാലത്തു്). കേവലം കാശാഗന്ധാഃ = കേവലം കാശം (മേപ്പുരയില്ലാത്തതാൽ തുറന്ന സ്ഥലം) ഗൃഹമായ പരായം, ശിശിരസമുദയം = ശിശിരകാലത്തിന്റെ ഉഭയത്തിൽ. ശീതഃ ച വാരിപുരേ = തണുത്ത ജപപ്രവാരത്തിൽ. ആകണ്ഠമഗ്നാഃ = കഴുത്തോളം മുങ്ങിയവരായും, പഞ്ചാഗ്നികൾ നടുവിൽ = പഞ്ചാഗ്നികളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ സ്ഥിതന്മാരായും, ചന്ദ്രമുഡദ്ധ്യം = ശിവദ്ധ്യം. അതുത.....രതാഃ = അതുതമായ തപസ്സിൽ നിരതന്മാരായി, വിജ്ജപരാംഗാഃ = ജപരം (രോഗം) ഇല്ലാത്ത അംഗത്തോടുകൂടിയവരായിട്ട്. അമി = ഇവർ. ജപജപലഃ = ജപിച്ചു. മന്ദത്തിൽ തുറന്ന സ്ഥലത്തും ശിശിരത്തിൽ കളർജപത്തിലും ഗ്രീഷ്മത്തിൽ പഞ്ചാഗ്നിമദ്ധ്യത്തിലും നിന്നു കാന്തതപസ്സു ചെയ്തിട്ട് അവർ ശോഭിച്ചു. നാലു ഭാഗത്തും അഗ്നിയും മുകളിൽ സൂര്യനും ജപിക്കുന്നതിന്റെ മദ്ധ്യത്തെയാണ് പഞ്ചാഗ്നിമദ്ധ്യമെന്നു പറയുന്നത്. "പഞ്ചമഃ പഞ്ചതപസസ്സപരേണ ജാതവേദേനാം" എന്നു ശിശുപാലവധം. വൃത്തം സ്രദ്ധര.

൧൦. ചേൺ = അഴക്, തപസ്വം = തപസ്സ്, നിരപമം = അതു
 ല്യം, ആഡംബരം = മോടി. ക്ഷീണപ്രായം = അതിക്ഷീണം ഭയവ്യാ
 കലം = ഭയപരവശം. ജീവലോകം = ജീവിസമൂഹം. കാണക്കാണ =
 കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ (പ്രതിനിമിഷം). ദിവക്ഷദാം = ദേവകൾക്ക്.
 ത്രിലോകീമാണിക്യം = മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും മാനിക്യതുല്യൻ. ത്രി
 ലോകീമാണിക്യത്തിന്നു എന്നതു ഭൃഗുരീരമണനു എന്നതിന്റെ വി
 ശേഷണം. അസുരന്മാരുടെ തപസ്സിലുള്ള അതുല്യമാഹിമാതിശയം
 കണ്ടു സകല ജീവികളും ഭയപ്പെട്ടു പരവശരായിച്ചമഞ്ഞു. ദേവ
 കൾക്കു പ്രതിനിമിഷം വയറു പതച്ചു. ത്രൈലോക്യാചങ്കാരമായ
 ശിവന്റെ തിരുവുള്ളത്തിലും ഈ വിശേഷം ധരിച്ചു. വൃത്തം സ്ര
 ങ്ഗര.

൧൧. പ്രത്യക്ഷീഭൂത = പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചിട്ട്. അമരകൾപെരു
 മാർ = ദേവേശ്വരൻ (ശിവൻ). അഗ്രതഃ = മുൻപിൽ. ദാരുണതരതപ
 സാം = ഏറ്റവും ദാരുണമായ തപസ്സോടുകൂടിയ. ദാനവാധീശ്വരാ
 ണാം = അസുരചരന്മാർക്ക്. സദ്യഃ = പെട്ടെന്ന്. രോദോവിവരം = രോദ
 സ്സുകളുടെ (ദ്വംവാപുഥിവികളുടെ) ഉൾഭാഗം. ഇടനിറഞ്ഞു = ഇടതി
 ണ്ണി. ഉദ്യുതം.....കോടിപ്രതിമ = ഉദിക്കുന്ന സൂര്യന്മാരുടേയും അ
 ഗ്നികളുടേയും കോടികളോടു (കോടിസൂര്യാഗ്നികളോടു) സാദൃശ്യം.
 മഹാദേവൻ പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു മുയിൽ വന്നപ്പോൾ തീവ്രതചേറി
 ണ്ടന്മാരായ അസുരന്മാർക്കുണ്ടായ ആശ്ചര്യം അവസ്തനിയമാണ്. പെ
 ടെന്നു മുയിൽ ആകാശവും ഭൂമിയും നിറഞ്ഞതും കോടിസൂര്യാഗ്നിതു
 ല്യമായ ഒരു തേജഃപുഞ്ജം കാണപ്പെട്ടു. വൃത്തം സ്രംഗര.

൧൨. തേജസസൂന്യ മദ്ധ്യം = ആ തേജസ്സിന്റെ നടുവിൽ.
 കാളഭോഗീ.....മുശ്ശേന്ദുരേഖം = കൃഷ്ണസ്പേന്ദ്രന്മാരാൽ ബദ്ധ
 യായ ജടയിൽ നഖ (ബദ്ധ) യായ ബാലചന്ദ്രകലയോടുകൂടിയതു്.
 ദീനത്രാണൈകദീക്ഷം = ദീനരക്ഷണമെന്ന ഒരു വിഷയത്തിൽ ദീ
 ക്ഷയോടുകൂടിയതു്. മനസി.....മനകരണം = മനസ്സിൽക്കൊ
 ജ്ഞാതെ തമ്മി കുടക്കുണ്ഡകളുടെ കോണിൽ നിറഞ്ഞ സാഗ്രകരണ
 യോടുകൂടിയതു്. പാച്വതിഭാഗധേയം = ശ്രീപാച്വതിയുടെ ഭാഗ്യം

(ശിവൻ). ആ തേജസ്സിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ കൃഷ്ണസൂര്യന്റെ കൈകൾ കെട്ടിയ ജടയിൽ ബലമധ്യകല തിരുകിയും, ദീനാക്ഷാത്രം പൂണ്ടും, മനസ്സിൽ കൊള്ളാതെ കരണ പുറത്തേക്കേറി കടക്കണ്ണുകളുടെ കോണിൽ പടർന്നിരിക്കുന്ന ശ്രീപാർവ്വതീഭാഗ്യമൂർത്തിയായ ശിവൻ കാണപ്പെട്ടു. മനസി കിമപി കൊള്ളാത്തു ഇതുംഭി സ്ഥലത്തു് ഉദ്യോക്താ ഗൃ. പാർവ്വതീഭാഗ്യത്താൽ ലഭിക്കപ്പെട്ട ശിവനെ തൽഭാഗ്യംതന്നെയായിക്കല്പിച്ചിരിക്കയാൽ ചേതപതിശയോക്തി. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൧൩. ആകീർത്ത്യം=വിതരിച്ചിട്ട്. പുഷ്പാഞ്ജലിം=പുഷ്പാഞ്ജലിയെ. അണിചരണേ=ഭംഗിയുള്ള കാൽക്കൽ. ദീഗ്ദ്ധം (ക്രി. വി) ആനച്ചു=ദീഗ്ദ്ധംകൊണ്ടും നമസ്കരിച്ചിട്ട്. അല്പസ്മരനേന=കരഞ്ഞൊന്നു സ്മരമായ (സ്തിതം പൂണ്ട) മുഖത്തോടുകൂടിയ. ദല്പകരിപു=കാമവൈരി. ഭൂരികാരണ്യസിന്ധോ=വലിയ കരണയോകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ. ആലോകനസുഭഗമുഖഃ=ആലോകനം (ഭർന്നം)കൊണ്ടു സുന്ദരമായ മുഖത്തോടുകൂടിയവൻ; അഥവാ ഭർന്നിയമായ മുഖത്തോടു കൂടിയവൻ. വാചം=വാക്കിനെ. ഉഗ്രൈ=പറഞ്ഞു. മനോജ്ഞാം=മനോഹരയായ. അപ്പോൾ പുഷ്പാഞ്ജലിയെ നമസ്കരിച്ച ആ അസുരന്മാരെ കരണയിലൊരാടുംവണ്ണം കടാക്ഷിച്ചു കാമാന്തകൻ അരുളിച്ചെയ്തു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൧൪. സപന്ധി അസു=ക്ഷേമം ഭവിക്കട്ടെ. ഹന്ത എന്നതു ഹർഷദ്യോതകം. മുദിതഃ അസു=ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായി ഭവിക്കുന്നു. സുരാരിവീരാഃ=ഐ അസുരവീരന്മാരെ! ഭക്ത്യുജ്ജ്വേന=ഭക്തികൊണ്ടു് അതുതരമായ. ഭവദീയതപോമഹിമ്നാ=നിങ്ങളുടെ തപസ്സിന്റെ മഹിമാവിനാൽ. യൽ യൽ വരം=യാതൊരു യാതൊരു വരം. വൃണത=വരിച്ചാലും. വാഞ്ചരിതം=ഇഷ്ടം. ഏഷഃ അഹം=ഇഹ ഞാൻ. സദ്യഃ=വേഗത്തിൽ. തൽ തൽ=അതിനെ അതിനെ. പ്രസദ്യ=പ്രസാദിച്ചിട്ട്. വിതരമിതരം=അതിശയന വിതരണം ചെയ്യാം. ഇദാനിം=ഇപ്പോൾ. അല്പയോ അസുരവീരന്മാരെ! നിങ്ങൾക്കു ക്ഷേമം ഭവിക്കട്ടെ. നിങ്ങളുടെ തപഃപ്രഭാവത്താൽ ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായി.

നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമായ വരം എന്നോ അതു വരിച്ചാലും. അതു ഞാൻ നിശ്ചയമായും തരാം. വൃത്തം വസന്തതിലകം.

൧൫. ശ്രുതപാ=കേട്ടിട്ട്. ഭർത്തു=സ്വാമിയുടെ. ഗിരം താം=ആ വാക്കിനെ സമ്പ്രാത്ഥിതം=അഭിഷ്ടം. മംഗളാരമൻ=മേ മംഗളമുണ്ട്! പുരാണാം=പുരങ്ങളുടെ. ത്രിയം=മൂന്ന്. അമിതശസ്ത്രാസ്രദഗ്ദ്ധാഭിപുഷ്ണം=അമിതങ്ങളായ ശസ്ത്രങ്ങൾ, അസ്രങ്ങൾ, ദഗ്ദ്ധങ്ങൾ (കോട്ടകൾ) മുതലായവകൊണ്ട് നിറഞ്ഞത്. നിത്യോവാസായ=നിത്യവംസത്തിനായിക്കൊണ്ട്. ദേയം=ദാനം ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്. നിരവധിവിഭവപ്രദധിനഃ=അവധിയില്ലാത്ത ഐശ്വര്യ സമൃദ്ധിയോടുകൂടിയ. തപൽപ്രസാദാൽ=നിന്തിരുവടിയുടെ പ്രസാദത്താൽ. സ്വാമിയുടെ അരുളപ്പാടുകേട്ട് അവർ ഉണർത്തിച്ചു: ഞങ്ങൾക്ക് അഭിഷ്ടങ്ങൾ പലതുമുണ്ടെങ്കിലും തൽക്കരലം അത്യുത്തമവും ശസ്ത്രാസ്രാദികൾ നിറഞ്ഞതുമായ പുരത്രയം നൽകുകയാണ് വേണ്ടത്. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധം.

൧൬. ദർശ്വം=ആശ്രമിക്കപ്പെട്ടവൻ കഴിയത്ത. (ത്രയീം എന്നതിന്റെ വിശേഷണം) ആചസനഃ=ആവസിക്കുന്നവർ. പുരാണാം=പുരങ്ങളുടെ. ത്രയീം=ത്രയത്തെ. സഞ്ചരാമഃ=ഞങ്ങൾ സഞ്ചരിക്കുന്നുണ്ട്. നിത്യം=എല്ലാ കാലവും. ലോകേഷു=ലോകങ്ങളിൽ. നംഗം=അല്ലായ്ക സ്വാമിൻ! ത്രിവനജയിനഃ=ത്രിലോകങ്ങളെ ജയിക്കുന്നവർ. നിർയാഃ=ഭയമില്ലാത്തവർ. തപൽപ്രസാദാൽ=നിന്തിരുവടിയുടെ പ്രസാദത്താൽ. യത്ര കപാപി=യാതൊരിടത്തും. പ്രതിപാദശസമം=പന്തിരാണ്ടുതോറും. അവലോകായ=ദർശനത്തിനായിക്കൊണ്ട്. നഃ=ഞങ്ങൾക്ക്. സംഗമഃ=കൂടിച്ചേർച്ച. സ്വാൽ=ഭവിക്കും. തപത്തഃ അന്യസ്താൽ=നിന്തിരുവടിയെ ഒഴിച്ച് അന്യരുടേനിന്ന്. നമൃത്യഃ=മരണമരുത്. സഃ ഖലു=അതു (മരണം) ആകട്ടെ. യുഗപൽ=ഏകകാലത്തിങ്കൽ. ഏകേഷുണാ=ഒരു ശരംകൊണ്ട്. യോഗകാലേ=സംഗമസമയത്തിങ്കൽ. അർദ്ധം ആശ്രമിപ്പാൻ കഴിയത്ത ആ പുരത്രയത്തിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട് ഞങ്ങൾ മൂന്നു ലോകങ്ങളെയും ജയിച്ച് ആദിയും ഭയപ്പെടാതെ സഞ്ചരിക്കണം. ചന്ദ്രീരണ്ടു കൂട

യോജിക്കുക എവിടെവെച്ചുകിലും അങ്ങനെയുള്ള തരത്തിൽ കണ്ടു മുട്ടുവാനിടവന്നാൽ അപ്പോൾ, മുവക്കുംകൂടി ഒന്നിച്ചു, അതും നിന്തിരുവടിയുടെ ഒരു ശരംകൊണ്ടു മാത്രമേ മരണം ഭവിക്കാവൂ. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൧൭). ഇതി ഉച്ചയുഷഃ=ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. താൻ ഭനുജം ധിരജാൻ=ആ അസുവിരന്മാരോട്. മുശസ്തിതശ്രീമധുരാനനഃ=മുശമായ മന്ദസ്തിതത്തിന്റെ ശ്രീകൊണ്ടു മനോഹരമായ മുഖത്തോടു കൂടിയ. അസൗ=ഉവൻ (ശിവൻ). സത്യം തഥാ ഏവ അസു സമസ്തം=സത്യമായിട്ടും എല്ലാം അങ്ങനെതന്നെ ഭവിക്കട്ടെ. ഉക്തം=പറഞ്ഞു. ഹരഃ=ശിവൻ. ഭത്തവരഃ=വരം നൽകിയവനായിട്ട്. തിരോഭൂൽ=മറഞ്ഞു. ഇങ്ങനെ അവർ പറഞ്ഞപ്പോൾ ശിവൻ പുഞ്ചിരി തുക്കി “എല്ലാം അങ്ങനെതന്നെ ഭവിക്കട്ടെ” എന്നുഗ്രഹിച്ചു മറുപടിയുണ്ടായി. ത. ത. ജ. എന്ന ഗണങ്ങളും ഭണ്ട ഗുരുക്കളും വന്നിരിക്കുന്നത് ഇത്രവളാവൃത്തം. “കേച്ചിത്രവജ്രം തരംജഗംഗം” എന്നു ലക്ഷണം.

ഗദ്യം:—൧. തദനു=അതിനുശേഷം ആജവരന്മാർ=ദൈവത്വശ്രേഷ്ഠന്മാർ. അന്തന.....ചിംഗാനി=അന്തനൻ (പ്രവൃദ്ധൻ) ആയ തന്തനപാത്ത് (അഗ്നി) പാലെ ഉഷജപലങ്ങളായ ശിവലിംഗങ്ങൾ. ജടാപടലങ്ങൾ=ജടകൂട്ടങ്ങൾ. അതുത.....ഭരണങ്ങൾ=ആശ്വയുക്തങ്ങളായ രാക്ഷസങ്ങളെ. അതി.....വിഭവം=അതിലുള്ളതായ ചെപ്പുക്കുറി. അംഗേ=ഭേദത്തിൽ. ആയസ.....വരസഃ=ഇതുകൊണ്ടുള്ളതും വെച്ചുകൊണ്ടുള്ളതും സപ്തംകൊണ്ടുള്ളതായ അതുതായിരിക്കുന്ന പുരസ്കൃതയത്തിൽ (പുരങ്ങളാകുന്ന ദുർഗ്ഗങ്ങളുടെ ത്രയത്തിൽ) വാസം ചെയ്തു വരായി. നിഖിലജഗത്സൗ=എല്ലാ ലോകങ്ങളിലും. മഃദന=മദഃത്താടു കൂടി. വരന്തഃ=സഞ്ചരിക്കുന്നവരായിട്ട്. നാനാ.....ക്ഷേത്രാദീനി=പല നാടകൾ, നഗരങ്ങൾ, ഗ്രാമങ്ങൾ, ക്ഷേത്രങ്ങൾ മുതലായവയെ. തീർത്ഥജലാനി=തീർത്ഥജലങ്ങളെ. ഗതാപരചീഡം=അപരചീഡം (അന്യോപദ്രവം) ചല്ലാത്തതായ. സമുദധിപരകൂടം=ഏഴു ദധിപങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ.

[സമുദ്രീപങ്ങൾ: - ജംബുദീപം, പ്ലക്ഷദീപം, ശാല്യമുദ്രീപം, കശ്യപം, ക്രൗഞ്ചദീപം, ശാകദീപം, പുഷ്പദീപം] തത്രത്യജനൻ = അവിടെയുള്ള ജനങ്ങളെ. സമേധം (ക്രി. വി.) = ലീലയോടുകൂടി. ജാതാദോപം (ക്രി. വി.) = അഹംകാരത്തോടുകൂടി. പാതാജേ = പാതാജത്തിൽ. ഉരഗഞ്ചലൈഃ സമം = സപ്തസേനകളോടുകൂടി. അഭിയാതാനാം തേഷാം = അഭിയാനം ചെയ്യ (എതിരിട്ട) അവരെ (പാതാജവംശികളെ) അനാദരിച്ച് (അനാദരത്തിൽ ഷഷ്ടി) അഷ്ടമഹാ.....കഞ്ചജനം = അഷ്ടമഹാനാഗങ്ങളുടെ നിഷ്കരകളായ വിഷാഗ്നിജപാലകളുടെ സലീലപാനം [അഷ്ടമഹാനാഗങ്ങൾ: - അനന്തൻ, വംസുകി, തക്ഷകൻ, കർക്കടകൻ, പത്മൻ, മഹാപത്മൻ, ശംഖൻ, ഗുളികൻ] ആരചയന്തഃ = ചെയ്യുന്നവരായിട്ട്. അമൃൻ = ഇവരെ (നാഗങ്ങളെ) വിഭാവി = ഭാവിച്ച്. ഉരഗസ്രീ..... ഗൃഹീതപാ = നാഗസ്രീകളെ വേഗത്തിൽ വന്ദികൾ (തടവുകാരികൾ) ആയി ഗൃഹിച്ച് (വന്ദിഗ്രഹം ഗൃഹീതപാ എന്നു ണമുല്പ്രയാഗം) താസാം (അവരുടെ) അമരാവത്യാം = ഇന്ദ്രനഗരിയിൽ. ഭയഭര.....കൃതാദന്ത = യമൻ കഷ്ടം ഭയഭരത്താൽ തളിർപ്പനായ സമയത്തിൽ. ജാതാ.....ശശാജ = പന്ത്രൻ വേഗത്തിൽ ആശങ്ക ജനിച്ചവനായ സമയത്തിൽ സവി.....പരിഭേദേവ = സൂര്യഭേദൻ പരിഭേദം (ഭോദനം) ചെയ്യുവനായ സമയത്തിൽ. വഹ്നോ.....വീര്യം = അഗ്നിഭഗവാൻ വീര്യം മറയ്ക്കപ്പെട്ടവനായ സമയത്തിൽ. പവമാനേ.....നാത്തേ = വായുവാകട്ടെ അവ മാനത്താൽ ആർത്തനായ സമയത്തിൽ. വരണ.....പാത്രം = വരണന്റെ കഥ ഭയനിയമമായ സമയത്തിൽ. കിന്നര..... തമാശം = കിന്നരരാജൻ (വൈശ്രവണൻ) ഏറ്റവും ഭയാശനായ സമയത്തിൽ. മോചിതവജ്രേ = വജ്രത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു. വജ്രധരേ = ഇന്ദ്രൻ. അഭ്യുപപ്ലഭം = എറോപതത്തെ. ഹിതപാ = തൃജിച്ച്. ബലവിഷാദം (ക്രി. വി.) = ഉണ്ടായ വിഷാദത്തോടുകൂടി. ധാവതി = കാട്ടുന്നവനായ സമയത്തിൽ. നാരായണൻ = വിഷ്ണു. മാമരാരതേഃ = ശിവന്റെ. വരമഹിമംനം = വരമാമാത്മ്യത്തെ. ബഹുമനപാനഃ = ബഹുമാനിക്കുന്നവനായിട്ട്. നീതിപയോധി = നീതിസമുദ്രമായ (നാരായണ

വിശേഷണം). ദർശനോദയം: = ദർശനമുള്ള ഹൃദയത്തോടുകൂടിയ. അതുവ
പ്രാപ്യേ = അതുല്യങ്ങളായ സകൃതങ്ങളുടെ ആരോഗം (വി
 സ്താരം) കൊണ്ടു പ്രാപ്യമായ. മഹിതം.....സദസി = പുജിതമാ
 യ സുധമ്യയെന്ന ദേവസഭയിൽ. ദിവ്യവധൂനാം = ദേവസ്രീകളുടെ.
 ഗംഗാപയസി = ഗംഗാജലത്തിൽ. അനുവേലം = അനുക്ഷണം. കല്പിത
 മലർനിര = കല്പകല്പനിര. ലിംഗാരാധന = ശിവലിംഗപൂജ. ത്രിഭുവന
 ലക്ഷ്മീം = ത്രൈലോക്യശ്രീയെ (തൈലോക്യാധിപത്യത്തെ) അക്ഷീ
 ണാം = ക്ഷീണയല്ലാത്ത. മുഹൂ: അനുഭൂയ = വീണ്ടും വീണ്ടും അനുഭവി
 ചിട്ട്. അമീ:..... ഭൂവീരാം = ഈ അസുരവീരന്മാർ. ഈ ത്രിപുര
 സാരന്മാർ ശിവലിംഗാദികളെ ധരിച്ച്, ആയസംഭികളായ മൂന്നു
 പുരങ്ങളിൽ വസിച്ചുകൊണ്ടു സർവ്വലോകങ്ങളിലും സഞ്ചരിച്ച്,
 നാനാജനപദാദികളെ തകർത്തും തീർത്ഥജലങ്ങളെ തുർത്തും നടന്ന്,
 സപുരപിപങ്ങളിൽച്ചെന്ന് അവിടെയുള്ളവരെക്കൊന്ന്, പാതാള
 ത്തിൽ പോയി അഷ്ടമഹാനാഗങ്ങളെ തോല്പിച്ചു, നാഗസ്രീകളെ ത
 ടവിൽ പിടിച്ച്, അമരാവതിയിൽച്ചെന്ന് പോർ തുടങ്ങിയപ്പോൾ
 കൃതാന്താദികൾ തോറ്റൊഴിക്കുകയും, അപ്പോളവർ സുധമ്യസഭ
 യിൽ സിംഹാസനമരിചിരുന്ന് അപ്സരസ്രീകളുടെ നൃത്തം കണ്ടു ര
 സിച്ചും, ഗംഗയിൽ കളിച്ച് കല്പകല്പങ്ങൾകൊണ്ടു ശിവലിംഗാരാധ
 ന ചെയ്തും ത്രൈലോക്യാധിപത്യം നടത്തുകയും ചെയ്തു.

൧൮. ദേവലോകാൽ = ദേവലോകത്തിൽനിന്ന്. വിഴുകി = ഭ്രം
 ശിച്ച്. ശക്രാല്യാ: = ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ. ദേവസംഘാ: = ദേവഗണങ്ങൾ.
 വൃസനം..... പ്രപന്നം = മുൻപനുഭവിച്ചിട്ടില്ലാത്തതും പ്രവൃദ്ധ
 വുമായ ദുഃഖത്തെ പ്രാപ്തരായിട്ട്. അരിനിധനവിധാനായ = ശത്രുനി
 ഗ്രാമം ചെയ്യുന്നതിനായി. ധാത്രാ = ബ്രഹ്മാവിനോടു. സമേതം (ക്രി
 വി) = കൂടി രക്ഷാപാത്രൈകദീക്ഷം = രക്ഷാമർദ്ദമെന്ന ഒന്നിൽ അ
 മവര രക്ഷസ്സുകളുടെ അപായം (നാശം) എന്ന ഒന്നിൽ ദീക്ഷയോടു
 കൂടിയ. ശരണം പ്രാപ്തം = ശരണമായി പ്രാപിച്ചു. അംഭോരമരക്ഷം =
 താമരക്കണ്ണനെ (വിഷ്ണുവിനെ). അക്കാലത്തു് സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഭ്രം
 ശിച്ച് അങ്ങമിങ്ങും അലഞ്ഞുതിരിയുന്ന ഇന്ദ്രാദിദേവഗണങ്ങൾ അഭൂ
 തപുഷ്ടമായ ചോരദുഃഖത്തിൽ അകപ്പെട്ടിട്ട് ശത്രുവധത്തിനുവേണ്ടി

ബ്രഹ്മവിനോദകൂടി അസുരന്തകനായ വിഷ്ണുവിനെ ശരണം പ്രാപിച്ചു വൃത്തം സ്രശ്വര.

൧൯. അമരപരിഷദാം = ദേവഗണങ്ങൾക്കു, ജഗദ്രക്ഷണകലവി = ലോകരക്ഷാകൃത്യം. മുഖ്യാനുഭാവം = പ്രധാനമായ തേജോവിശേഷത്തെ (വിഷ്ണുവിനെ). സന്നദ്ധം = സന്നദ്ധനായ ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രമകൃതിയിൽ വിന്യസിക്കപ്പെട്ട). ഭോഗിതപ്ലേ = സപ്തമത്തെ മേൽ. സമാസീനം = സ്ഥിതനായ ആസേവമാനാൻ = അടുത്തുനിന്നു സേവിക്കുന്ന (സന്നദാദികളുടെ വിശേഷണം) മന്ദസ്തിത്വം = മന്ദസ്തിതംകൊണ്ട്. നവസുധാസുന്ദരയാ = പുതിയ അമൃതസുന്ദരത്തോടുകൂടിയ. നന്ദയന്തം = ആനന്ദിപ്പിക്കുന്ന (മുഖ്യാനുഭാവം എന്നതിന്റെ വിശേഷണം) അപ്പോൾ ദേവഗണങ്ങൾക്ക്, കടാക്ഷമാത്രംകൊണ്ടു ലോകരക്ഷ ചെയ്യുന്നവനും അടുത്തു സേവിച്ചുനിലകുന്ന സന്നദാദിമഹർഷിമാരെ അമൃത ചൊഴിച്ചുനന്ന മന്ദസ്തിതത്താൽ ആനന്ദിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് സപ്തമത്താൽ കടികൊള്ളുന്നവനുമായ വിഷ്ണുവിനെ മുഖ്യമായി കാണുന്നു. സന്നദാദികൾ = സന്നദൻ, സന്നകൻ, സന്നക്ഷമാരൻ മുതലായവർ. വൃത്തം സ്രശ്വര.

൨൦. സ്വങ്കാരം.....മുരളിമാർ = സ്വങ്കാരംകൊണ്ടല്ല സിദ്ധിക്കുന്ന പൊന്നിൻതരിവള കിലുങ്ങുവണ്ണം. വൈകുണ്ഠനല്ലാർ.....പീതാംബരാഗ്രാം = വൈകുണ്ഠസുന്ദരിമാർ ഭംഗിയിൽ വീശുന്ന വെൺചാമരങ്ങളുടെ ചെറുകാറ്റിനാൽ ഇളക്കപ്പെട്ട പീതാംബരാഗ്രത്തോടുകൂടിയ. അങ്കേ = മടിയിൽ. മുക്തമൻകൊങ്ക = മുക്താകാരമായ സ്തനം. അന്തരം = ഇടയിൽ. ബ്രഹ്മരൂപി = മനോഹരകാന്തിയോടുകൂടിയ. ആചാരമാനം = സന്തോഷിക്കുന്ന (പങ്കജാക്ഷം എന്നതിനോടു ഉത്തരണാപയം.) വൈകുണ്ഠസ്രീകൾ പൊന്നിൻതരിവള കിലുങ്ങുമാർ വീശുന്ന ചാമരങ്ങളുടെ ചെറുകാറ്റോടെ മഞ്ഞപ്പട്ടുവരയുടെ അഗ്രം ചലിച്ചുകൊണ്ടും, മടിയിൽ ഇരിക്കുന്ന ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ സ്തനങ്ങളെ തലോടിക്കൊണ്ടും, എടുത്തു ദേവിയുടെ തിരുമുഖം നോക്കി രസിച്ചും കൊണ്ടുനീരിക്കുന്ന വിഷ്ണുഭഗവാനെ കാണുമാറായി. “മുക്തമൻ കൊങ്ക” എന്നപേരെ “വിപുലഭഗോമന്ദുലപ്പെൺ

മുക്തമെചന്ദ്രം നൽച്ചാത്തു പിന്തി" എന്നു ലീലാതിലകത്തിലും പ്രയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൧. സേപജ്ജാശക്ത്യാ = തന്റെ ഇജ്ജാശക്തികൊണ്ടു. ചരസ്ഥാവരഭൂവനതലം = ജംഗമവും സ്ഥാവരവുമായ ലോകം. ആശ്രയ്ക്രിഡ = അതുതലില. ചമാ..... = ചമകിയായ യോഗമായയുടെ അനുഭവം (തേജോവിശേഷം) ആയ. ആശ്വാസം മുക്തിഭാജനം = മുക്തിയെ തേടുന്നവർക്കു ആശ്വാസപ്രദനായ. ആന്തരക്ഷാതാജ്ജീല്യം = ആന്തരമാരുടെ രക്ഷയിൽ താജ്ജീല്യം (സ്ഥിരശീലത.) പങ്കുജാക്ഷം = വിഷ്ണുവിനെ (മുനിൽ കാണായിതു എന്നു പുച്ഛണാപയം.) തന്റെ ഇജ്ജാശക്തികൊണ്ടു ചരാചരപ്രപഞ്ചത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു രക്ഷിച്ചു സംഹരിക്കുകയെന്ന അതുതലില ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ളതായ യോഗമായാനുഭാവമായും മുക്തികാമന്മാർക്കു ആശ്വാസപ്രദനായും കൃപാസമുദ്രത്തിൽ നിന്നിക്കളിച്ച് ആന്തരക്ഷയെന്ന തൃക്കണ്കടാക്ഷത്താലചംകൃതനായുമിരിക്കുന്ന വിഷ്ണുവിനെ ദേവകൾ കണ്ടു. ഭഗവാനെ, യോഗമായാനുഭാവമായും ആശ്വാസമായും പരഞ്ഞതിൽ മേതപതിശയോക്തി. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൨. കലിതകുതുകം (ക്രി. വി.) = കൈതുകത്തോടുകൂടി. ആധായ = ചെയ്തിട്ട്. ദീഗ്ദ്ധപ്രണാമം = ദീഗ്ദ്ധനമസ്കാരം. വാനോർപാളി = ദേവസമൂഹം. വിധിവൃത്രാരിമുച്യുഃ = ബ്രഹ്മാവു ദേവന്മാർ തുടങ്ങിയവർ (വിധി.....മുഖ്യരായ വാനോർപാളി എന്നു യോജന.) സംസ്തയ = ചഴിചോലെ സ്മൃതിച്ചിട്ടു. ബാഷ്പ.....വിക്ലബ്ധൈഃ = ബാഷ്പപ്രസരംകൊണ്ടും വലിയ ദുഃഖംകൊണ്ടും വിക്ലബ്ധങ്ങളാ (ഇടറിയവ) ആയ, സ്തോത്രജാതൈഃ = സ്തോത്രസമൂഹങ്ങളാകൊണ്ടു്. ദീനാഃ = ദീനന്മാരായിട്ടു. പുരദനജോപദ്രവം = പുരസ്കാരമാരിൽനിന്നുള്ള ഉപദ്രവത്തെ. ദന്റിവാരം = തട്ടപ്പാൻ വയ്യാത്ത. ബ്രഹ്മേന്ദ്രാദിദേവന്മാർ ഭഗവാനെ കാണുമ്പോഴുള്ള ദീഗ്ദ്ധനമസ്കാരം ചെയ്ത കണ്ണീർകൊണ്ടും ദുഃഖംകൊണ്ടും വിക്ലബ്ധാക്ഷരങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്മൃതിച്ച ത്രിപരഃപദ്രവത്തെ ഉണർത്തിച്ചു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൩. ദരിതം=പാപം. വിഷമപത്തിൽ=വിഷമമായ ആ പത്തിൽ. അമരത=മാണമില്ലാത്തവർ (ദേവന്മാർ) എന്ന അവസ്ഥ. ദർഗാനാം=ഭാഗ്യഹീനന്മാരായ (ഞങ്ങൾക്കു എന്നതിന്റെ വിശേഷണം.) വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൪. ദഃഖാവേശാൽ=ദഃഖപ്രാപ്തിനിമിത്തം. ആവതു=ആവു നിടത്തോളം (ഏറ്റവുമധികം.) മലിനകൃശക്ലിഷ്ടഗാത്രാൻ=മലിനവും കൃശവും ക്ലിഷ്ടവുമായ ഗാത്രത്തോടുകൂടിയ. അസ്തം=ഞങ്ങളെ. ഉഗ്രാത്മാ=ഉഗ്രസ്വരൂപനായ. കാലഹന്താ=ശിവൻ. വിഭോ=ഹേ പ്രഭോ! തുക്കാൽ.....വയം=ഞങ്ങൾ പാദമുഖത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. അസുരരിപോ=ഹേ ദൈത്യശത്രാ! ദഃഖിച്ചുമുഷിഞ്ഞു മലിഞ്ഞു ചലഞ്ഞു ശരീരത്തോടുകൂടിയ ഞങ്ങളെ നിന്തിരുവടി തുക്കുൻപാക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ഒരു ദഃഖം മുന്യാരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഞങ്ങളുടെ കയ്യിൽ കാലാന്തകനായ ശിവൻ എതിരായി നില്ക്കുമത്രേ. ഞങ്ങളിതാ തുക്കാലുൻ ശരണംപ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൫. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം. വാനോർജനാനാം=ദേവജനങ്ങളുടെ. കരുണഗിരം=കരുണയായവാക്കിനെ. ഉപാകണ്ഠ്യ=കേട്ടിട്ട്. കാരുണ്യം.....ഔദയഃ=കാരുണ്യത്തിന്റെ മുദ്ര (ബന്ധം) കൊണ്ടു തരളമായ്ത്തിന്ന് ഔദയത്തോടുകൂടിയ. ശാർണ്ഗധനപം=വിഷ്ണു. ചട്ടലാപാംഗഭംഗ്യാ=ഇളകുന്ന കടക്കണ്ണുകളുടെ ഭംഗികൊണ്ടു. സലീലം (ക്രി. വി.)=ലീലയാടുകൂടി. അതിസുഖയൻ=ഏറ്റവും സുഖിച്ചുകൊണ്ടു്. ആബഭോഷ=പറഞ്ഞു. ഗഭീരം (ക്രി. വി.)=ഗംഭീരമാകംവണ്ണം. ദേവകളുടെ ദയനീയമായ വാക്കുകേട്ടു് പൂച്ചാധികം ദയതേണി ഭഗവാൻ മന്ദസ്ഥിതത്തോടുകൂടി അവരെ കടക്കണ്ണുകൊണ്ടു കടാക്ഷിച്ചു ഗംഭീരമാംവണ്ണം പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൨൬. പീഡാചിമോഹം=പീഡകൊണ്ടുള്ള ബുദ്ധിമുട്ടും. വിബുധപരിവൃദ്ധാഃ=ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരെ! അശങ്കം=ശങ്കകൂടാതെ (ക്രി. വി.) ഗൌരീശം=പാവ്നീകാന്തനായ. ഭഗവന്തം=ഭഗവാനെ. മുദം=സന്തോഷത്തോടെ. ഭക്തിയുക്താഃ=ഭക്തിയോടു

കൂടിയവരായിട്ട്. മുറുരം=മുരൂരം. മേമ ദേവന്മാരെ, നിങ്ങൾ പരമശിവനെത്തന്നെ ചെന്നു സേവിക്കുക. ത്രിപുരസംഹാരത്തിനും ത്രൈലോക്യപാലനത്തിനും ഇതല്ലാതെ വേറെ മാറ്റമില്ല. വൃത്തം സ്രദ്ധര.

൨൭. ഈശ്വരം=ശിവനെ. മരുപുരം=എതിർപക്ഷം. മനസിജം=കാമനെ. ഇടയിട്ട്=ഇടയിലാക്കിട്ട്. ഒന്നും..... നില=ഒന്നിലും പെടാത്തനില. നമ്മാട്.....അന്യായം=നമ്മുടെ മുമ്പിൽ നിങ്ങൾക്കു അന്യായം. കായ്മ്മോരം വിഷമം=കായ്മ്മം വലിയ വിഷമംതന്നെ. കൃത്യം=കർത്തവ്യം. ശിവനെ എതിർഭാഗത്താക്കിയാൽ നന്നാകയില്ലെന്നു കാമൻ മുഖന (കാമദഹനം നിമിത്തം.) ഇത്രയും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഞാനിതിൽ ഒന്നിലുംപെടാത്ത നിലയിലിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ അന്യായം പാകയും ചെയ്യുന്നു. ശിവനെ മുഷിപ്പിക്കാതെ കഴിക്കുകയും നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തുകൊള്ള എന്നതു വിഷമവുമാണ്. എന്നിങ്ങിനെയുള്ള എന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയും? വൃത്തം സ്രദ്ധര.

൨൮. ഇത്ഥം=ഇത്ഥനെ. ത്രിലോകീതിലകമണി=ത്രൈലോക്യത്തിന്നു തിലകരത്നമായിട്ടുള്ളവൻ (വിഷ്ണു.) സനന്ദാദി ദേവർക്കു പുനം=സനന്ദൻ തുടങ്ങിയ ദേവർക്കുള്ള സമൃദ്ധത്തെ. ഭക്തം=ഭക്തിയോടുകൂടിയ (ദേവർക്കുവേണ്ടതിന്റെ വിശേഷണം.) അഹിശയനതലാൽ=അനന്തമെത്തപ്പറത്തുനിന്നു. ഉത്ഥിതം=എഴുന്നേറ്റുവന്നായി. ധ്വജമിതാത്മാ=ഉറച്ചമനസ്സോടുകൂടിയവനായിട്ട്. സ്തിതപാമനം=പതുകെച്ചിരിച്ച് (മദസ്തിതംചെയ്ത്.) മലർത്തനപിയെട=മക്ഷിദേവിയോട്. ഉര=യാത്രാവചനം. സരസം=രസത്തോടുകൂടി (ക്രി. വി.) ഉയർപ്പാജീമഃഖ്യ=ദേവസമൃദ്ധത്തിന്റെ കൂട്ടത്തിൽ. കൈലാസയാത്രം=കൈലാസയാത്രയെ. കുറിക്കൊണ്ട്=ഉദ്ദേശിച്ച്. ലക്ഷ്യം=ധ്വാനിച്ചു. ഖഗേരം=ഗരുഡനെ. ഇത്ഥനെ പറഞ്ഞു വിഷ്ണുഭഗവാൻ സനന്ദാദി ദേവർക്കുള്ള അയച്ചു, അനന്തമെത്തയിൽ നിന്നെഴുന്നിറു, ലക്ഷ്മീദേവിയോട് മദസ്തിതപുവും യാത്ര പറഞ്ഞു,

ദേവവൃന്ദത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ ചേന്ന്, കൈലാസത്തിലേക്ക് പോകേണമെന്നുദ്ദേശിച്ച്, സ്വയംഭവനമായ ഗരുഡനെ സ്തരിച്ചു. വൃത്തം സ്രുശലര.

൨൯. അണികഴൽ=ഭംഗിയുള്ള തൂക്കൽ. പക്ഷിരാജസ്വ=ഗരുഡന്റെ. കണ്ഠ=കഴുത്തിൽ. നിന്നിദ്രാത്ഥം=നിദ്രയില്ലാത്ത (ഉണർന്നിരിക്കുന്ന) മനഃസ്സാക്ഷിയവനായിട്ട്. ത്രിഭുവനചിതം=മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും പുജിതമായ. പ്രാപ്യ=പ്രാപിച്ചിട്ട്. രൈപ്യാചലേന്രം=വെള്ളിമാലയെ. കാപടികമണി=കപടപട്ടക്കളിൽവെച്ചു രത്നഭൂതൻ (കായാമൃത്തിയായ വിഷ്ണു). പുറത്തുടെ=പുറത്തുഭാഗത്തു്. അവസ്ഥാപ്യ=നിർത്തിയിട്ട്. ദേവാൻ=ദേവന്മാരെ (അവസ്ഥാപ്യ എന്നതിന്റെ കർമ്മം). ആഭിഷ്ടവർത്ഥം=കാണിക്കപ്പെട്ട വഴിയോടു കൂടിയവനായിട്ട്. പരിജനൈഃ=പരിജനങ്ങളാൽ. പ്രാപ=പ്രാപിച്ചു. ശരഭാഃ=ശിവന്റെ. സകാശം=സമീപത്തെ. ലോകത്തിൽ കേൾവിപ്പെട്ട കപടവിദ്യാഭോവിദനായ വിഷ്ണു, ഭക്തിപൂർവ്വം വന്നു തൂക്കൽ തൊഴുന്ന ഗരുഡന്റെ പുറത്തു കയറി, ത്രൈലോക്യപുജിതമായ വെള്ളി മാലയിൽ ചേന്ന്, ദേവകളെ പുറത്തു നിർത്തി, പരിജനങ്ങളാൽ വഴികാട്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ശിവസമീപത്തെ പ്രാപിച്ചു. വൃത്തം സ്രുശലര.

൩൦. സംഭ്രമവശാൽ=സംഭ്രമത്തിന്നധീനനാക നിമിത്തം. അല്പദൃശ്യമുഖഃ=മന്ദസ്ഥിതം തൂകുന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയ. സ്മരാരിഭഗവാൻ=ശിവൻ. മാണിക്യസിംഹാസനേ=മാണിക്യമണിയായ സിംഹാസനത്തിൽ. മനസഃ=മനഃസ്സാക്ഷി. സൗജന്യമുദ്രാഞ്ചിതാം=സൗജന്യചിഹ്നത്താൽ അലങ്കൃതയായ (ഗിരം എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). പരമാ.....ബന്ധുവൊടു്=ആപൂർവ്വമായ ലക്ഷ്മീപതിയൊടു്. മനോജ്ഞം=മനോഹരയായ. ഗിരം=വാക്കിനെ. അപ്പോൾ ശിവൻ സംഭ്രമത്തോടുകൂടിയെന്നു പുഞ്ചിരിയിട്ടുകൊണ്ട് തൃക്കൈ പിടിച്ചു മാണിക്യസിംഹാസനത്തിൽ തന്നോടൊപ്പം ഇരുന്നതി, സൗജന്യപൂർവ്വമായി വിഷ്ണുവിനോടു പറഞ്ഞു. വൃത്തം ശാസ്ത്രവിശ്ലീഡിതം.

൩൧. ധന്യാരമൻ=ധന്യം (ഭാഗ്യവത്ത്) ആയ ആത്മാവോടു കൂടിയവനെ! കമലാജി വനാലംബമേ=ലക്ഷ്മീ ഭൂമി എന്നാൽ! വന്ദ്യം വന്ദിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യമായ. വൈകുണ്ഠലോകം=വൈകുണ്ഠലോകത്തിൽ. വസതി=വാസം. കഥയ കഥയ സർവ്വം=എല്ലാം പറയു പറയൂ. മമ അഭിഷ്ടവന്ധോ=എന്റെ ഇഷ്ടമിത്രമേ! ഹേ ഭാഗ്യവാനായ ഇഷ്ടമിത്രമേ! അങ്ങ് എന്തിനെ വരുന്നു, ഈ വരവ് എന്തുദേശത്തോടുകൂടിയാണു്, വൈകുണ്ഠവാസികൾക്കെല്ലാം സേവ്യമല്ലേ? എല്ലാ വിവരങ്ങളും പറഞ്ഞാലും—എന്നു ശിവന്റെ വാക്യം. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൩൨. ശ്രുതപം=കേട്ടിട്ട്. സാരസ്വതാശ്രാമം=സാരസ്വതംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ. പരമശിവഗിരം=ശിവന്റെ വാക്കിനെ. പത്മനാഭം=വിഷ്ണു. സ്തിതാർദ്രം=മന്ദസ്തിതത്താൽ ആർദ്രമാംവണ്ണം. (ക്രി. വി.) പ്രത്യുപേ=മരവടി പറഞ്ഞു. ശൈലപുത്രിപുത്രരിതരവരേ=പാർവ്വതിയുടെ പുത്രന്മാരിന്റെ ഫലമായവനെ! വാക്യം മദീയം=എന്നെ സ്സംബന്ധിച്ച വാക്യത്തെ. അത്യന്തം=ഏറ്റവും. കശ്ശലേച്ഛാതരജിതമതയഃ=ചിത്തയായ ഇച്ഛയാൽ ഇളക്കപ്പെട്ട മനുസ്സാടുകൂടിയ. ദേവഃ=ദേവന്മാർ. നിദ്രാഭംഗം=നിദ്രാഹ്വാനി. മമ=എനിക്ക്. സമിയാ.....ജ്ഞാനം=ആ ജ്ഞന്മാരുടെ ശാസ്ത്രം എന്നിങ്ങനെ സമിക്കയില്ല. ശിവന്റെ സരസവാക്യം കേട്ടു വിഷ്ണുഭഗവാൻ പുഞ്ചിരിയ്ക്കുക മരവടി പറഞ്ഞു. വലിയ ഭാഗ്യമെന്താൽ മനസ്സിലാക്കിയ ദേവകൾ നിത്യവും വന്ന് എന്റെ നിദ്രയ്ക്കു ഭംഗം വരുത്തുന്നു. എനിക്ക് ആ ജ്ഞന്മാരുടെ ശാസ്ത്രം സമീപ്തം വരുത്തായി. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൩൩. മോഹം=വ്യാമോഹം. ഏഷാഃ=ഇവരുടെ. (ദേവന്മാരുടെ) ത്രിപുരദഹജ്വാലം=ത്രിപുരദഹജ്വാലം. നിഗ്രഹം=വധം. ആക്ഷം.....ചസംഹൃതം=ആക്ഷം അസംഹൃതമായ (നിഗ്രഹത്തിന്റെ വിശേഷണം). ദക്ഷിണ്യം=ഉദാരതപം. വല്ലഭൻ=ഞാൻ ശക്തനല്ല. നീക്കം=വ്യത്യംസം. നിധനം=നിഗ്രഹം. ഭവത്സേവകനനം=അങ്ങയുടെ സേവകനായവരുടെ. കേൾക്കണേ ദേവകളുടെ മോഹം, ശത്രുക്കൾക്കുണ്ടു് അസംഹൃതമായ ത്രിപുരദഹജ്വാലം നിഗ്രഹം ചെയ്

സ്താനാൺ മോഹം. ഈ കാതും നമ്മാഴ പാവാൻ മുട്ടു കൂടുന്നു. നമുക്കുണ്ടെങ്കിൽ ദാക്ഷിണ്യംകൊണ്ട് 'കഴിയില്ല' എന്നു മരുത്തു പറയാനും വയ്യ. ഭവതഭക്തന്മാരായ അവരുടെ വധം ആർക്കും ശക്യമല്ല. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധം.

൩൪. അശ്രാന്താസേവ=ഇടവിടാതെകണ്ടുള്ള സേവ. ഭക്തി=ഇശ്വരപരവിഷയമായ സ്നേഹം. തപസ്സിലി=തപസ്സുകളുടെ സിലി. വിശി=അങ്ങനറിത്താലും. ശശപദപിശാസക്കോപ്പ്=എല്ലാഃസ്താഴുമുള്ള വിശ്വാസത്തിന്റെ അതിശയം. പുരദനുജവരന്മാർ=പുരന്മാരെന്ന അസുരവരന്മാർ. അച്ചോ=അമ്പോ (വ്യംഭേഷപകം). തദപിദരാധം=അവരാടുള്ള വിദരംധം. വിബുധപരിഷകൾ=ദേവഗണങ്ങൾ. തുച്ഛം=അല്പം. മന്ദാശയാനം=മന്ദബുദ്ധികൾക്ക്. ബോധം=അറിവ്. സേവ, ഭക്തി, തപസ്സിലി, വിശ്വാസം എന്നിവ ത്രിപുരന്മാരോളം മററാക്കുമില്ല. അവരോടു ദേവകൾക്കുള്ള വിരോധം കഷ്ടമാണ്. ബുദ്ധിമീനന്മാർക്ക് ഇതു വരും ഇതു വരില്ല എന്ന അറിവില്ല. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധം.

൩൫. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം. നിശച്യ=കേട്ടിട്ട്. ദനുജാരിഗിതം=വിഷ്ണുവിന്റെ വാക്കിനെ. കരാഗ്രേ=കയ്യിന്റെ അഗ്രത്തിൽ. നിവേശ്യ=വെച്ചിട്ട്. നിജഗരഭം=പറഞ്ഞു. പിനാകധനപം=ശിവൻ. എന്താ=എന്തില്ല (വരില്ല). അസുഖം=ദുഃഖം. ദ്യുസഭാം=ദേവന്മാരുടെ. ദരാശാ=ദരാഗ്രാമം. ഭക്തേഷു=ഭക്തന്മാരിൽ. വിശ്വസിമി=അങ്ങനെയെ വിശ്വസിച്ചാലും. ഏശാ=ഫലിക്കില്ല. വിഷ്ണുവിന്റെ വാക്കുകേട്ടിട്ട് ശിവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ തന്റെ കൈ വെച്ചു പറഞ്ഞു—പുരന്മാർക്ക് ഒരു ദുഃഖവും വരില്ല. ഭക്തന്മാരായ അവരിൽ ദേവകളുടെ ദരാഗ്രാമം ഒരിക്കലും ഫലിക്കയില്ല. വൃത്തം വസന്തതിലകം.

൩൬. തേഷു=അവരിൽ (പുരന്മാരിൽ). ശുഭേഷു=ശുഭന്മാരായ (തേഷു എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). ദോഷകണികാ=ദോഷലേശം. ഹീ=ഹീ. പാരമേശ്വരം=ഏകവിഷ്ണു ആഗ്രാഹം. നാകസഭാം=സ്വപ്തവാസികൾക്ക്. ദൃഢം=നിശ്ചയം. ഫതകാദം=ഫതകന്മാർ

(ശുന്യാംപിടിച്ചവർ). വസതു=വസിക്കട്ടെ. കഫവിൽ കോണേ= ഒരു കോണിൽ. ഗുണസ്സിൽനിന്നു=ഗുണങ്ങളിൽ സ്വർദ്ധയുള്ളവർ. ദണ്ഡം=ശിക്ഷ. അചരിൽ=പുരന്മാരിൽ. നല്ലവരായ പുരന്മാരിൽ ഭോഷത്തിന്റെ ലേശംപോലുമുണ്ടോ? ദേവകൾക്കു അതിരുകവിഞ്ഞ ഭരാഗ്രാമം പണ്ടു ഉള്ളതാണ്. അതിന്റെ അനുഭവം താനേ വന്നു ചേരുന്നു. ഗുണങ്ങളിൽ അസൂയാലുള്ളതായ ആ ഹതകന്മാർ മിണ്ടാതേകണ്ട' ഒരു കോണിൽ ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടേ. ത്രിപുരന്മാരിൽ തെല്ലുപോലും ദണ്ഡം ചെയ്യാൻ ഭയത്തനം സാധ്യമല്ല. വൃത്തം ശാസ്ത്ര വികീർണ്ണം.

൩൭. ദക്ഷാഭരം=ദക്ഷശത്രുവിന്റെ (ശിവന്റെ). സ്നേഹബന്ധം=സ്നേഹത്തിന്റെ ബന്ധം. ദ്രവം=ഉറപ്പുള്ള. അനുഭവമാണ്=അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടു. ആസ്ഥയാ=ആദരവോടെ. പ്രസ്ഥായം=ചുറ്റപ്പെട്ടിട്ട്. ക്ഷീണഭാവം=ക്ഷീണമായ ഭാവ (ആശയ) ത്തോടു കൂടിയ. ആദിതേയൻ=ദേവന്മാരെ. അശേഷൻ=എല്ലാവരെയും. ബുദ്ധ്യം=ബുദ്ധികൊണ്ടു്. കല്പിച്ചു=ഉറപ്പിച്ചു. മധുരിപു=വിഷ്ണു. കപടപ്രകൃതിയം ദേശികം=കപടവിദ്യാകൾക്കു ഗുരുവായ. (മധുരിപുവിശേഷണം) ധൃതപം=ധരിച്ചിട്ട്. ബുദ്ധക്ഷിത്രപം=ബുദ്ധമുനിയുടെ രൂപത്തെ. നിരപമമഹിമാ=അതുല്യരായ മഹത്തമന്മാരുടേകൂടിയ (മധുരിപുവിശേഷണം). ഹിംസ=നിന്ദിച്ചു. ബൈബുദ്ധശാസ്ത്രം=ബൈബുദ്ധശാസ്ത്രത്തെ. ശിവനു ത്രിപുരന്മാരിലുള്ള ദ്രവസ്നേഹത്തെ അനുഭവമായറിഞ്ഞതിനു ശേഷം കപടവിദ്യാചാതുനായ വിഷ്ണു കൈലാസത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടു ക്ഷീണഭാവരായ ദേവകളെയെല്ലാം പറഞ്ഞയച്ചു്, അനന്തരകരണിയത്തെ ബുദ്ധികൊണ്ടു് ബുദ്ധമഹക്ഷിയുടെ രൂപം ധരിച്ചു ബൈബുദ്ധശാസ്ത്രത്തെ നിന്ദിച്ചു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

ഗദ്യം ൩. തദനു=അതിനുശേഷം. പരമപുരുഷഃ അസൌ= ഈ പരമപുരുഷൻ (വിഷ്ണു). മഹാശ്വത്വം.....വേഷം=ഏറ്റവും അതുല്യതജനകനും ദർശനം (അഭിവദിക്കപ്പെട്ടവൻ കഴിയാത്തവനും) ആയ ബുദ്ധമുനിയുടെ വേഷത്തെ. ദധാനഃ=ധരിക്കുന്നവനായിട്ട്. തദാ=അപ്പോൾ. വൈദികാ.....സരോദ്ധാരം=വൈദി

കമോദ്യത്തിന്റെ അന്തത്തിൽ (വേദാന്തത്തിൽ) ഉള്ള രാധാന്തങ്ങളുടെ (സിലാന്തങ്ങളുടെ) സാരത്തോടു ഉദ്ധതം (ഗദ്യം) ആയും, നാസ്തിവാദപ്രഗത്ഭം=നാസ്തിവാദം (ഇശ്വരനും പരമേശ്വരനും ഇല്ലെന്നുള്ള വാദം) കൊണ്ടു പ്രഗൽഭരായുചിരിക്കുന്ന. മഹാശാസ്ത്രം=മഹത്തായ ശാസ്ത്രത്തെ. നിർമ്മായ=നിർമ്മിച്ചിട്ട്, ശാഖാ.....ബിതേ=ശാഖാസമൂഹങ്ങളിൽ സ്തീതങ്ങളായ (വളിച്ച) പത്രങ്ങൾ (ഇലകൾ) ആകുന്ന ആതപത്രം (കട)കൊണ്ട് അലംകൃതമായ. ബോധി വൃക്ഷസ്യ=അയാൽമരത്തിന്റെ. മണികൃ.....പ്രാംഗനേ=മണികൃക്കൾകൊണ്ടു തറ പടത്ത മണിമുറത്തിൽ സന്നിഷ്ഠ്ഃ=ഇരുന്നവനായിട്ട്, സൂതിപ്രക്രിയാഗോചരം=സൂതിപ്രക്രിയകൾക്കു വിഷയമായ. നാരദം=നാരദമുനിയെ. ബ്രഹ്മവിദ്യാ.....ശാരദേനും=ബ്രഹ്മവിദ്യകളാകുന്ന നരംകൈരവശ്രോണികൾക്കു (ഭംഗിയുള്ള ആയുർജ്ജിതങ്ങൾക്കു) ശരൽക്കാലചന്ദ്രനായ (അതായതു ചന്ദ്രൻ ആയവകളെ എന്നപോലെ ബ്രഹ്മവിദ്യകളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനായ എന്നു നാരദവിശേഷണം) നിരസ്തംബരോവം (ക്രി. വി.)=അസ്തഭാവം വിട്ട്. പുരസ്കാൽ=മുമ്പിൽ. നിവൃത്തം=ഇരുന്നിയിട്ട്. അവിഖം=എല്ലാം. പാദപാദൈ=യഥാക്രമം. മുദാ=മോദത്തോടുകൂടി. പരായൻ=പഠിപ്പിക്കുന്നവനായി, മായാമഹിമം=ഭായയുടെ മഹത്വത്താൽ. ദൃഢം=ഘോരവും. മോഹിതശേഷലാകഃ=സർവ്വലോകങ്ങളെയും മോഹിപ്പിക്കുന്നവനായി. ത്രിലോകീമണിപ്തം=ത്രൈലോക്യത്തിന്നു രത്നഭൂഷണം (വിഷ്ണു). പുരന്മാർ=ത്രിപുരന്മാർ. അക്ഷാമദപ്തം=അക്ഷാമം (അകൃശം) ആയ ദപ്തത്തോടുകൂടിയ (പുരവിശേഷണം). സമഭ്യേത്യ=നേരെ മുമ്പിൽ ചെന്നിട്ട്. തത്ര ഏവ=അവിടെത്തന്നെ സംവിക്രമം=ജ്ഞാനക്രമം. അകണ്ഠാനഭാവം=അകണ്ഠമായ തേജോവിശേഷത്തോടുകൂടിയവനും, സാധു (ക്രി. വി.)=വഴിപോലെ. ബൈലാഗമവ്യാഖ്യാ=ബൈലശാസ്ത്രവ്യാഖ്യാനം. ആത്മശിഷ്യം=തന്റെ ശിഷ്യനെ. വിശിഷ്യ=വിശേഷിച്ച്. സ്വയംബോധയന്തം=താൻതന്നെ ബോധിപ്പിക്കുന്നവനും, മഹാബോധിമുലേ=ബോധി വൃക്ഷമുളയിൽ. സമാസീനം=ഇരിക്കുന്നവനും, ആനാസികാ.....കീതം=നാസികാമൂലത്തിൽനിന്നു തുടങ്ങി വിരചിക്കപ്പെട്ട ഉത്ഭവപുസ്തകം

ത്താൽ (ഗോപിക്കരിയാൽ) അടയാളപ്പെടുത്തവനും, ഭൂരി.....കൊണ്ടു് = മഹത്തായ തേജാതിശയംകൊണ്ടു്. വിദ്യോ.....ഭാഗം = എല്ലാ ദിക്കുകളുടെയും ആകാശത്തിന്റെയും ഭാഗങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുവെന്നുമായ, മുനിം = മഹർഷിയെ. പ്രകാശേണ = തുറപ്പിയോടുകൂടി. അനന്തരം വിഷ്ണുഭഗവാൻ ബുദ്ധമുനിയുടെ വേഷം ധരിച്ചു്, വൈദികമാർക്കു് ഞ്ഞെ എതിർക്കുന്നതിൽ ഭയമുണ്ടെന്നും നാസ്തികവാദപ്രധാനവുമായ ബൌദ്ധശാസ്ത്രം നിർമ്മിച്ചു്, നാനാശാഖകളിൽ നിറഞ്ഞ ഇലകളാകുന്ന കടകളിൽ അലംകൃതമായ ബോധിവൃക്ഷമൂലത്തിൽ ഭാണിക്യമണിത്തറയിൽ ഇരുന്ന്, ബ്രഹ്മവിദ്യാപ്രകാശകനായ നാരദമുനിയെ ശിഷ്യനാക്കി മുനിവീക്ഷത്തി, ബൌദ്ധശാസ്ത്രം മുഴുവൻ യഥാക്രമം പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും മായാശക്തിയാൽ സർവ്വപേരുകളേയും മോഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും ഇരിക്കുന്ന കാലത്ത്, ഗദ്യോലാതന്മാരായ ത്രിപുരന്മാർ അടുക്കൽ ചെന്നു്, ജ്ഞാനതജസ്സിനെ പൊഴിച്ചും ബൌദ്ധശാസ്ത്രത്തെ വ്യാഖ്യാനിച്ചു ശിഷ്യനായി പഠിപ്പിച്ചും ബോധിവൃക്ഷമൂലത്തിലിരിക്കുന്നവനും മൂക്കിന്റെ കക്കേൽനിന്നു തുടങ്ങി മേൽപ്പോട്ടു നീളത്തിൽ ഗോപിക്കരി തൊട്ടുവനും തേജോവിശേഷത്താൽ സർവ്വദിക്കുകളേയും ആകാശത്തെയും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനുമായ അദ്ദേഹത്തെ മുന്നിൽ കണ്ടു് ആത്മയുക്തനത്രന്മാരായി ഭവിച്ചു.

൩൮. അസുരപരിവൃഡം = അസുരവീരന്മാരെ. ഉച്ചകൈഃ = ഉയരെ (ഏറ്റവും) ഉജ്ജ്വലാംഗാൻ = ഉജ്ജ്വലിക്കുന്ന അംഗങ്ങളോടുകൂടിയ (അസുരപരിവൃഡവിശേഷണം). ഉന്നിദ്രപ്രൌഢിമാ = ഉന്നിദ്രം (ഉൽബുദ്ധം) ആയ പ്രൌഢതയോടുകൂടിയ. സൌഗതമുനി = ബൌദ്ധമുനി. മനസഃ = മനസ്സുകൊണ്ടു്. വംശം = കലം. നിലയനം = ഗൃഹം. കസ്യ പുത്രാഃ = ആരുടെ പുത്രന്മാരാണ്. വിചിത്രം = ആത്മയുക്തം. കഥയത = പറയുമ്പിൻ. നിശ്ശങ്കം (ക്രി. വി) = ശങ്കകൂടാതെ. അതിപ്രൌഢതയുള്ള ആ ബൌദ്ധമഹർഷി അത്യുജ്ജ്വലഭേദനന്മാരായ ത്രിപുരന്മാരെ കണ്ടിട്ടു മനസ്സുകൊണ്ടു് ബഹുമാനിച്ചു. പിന്നെ, നിങ്ങളുടെ വംശമേത്, ഗൃഹമെവിടെ, ആരുടെ പുത്രന്മാരാണ്, ഈ വേഷം ആരുടെ എന്നിങ്ങിനെ ചോദിച്ചു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധം.

൩൯. ഇത്ഥം=ഇങ്ങിനെ. നിശ്ചയം=കേട്ടിട്ടു. വചനം=വാക്കിനെ. പുരദാനവേന്ദ്രം=പുരംസുരന്മാർ. സ്തിതപാ=ചിരിച്ച്. മുനിം=മുനിയോട്. നിജഗദഃ=പറഞ്ഞു. ജഗദുത്തമാഃ=ലോകത്തിൽവെച്ചു ഉത്തമന്മാരായ. തേ=ആ (പുരദാനവേന്ദ്രം എന്നതിനോടു യോജന). ഭക്ത്യാ=ഭക്തിയാൽ. നതേ=കനിഞ്ഞ. ശരസി=ശിരസ്സിൽ. കൃപ്തി=കൈകൃപി. നമശ്ശിവായ ഇതി ഉക്തപാ=നമശ്ശിവായ എന്നു പറഞ്ഞിട്ട്. ഓശാ.....ഘോഷാഃ=ഘോരവും ജപിക്കപ്പെട്ട പരശ്ശതം (വളരെ) നാമങ്ങളുടെ ഘോഷത്തോടുകൂടിയവരായിട്ട്. മുനിവചനം കോട്ടപ്പേരും പുരന്മാർ പൂജിരിയിട്ട്, ഭക്തിയാൽ കനിഞ്ഞതലയിൽ കൃപ്തകൈവച്ച്, നമശ്ശിവായ എന്നു പറഞ്ഞു ശിവന്റെ നാനാനാമങ്ങൾ ഉച്ചത്തിൽ ജപിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. വൃത്തം വസന്തതിലകം.

൪൦. ഭോ മഹാത്മൻ=അല്ലയോ മഹാത്മാവേ! വയം=ഞങ്ങൾ. അഖില.....ദാക്ഷിണ്യം=എല്ലാ ലോകങ്ങളുടെ സൃഷ്ടിയും രക്ഷയും നാശവുമെന്ന വൃതത്തിൽ ദാക്ഷിണ്യം. സാക്ഷാൽ.....വിഭോഃ=സാക്ഷാൽ പരമശിവസ്വാമിയുടെ. ആശ്രിതാഃ=ആശ്രിതന്മാരായ. ഭക്തലോകാഃ=ഭക്തജനങ്ങളായി, തൽപ്രസാദം.....നിലയാഃ=അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസാദത്താൽ നൽകപ്പെട്ട പുരങ്ങളോടുകൂടിയവരായി, താരക.....ചാരാഃ=താരകനെന്ന പ്രൗഢാസുരന്റെ ശ്ലാഘ്യമായ ആചാരത്തോടുകൂടിയവരായി, ത്രിലോക്യാഃ=മൂന്നുലോകങ്ങളിൽ. അവിഹതഗതയാഃ=തടയപ്പെടാത്ത ഗതിയോടുകൂടിയവരായി, സാത്മികാഃ=അനപത്മനാമാക്കളായിരിക്കുന്ന ദൈത്യവീരാഃ=ദൈത്യവീരന്മാരാണ്. ഞങ്ങൾ സകലലോകസൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരകന്തായ പരമശിവന്റെ ഭക്തന്മാരും അദ്ദേഹം കല്പിച്ചു തന്ന ത്രിപുരങ്ങളിലിരുന്നു ത്രൈലോക്യത്തിലെങ്ങും തടവുകൂടാതെ സഞ്ചരിക്കുന്നവരും താരകാസുരന്റെ ശ്ലാഘ്യമായ ആചാരത്തെ അനുസരിച്ചു വരുന്നവരുമായ അസുരവീരന്മാരാണ്. ത്രിപുരന്മാർ=ത്രിലോകങ്ങൾ പുരങ്ങളായിട്ടുള്ളവൻ (ത്രിലോകവാസികൾ) എന്നു പേരിനു അനപത്മകതപം. വൃത്തം സുശ്ലര.

൪൧. ഖാലതേപ=ഖാലുത്തിൽ. ഞങ്ങൾ ഏതേ=ഇതേ ഞങ്ങൾ. വിഷ്വധകന്യതി=ദേവകളുടെ കന്യതി. ആപുതാതപ്രണാശാ=പിതൃനാശത്തെ പ്രാപിച്ചവരായിട്ട്. ത്രൈലോക്യാധീശപരം=ത്രിലോകനാഥനായ. ഭീഷണതരതപസാ=ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ തപസ്സുകൊണ്ട്. തോഷയിതപാ=സന്തോഷിപ്പിച്ചിട്ട്. മഹേശം=ശിവനെ. ലബ്ധപാ=ലഭിച്ചിട്ട്. പുരാണാം=പുരങ്ങളുടെ. ത്രയം=മൂന്നിനെ. അമിതവാരോധത്തെ=അനല്പങ്ങളായ വരങ്ങളുടെ സമൂഹത്തെ. ബിഭ്രതഃ=ഭരിക്കുന്നവരായിട്ട്. തദേഷം=അദ്ദേഹത്തിന്റെ വേഷത്തെ. ഭസ്മാക്ഷമലാധരം=ഭസ്മത്തെയും അക്ഷമല (രക്താക്ഷമല)യേയും ധരിക്കുന്ന (വേഷവിശേഷണം). അനുദിനം=പ്രതിദിനം. ആലുധം=ഞങ്ങൾ ധ്യാനിക്കുന്നു. ചിംഗപുണ്ണം=ചിംഗപുണ്ണനെ (ശിവനെ). ഖാലുത്തിൽ ദേവകളുടെ കപടത്താൽ പിതൃനാശം പ്രാപിച്ച ഞങ്ങൾ ചോരതപസ്സുചെയ്ത ശിവനെ പ്രസാദിപ്പിച്ച ത്രിപുരങ്ങളേയും നാനാവരങ്ങളേയും വാങ്ങി. പിന്നെ ഭസ്മരക്താക്ഷംലംകയായ പരമശിവവേഷത്തെ ചരിച്ചു ഞങ്ങൾ ശിവനെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൨. ത്രൈലോക്യസ്വാമി=മൂന്നുലോകങ്ങൾക്കും നാഥൻ. പശുപതിഭഗവാൻ=ശിവൻ. എങ്ങൾക്കു=ഞങ്ങൾക്കു. ആലംബം=ആശ്രയം. ലീലാ.....ലോകാഃ=ലീലകൊണ്ട് (നിശ്ചയാസമെന്നു സാരം) മൂന്നു ലോകങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു. വയം=ഞങ്ങൾ. അധികമോ=അതിസന്തോഷത്തോടെ. സർവ്വതഃ=എല്ലാദത്തം. നിവൃത്തിചിക്ഷാഃ=സംശയമില്ലാത്തവരായിട്ട്. പരമശിവപ്രാഭവം=ശിവമാഹാരത്വം. വിശ്വവന്ദ്രം=എല്ലാവരാരും വന്ദ്രം. ത്രൈലോക്യനാഥനായ ശിവൻ തന്നെയാണു ഞങ്ങൾക്കാശ്രയം. അവിടുത്തെ ഒഴിച്ചു മറ്റൊരാളുടെ വത്തെ ഞങ്ങൾ സ്തുരിക്കുന്നില്ല. ഞങ്ങൾ ത്രിലോകങ്ങളെ നിശ്ചയാസം ജയിച്ചു നിശ്ശങ്കം സർവ്വത്ര സഞ്ചരിക്കുന്നതു ശിവന്റെ പ്രാഭവം തന്നെയാണു്. ഫേതുവായ ശിവപ്രാഭവത്തിനും ഫേതുമത്തായ ത്രിലോകസഞ്ചാരത്തിനും അദ്ദേഹം പരകയോക്താ ഫേതപതിശയേക്കുതി. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൩. നേത്രാനന്ദായ = നേത്രങ്ങൾക്ക് ആനന്ദത്തിനായി കൊണ്ട്. നഃ = ഞങ്ങളുടെ. സമ്പ്രതി = ഇപ്പോൾ. പരമ.....ഭാജാം = ശിവന്റെ ധ്യാനത്തെ ഭജിക്കുന്നവരായ (നഃ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). പുരസ്കാജ് = മുയിൽ. പ്രാപ്തഃ = പ്രാപിച്ചവരായ. കേവം = ആരാൺ. ഭവന്തഃ = നിങ്ങൾ. സകല.....സ്വഭാവഃ = സകലഭവനങ്ങളേയും മോഹിപ്പിക്കുന്ന അംഗത്താടം സ്വഭാവത്തോടുകൂടിയ (ഭവന്തഃ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). ഇതവിയ = അടുക്കിയ. സിദ്ധാന്തം = സാരമം. പ്രീത്യാ = പ്രീതിയോടുകൂടി. ശുശ്രൂഷമാണഃ = ശ്രവിക്കുവാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നവരാൺ. വയം = ഞങ്ങൾ. അഖിലം = എല്ലാം. ആഖ്യാഹി = പറഞ്ഞാലു. വിദ്യാപയോധേ = വിദ്യാസമുദ്രമേ! പരമശിവധ്യാനം ചെയ്യുന്ന ഞങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾക്കാനന്ദത്തിനു കാരണഭൂതനാശായി അങ്ങളുടെ മുയിൽ വന്നിരിക്കുന്ന മോഹനാംഗമാരും മോഹനസ്വഭാവമായ നിങ്ങൾ ആരാൺ? ഈ ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ചേരെന്ത്? ഇതിലെ സിദ്ധാന്തമെന്ത്? എന്നു കേൾപ്പാൻ ഞങ്ങൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. എല്ലാം പറയുക, വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൪. ഭദ്രാണീശപ്രസാദം = ഭദ്രാണിയുടേയും ശിവന്റെയും പ്രസാദം. അസുര.....ഭക്തി = അസുരവീരന്മാർക്കുള്ള ഭക്തി. മെത്തം.....സാരം = വലിച്ചതായ സ്തൈര്യത്തിന്റെ ശക്തി. തിരുമനസി = തിരുമനസ്സിൽ. പരിശ്ലാഖമാനഃ = ഹൃദയം ശ്ലാഘിക്കുന്നവനായിട്ട്. നിഗുഡം (ക്രി. വ.) = ഗുഡമാംവണ്ണം. സ്തിതപാ മനഃ = മനസ്സിൽ ചെയ്തിട്ട്. ബഭാഷേ = പറഞ്ഞു പരമശിവപദേ = ശിവന്റെ കാലിൽ. ഭക്തി = സ്നേഹം. ന'ത്വസേവാവൃത്തിഃ = നിത്യയായ സേവാവൃത്തിയെ. വേഷം ച = വേഷത്തെയും. തേഷാം = അവരുടെ. പരിധസൻ = പരിഹസിക്കുന്നവനായിട്ട്. ബുദ്ധനാഥഃ = ബുദ്ധമുനി. മഹാരഥഃ = മഹാത്മവായ (ബുദ്ധനാഥവിശേഷണം). പാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാരുടെ പ്രസാദത്തിനും അസുരന്മാരുടെ ഭക്തിക്കുമുള്ള വലുതായ സ്തൈര്യത്തെ മനസാ ഗുഡമായി ബഹുമാനിച്ചുകൊണ്ട് മഹാത്മാവായ ബുദ്ധമുനി പുഞ്ചിരിയിട്ട്, അവരുടെ ശിവഭക്തിയേയും നിത്യസേവയേയും വേഷത്തെയും പരിഹസിച്ച് പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൫. ധന്യഃ=ഭാഗ്യവാന്മാരായ. (ഭവന്തഃ എന്നദ്ധ്യാഹരി
കണം.) ശുണപന്തു=ശ്രവിച്ചാലും. കോ വാ=ആരാണു്. ശിവഃ ഇ
തി=ശിവൻ എന്തു്. ഭവതാം=നിങ്ങളുടെ. ഈശ്വരഃ=ഇശ്വരൻ.
കീർത്ത്യമാനഃ=കീർത്തിക്കാപ്പട്ടന്ന. സാക്ഷാൽ പരിവൃഡന്=സാക്ഷാൽ
നാഥൻ. എപ്രായം=ഏതു പ്രായം. തസ്യ=അവന്റെ. ഗേഹം=ഗൃഹം.
ജനം=ജനനം. അഹം=ആശ്ചര്യം. കലേ കത്ര=ഏതു കലത്തിൽ.
കീട്ടക്=എപ്രകാരമുള്ളതു്. പ്രഭാചര=ശക്തി. ഭാഗ്യവാന്മാരായ നി
ങ്ങൾ കേൾക്കണം—ശിവനെന്ന് വാക്കു് പ്പെട്ടന്ന നിങ്ങളുടെ ഈശ്വ
രൻ ആരാണു്? അദ്ദേഹമാണോ പതിനാലു ലോകത്തിന്നും നാഥൻ?
ഇതു ഞങ്ങൾ ഇതുവരെ കേട്ടിട്ടില്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു് എന്തു
പ്രായം? ഗൃഹം എവിടെ? പലക്കും അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ സാധി
ക്കുമോ? ഏതു കലത്തിലാണു് ജനനം? എങ്ങനെയുള്ളതാണദ്ദേഹത്തി
ന്റെ മഹിമ? വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൬. ലോകാനാം=ലോകങ്ങളുടെ. നിഗ്രഹാനുഗ്രഹനിപുണ
ത=നിഗ്രഹത്തിലും അനുഗ്രഹത്തിലുമുള്ള നൈപുണ്യം. യുഷ്മദീയേ
ശ്വരൻ=നിങ്ങളുടെ ഈശ്വരൻ. മാഹാത്മ്യോല്പാദനം=മാഹാത്മ്യത്തി
ന്റെ ദീപ്തി. നിഗമം=ശാസ്ത്രം. ആകണ്ഠനീയം=കേൾക്കപ്പെടേണ്ട
താണു്. ഏകാന്ത=വിജനത്തിൽ. ജംഗമം.....ജഗതാം=ചര
ങ്ങളും അചരങ്ങളുമായ പ്രപഞ്ചങ്ങൾക്കു്. നാസ്തിവാദപ്രഗത്ഭം=നാ
സ്തികവാദത്തിങ്കൽ നൈപുണ്യമുള്ള. വ്യാകർഷ=ഞങ്ങൾ വ്യാകരി
ക്കുന്നു. ബൈലശാസ്ത്രം=ബൈലശാസ്ത്രത്തെ. മഹിതഃ=പൂജിതമായ
(ബൈലശാസ്ത്രവിശേഷണം). വയം=ഞങ്ങൾ. കേപി=ചില. ബൈ
ലാഃ=ബുദ്ധാന്തയായികളായ. മുനീന്ദ്രാഃ=മുനിശ്രേഷ്ഠന്മാർ. നിങ്ങള
ുടെ ഈശ്വരൻ ലോകങ്ങളെ നിഗ്രഹിക്കുന്നതിലും അനുഗ്രഹിക്കുന്ന
തിലുമുള്ള സാമർത്ഥ്യത്തെയും മാഹാത്മ്യത്തെയും പറയുന്ന ശാസ്ത്രമു
ണ്ടെങ്കിൽ അതു കേൾക്കണം. ഞങ്ങൾ ചില ബൈലമുനിമാർ വി
ജനത്തിൽവെച്ചു ചരാചരപ്രപഞ്ചങ്ങൾക്കു നാസ്തികവാദംകൊണ്ടു്
ശ്രേഷ്ഠമായ ബൈലശാസ്ത്രത്തെ വ്യാഖ്യാനിക്കുകയാണു്. വൃത്തം
സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൭. ഭൃഷ്ടിക്കൽ=കണ്ണിൽ. ഗുണ.....ചരം=ഗുണമണി (രജ്ജുസപ്പ്), മൃഗമൃഗ്ഗ എന്നിവയോടു തുല്യം. വിശ്വം=പ്രപഞ്ചം. നഷ്ടഭ്രാന്തൻ=മുഴുഭ്രാന്തൻ. നഷ്ടഭ്രാന്തൻ എന്നതു ശിവൻ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം. മിത്യാ.....ബോധം=മിത്യായാച പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ ആധിപത്യമാണെന്നു. പട്ടാട്=നിത്യം. നിത്യം തവിന=നിത്യവും ചെയ്യുന്ന. ശിവലിംഗാർച്ചന=ശിവലിംഗപൂജ. ഭസ്മലേപം=ഭസ്മപൂശൽ. അനിശം=എല്ലായ്ക്കൊക്കെയും. അനുചിതാരംഭം=ഉചിതമല്ലാത്ത കാര്യങ്ങളുടെ ആരംഭം. അത്യന്തദോഷം=ഏറ്റവും ദോഷകരം. കണ്ണാലെ കണ്ട പ്രപഞ്ചമെല്ലാം രജ്ജുസപ്പ് പാലെയും മൃഗമൃഗ്ഗപാലെയും മിത്യായാചണകിൽ പിന്നെ മുഴുഭ്രാന്തനായ ശിവൻ ആ മിത്യാപ്രപഞ്ചത്തിന്റെ ആധിപത്യമാണോ ഉള്ളതു്? അതുകൊണ്ടു ശിവൻ ഇല്ല എന്നു കിട്ടി. വെറുതെയുള്ള ശിവലിംഗപൂജയും ഭസ്മപൂശലും നാശത്തിന്നു കാരണമാണു്. അനുചിതകാര്യാരംഭം നാശദഹനമാകുന്നു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൮. ശംഖം=ശംഖിൽ. പൂരിച്ചു=നിറച്ചു. തോതൈഃ=വെള്ളങ്ങൾകൊണ്ടു്. വിഹിതം=ചെയ്യപ്പെട്ട. ഇനിയ=ശ്രേഷ്ഠമായ. ലിംഗാർച്ചനം=ലിംഗപൂജ. പുതം=ശുദ്ധം. ശങ്കേ=ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. സതപാംഗഭാവം=ജന്തുവിന്റെ അംഗമെന്ന അവസ്ഥയാൽ. തദാപി നരകപാപം=ആ മനുഷ്യന്റെ തലയോട്ടം. വിശുദ്ധൈഃ=വിശുദ്ധിക്കു്. നിദാനം=കാരണമാണു്. സംക്ഷാളം=മെഴുകൽ. ഗോമയാംഭസ്മതിഭിഃ=ചാണകവെള്ളക്കൂട്ടങ്ങൾകൊണ്ടു്. അവനി=ഭൂമി. കർമ്മണാം=കർമ്മങ്ങൾക്കു്. ശുദ്ധീകൃതം=ശുദ്ധിക്കു കാരണം. സങ്കല്പം=വിചാരം. നന്നം=കൊള്ളാം. ജന്താഃ മലം=ജന്തുവിന്റെ മലം. അധികവിശുദ്ധി=അധികമായ ശുദ്ധി. വിമോഹം=ഭ്രമം. ഹി ഹി=ഹി ഹി. ശംഖിൽ നിറച്ചു വെള്ളംകൊണ്ടു് ലിംഗാർച്ചന ചെയ്യണമെന്നാണു് വിധി. അതു ശുദ്ധമായതു് ഒരു ജീവിയുടെ ഉടലായതിനാലായിരിക്കാം. എന്നാൽ മനുഷ്യന്റെ തലയോട്ടം ശുദ്ധീകരംതന്നെ. ഭൂമിയിൽ ചാണകവെള്ളംകൊണ്ടു് മെഴുകുന്നതു കർമ്മങ്ങൾക്കു ശുദ്ധീകാരമാണു്. ഈ സങ്കല്പം കൊള്ളാം. ജന്തുവിന്റെ മലം അധികം ശുദ്ധീകരം! ഹി ഹി, ഷങ്ക ഭ്രമം! വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൪൯. നിശ്ചയം=കേട്ടിട്ട്. മുനിനം ഉദിതം=മുനിയാൽ പറയപ്പെട്ടതിനെ. പിഫിതകണ്ണരസ്യം=ചെവിയുടെ ചാരം പൊത്തിയവരായിട്ട്. തദം=അപ്പോൾ. വിധായം=ചെയ്തിട്ട്. പുരദാനവം=പുരസ്കാരമാർ ശിവ ശിവ ഇതി=ശിവ ശിവ എന്ന്. സംശോഷണം=ഉച്ചശബ്ദത്തെ (വിധായ എന്നതിനോടു യോജന) കൃതാഞ്ജലിപുടം=അഞ്ജചിബന്ധം ചെയ്യവരായിട്ട്. ഗിരം=വാക്കിനെ. നിജഗദ്യം=പറഞ്ഞു. ത്രിലോകീശപരം=ത്രൈലോക്യസ്വപാമിയായ. നിബദ്ധാഘ്രയം=ഏതെങ്കിലും വരായിട്ട്. ഹാരം=ശിവനിൽ. സകല.....ഹാരം=സകലപാപസമൂഹങ്ങളെ ഹരിക്കുന്ന (ഹരവിശേഷം) മുനി പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോൾ ത്രിപുരന്മാർ ചെവികൾ പൊത്തി, ശിവ ശിവ എന്നുകൊണ്ട് ഉച്ചരിച്ച്, കൈകൾ കൂപ്പി, സർവ്വപാപഹരനായ ശിവനിൽ ഏതെങ്കിലും കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ജ.സ. ജ.സ.യ എന്നീ ഗണങ്ങളും ഒടുവിൽ ലാഘുഗുരുക്കളും എട്ടിൽ യതിയുമാകയാൽ പൃഥ്വിവൃത്തം. “ജസംജസയലങ്ങളും ഗുരുവുമെട്ടിനാൽ പൃഥ്വിയാം.” എന്നു ലക്ഷണം.

൫൦. സ്വതന്ത്രം=സ്വതന്ത്രനായ (ചെയ്യാനും ചെയ്യാതിരിപ്പാനും മറിച്ചുചെയ്യാനും ശക്തനായ) ഈശം=ശിവനെ. ഭജതാം=ഭജിക്കുന്നവർ. വിധേയം=വിധേയനായ. ജഗൽപ്രഭം=ജഗത്തുകളുടെ സ്വപാമിയായ്. വാങ്മനസാതിഭ്രം=വാക്കിനും മനസ്സിനും അത്യാനന്ദം അചിഷ്ടയമായ. നിതാന്തരമ്യം=ഏറ്റവും രമണീയനായ. നിഗമാന്തഗമ്യം=നിഗമാന്തത്താൽ ഗമ്യൻ (ജ്ഞയൻ) ആയ (എല്ലാം ഈശചിശേഷണം). ജാനന്തിനോ=അറിയുന്നില്ല. മന്ദധിയഃ=മന്ദബുദ്ധികൾ. മദാസ്മാഃ=മദത്താൽ അന്ധന്മാരായ. സർവ്വസ്വതന്ത്രം ഭക്തചിന്തയനും ലോകപ്രഭവും വാക്കിനും മനസ്സിനും അഗമ്യനും അതിരമണീയനും വേദാന്തഃവദ്യനുമായ ശിവനെ മദാസ്മാരായ മന്ദബുദ്ധികൾ അറിയുന്നില്ല. ജ.ത.ജ. എന്ന ഗണങ്ങളും രണ്ടു ഗുരുക്കളും വനിരിക്കയാൽ ഉപേന്ദ്രവജ്രവൃത്തം. “ഉപേന്ദ്രവജ്രജയം ജഗംഗം” എന്നു ലക്ഷണം.

൫൧. വ്യാഹാരം=വചനം. വിഷമം=ശരിയല്ലാത്ത. ആർക്കു

തേറാം=ആക്കിയാം. മാഹാത്മ്യം=മാഹാത്മ്യം. പരമശിവസ്വ=പരമശിവൻ. വിശ്വമുതേന്തേ=വിശ്വമുതേന്തേ. യോജകചിക്=യോജകചിക് (ശിവദക്ഷിണ എന്നതിനോടു യോജന). കമപി=കമപി (വിശ്വമുതേന്തേ എന്നതിനോടു യോജന). ശിവദക്ഷിണ=ശിവദക്ഷിണ. വിശ്വമുതേന്തേ=വിശ്വമുതേന്തേ. മോഹാസ്വാ=മോഹാസ്വാ. അതീതം=അതീതം. വിദധതി=വിദധതി. തത്ര.....നം=അതിൽ അങ്ങനെയുള്ളതായിട്ടു. ഈ വചനം ശരിയല്ല. വിശ്വമുതേന്തേയായ ശിവൻ മാഹാത്മ്യം ആക്കിയാം? മേന്തേ കണ്ണുകൾക്കു കാഴ്ചയില്ലാത്ത യോജകചിക് ശിവദക്ഷിണകൾ വല്ലതും പ്രവർത്തിക്കുന്നതിന്നു അങ്ങനെയുള്ളതായിട്ടു. മ-ന-ജ-ര എന്ന ഗണങ്ങളും ഗുരുവും മൂന്നിൽ യോജകചിക് വൃത്തം പ്രവർത്തിക്കുന്നു. “ത്രിപുരം മനജരം പ്രവർത്തിക്കുന്നു” എന്നു ലക്ഷണം.

൫൯. സമുത്പന്നസംഗ്രഹം=സമുത്പന്നസംഗ്രഹംതന്നെയായവരായി, അവിച.....ധാതൃ=എപ്പോഴും ലോകങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചതേജസ്സോടുകൂടിയവരായി, മൂന്നിനാം=മൂന്നുകൾക്കു. നിശ്ചിന്നാനാം=ചിന്തയില്ലാത്തവരായ (മൂന്നിനാം എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). അലക്ഷ്യം=കാണപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവരായി, ക്ഷയ.....മീനാം=മരണവും ജനനവുമില്ലാത്തവരായി. അമയം=അമയം. ഇത്രയും പരിശുദ്ധിപ്പെട്ടവർ കഴിയാത്ത അനന്താവത്തോടുകൂടിയവരായി. അമയം=അമയം. നിശ്ശേഷം.....സാക്ഷിനം=സർവ്വപ്രപഞ്ചങ്ങളുടേയും സ്ഥിതി, സൃഷ്ടി, സംഹാരം എന്നിവയ്ക്കു സാക്ഷികളായി, സാമിനം=സാമികളെ. നം=അങ്ങനെയുള്ള. സമുത്പന്നം=നിർമ്മലമായ. വേദാന്തവാണി=വേദാന്തവാക്ക്. കഥയതി=പറയുന്നു. മഹിമാഭോഗം=മാഹാത്മ്യംതന്നെയെന്നു. ഉൽഭവം=ഉൽഭവം. അതിൽനിന്നായിട്ട്. നിർമ്മലമായ വേദാന്തവാക്ക്, അങ്ങനെയുള്ള സാമിയായ ശിവനെ, പരബ്രഹ്മസംഗ്രഹം സർവ്വലോകങ്ങളിലും നിറഞ്ഞ തേജസ്സോടുകൂടിയവനെന്നും അനന്തചിന്തയായ മൂന്നിനാമകൂടി കാണാൻ കഴിയാത്തവനെന്നും ജന്മമൃത്യുമീനനെന്നും അപരിശുദ്ധമായ അനന്താവത്തവനെന്നും സർവ്വപ്രപഞ്ചങ്ങളുടേയും സ്ര

ഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരങ്ങൾക്കു സാക്ഷിയെന്നും, അവിടുത്തെ മഹാരത്നാതിശയത്തെ വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ട്, ഉൽഘോഷിക്കുന്നു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൫൩. ബൈൗദ്ധമുനിയുടെ വചനം: — യുഷ്താകം=നിക്കുളുടെ. മാഗ്ഗം=വഴി. വിതഥം=അസത്യം. സുരാചാരം=മദ്യപാനം. നിഷിദ്ധം=നിഷേധിക്കപ്പെട്ടത്. സൈത്രാമണ്യം=സൈത്രാമണിയെന്ന യാഗത്തിൽ. വിധിച്ചോന്നം=വിധിച്ചതാണ്. ബത=കഷ്ടം. നിതരാം=ഏറ്റവും. ദേഹശുദ്ധ്യേ=ദേഹശുദ്ധി വരുവാൻ. വിശേഷാൽ=വിശേഷിച്ചു. ബന്ധം=സംബന്ധം. അതിദൂരിതം=ഏറ്റവും പാപകരം. പ്രാണിഹിംസ=പ്രാണിഹയം. സദാചാരം=സദാചാരം. പശോഃ=പശുവിന്റെ (യാഗത്തിൽ ഉപകരണം ചെയ്യപ്പെട്ട ആട്ടുമുതലായതിന്റെ). ആലഭനം=വധം. മഖേ=യാഗത്തിൽ. ഉന്മത്തവക്ത്രം=ഭ്രാന്തവചനം. നിക്കുളുടെ വഴി വേറെയാണ്. അതു സത്യമല്ല. എന്നെന്നാൽ, സുരാചാരം എവിടെയും നിഷിദ്ധമാണ്. എന്നാൽ അതു സൈത്രാമണിയാഗത്തിൽ ചെയ്യാൻ വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്; വിശേഷിച്ചും അതു ദേഹശുദ്ധിക്കു നന്നുപോൽ. ആലോചിക്കുന്നോറാണതു അസംബന്ധമായിത്തോന്നുന്നു. പ്രാണിഹിംസ മഹാപാപമാണെന്നു പറയുന്നു. എന്നാൽ യാഗത്തിൽ അതു സദാചാരമാണുപോൽ. ഇങ്ങനെ വേദം ഒരു ഭ്രാന്തവചനമാണ്. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൫൪. ഉക്തം=പറയപ്പെട്ടത്. ന ഏവ അക്ഷഗമ്യഃ=അക്ഷഗമ്യൻ (ഇന്ദ്രിയങ്ങളെക്കൊണ്ടറിയപ്പെടാൻ കഴിയുന്നവൻ) അല്ല. നീക്കം=വിരോധം. പ്രത്യക്ഷത്തിനും=പ്രത്യക്ഷപ്രമാണത്തിനും. സത്യം=സത്യമായിട്ട്. കലയത=നിക്കൾ ആലോചിക്കവിൻ. കാർക്കശം യാം=ആലോചിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ. സിദ്ധം=സിദ്ധമായ. പ്രത്യക്ഷബാധാൽ=പ്രത്യക്ഷപ്രമാണത്തിനു വിരോധം വരികയാൽ. അനധിഗമം=അസംഭവം. അന്യേഷ്യ=അന്യപ്രമാണങ്ങളിൽ. നിർണ്ണീതം=നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ടത്. അസ്മിന്മാം=സന്ദാഭം. ഷർവ്വപ്രമാണങ്ങൾ=പ്രത്യക്ഷം, അനുമാനം, ഉപമാനം, ശബ്ദം, അനുപലപ്തി, അത്ഥാപത്തി. ഉദിതഭംഗം=ഭംഗം (ബാധം) ഉണ്ടായത്. ശിവസ്യ=ശിവന്റെ.

൫൫. സ്വതന്ത്രതം=സ്വതന്ത്രത്വം. ചേൽ=എങ്കിൽ (ഉണ്ടെങ്കിൽ). നരകം=നരകത്തെ. പ്രയഃശ്ചേത്=കൊടുക്കും. സഃ=അത്. യജ്ഞം=വിധിപ്രകാരം യാഗം ചെയ്യുന്നു. കിം=ചോദ്യവാചകം. (പ്രയഃശ്ചേത് എന്നതിനോടു യോജന. പ്രയഃശ്ചേത് കിം=കൊടുക്കുമോ?) ഭവതാം=നീങ്ങളുടെ. അധീശഃ=ഇശ്വരൻ. ദിച്ഛം=സ്വപ്നത്തെ. മഹാപാതകിനേ=മഹാപാപിക്കു. അഥവാ=അല്ലെങ്കിൽ. തതഃ=അതിനാൽ. ശിവഃ=ശിവൻ. കച്ഛിധേയഃ ഏവ=കച്ഛിതനധീനൻതന്നെയാണു്. ശിവൻ സ്വതന്ത്രനാണെന്നു പറഞ്ഞതും ശരിയല്ല. സ്വതന്ത്രതയുണ്ടെങ്കിൽ, അദ്ദേഹം യജ്ഞവായിട്ടുള്ളവനു നരകത്തെയോ, മഹാപാപിയായവനു സ്വപ്നത്തെയോ നൽകുമോ? അതിനാലദ്ദേഹം കച്ഛിതനധീനൻതന്നെയാണു്. വൃത്തം ഉപേന്ദ്രവജ്ര.

൫൬. ഭാഷണപാത്രം=പരിമാസപാത്രം. ഈദൃശം=ഇപ്ര
 കാരുള്ളതു്. അഥോ=കഷ്ടം. ഭസ്തംക്ഷ.....ഭൃഷം=ഭസ്തവും അഭം
 ക്ഷമാലയും ജടയുമാകുന്ന ഭൃഷണത്തോടു കൂടിയ (വേഷത്തിന്റെ വി
 ശേഷണം). ചിത്പ്രകൃതേഃ=ചിത്രപനായ. ശിഖസ്യ=ശിഖന്റെ. ച
 മയം=ചന്തം. ഈഷൽസ്തോമവാഃ=കറഞ്ഞൊന്നു പുഞ്ചിരി പുഞ്ച മു
 വത്തോടുകൂടിയവരായി. ഭവന്തി=ഭവിക്കുന്നു. സുധിയഃ=ബുദ്ധിമാ
 ന്മാർ. അന്യേജനാഃ=മാറു ജനങ്ങൾ. ഭസ്തവും മാലയും ജടയും
 ധരിച്ച ഈ വേഷം പരിമാസപാത്രമായിരിക്കുന്നു. ചിത്രപനായ
 ശിഖന്റെ ചന്തം ഇക്കാരണത്താലാണെന്നോ? ഭാഷന്മാർ സത്യമറി
 യാതെ ചെയ്യുന്ന പണി കാണുമ്പോൾ ബുദ്ധിമാന്മാർ പുഞ്ചിരിയി
 ടും. അങ്ങനെയല്ലാത്തവർ അതിനെ കൊട്ടിശ്ശേലാക്കിക്കും. വൃത്തം
 ശല്യവിക്രീഡിതം.

൫൭. സ്താനസ്വ=കളിക്ക്. ശക്തം=യുക്തമാണ്. മൃഗതൃഷ്ണികരം
 ഭംഗം=മൃഗതൃഷ്ണാജലം. ജപസ്വ=ജപത്തിന്. സംഖ്യാ=എണ്ണം. അധി
 കരം=അധികയുമാണ്. പരാൽ=പരാൽത്തേക്കാൾ. ശിവായ്യാ
 യം=ശിവപൂജയിൽ. വപുഷം=ആകാശകന്ധം. വിഹിതം=വിധി
 ക്കപ്പെട്ടതാണ്. ശശസ്വ=മുയലിന്റെ. ശൃംഗം=കൊമ്പാണ്. ഭവ
 താം=നിങ്ങളുടെ. ബിംബം=ശിവലിംഗം. കളിപ്പാൻ മൃഗതൃഷ്ണാജലം;
 ജപത്തിന്റെ സംഖ്യ പരാൽത്തിലധികം; ശിവനെ അർച്ചിപ്പാൻ
 ആകാശകന്ധം; നിങ്ങളുടെ ബിംബം ശശവിഷ്ണുവാണ്! ശിവൻ മൃഗ
 തൃഷ്ണാദികളെപ്പോലെ മിത്യാകല്പിതനാണെന്നു സാരം. വൃത്തം ഉ
 പേരവജ.

൫൮. അപ്രത്യക്ഷം=പ്രത്യക്ഷനല്ലാത്ത. അരൂപം=രൂപമില്ലാ
 ത്ത. അക്രിയം=ക്രിയയില്ലാത്ത. ജനാ.....നപിതം=ജനന
 തോടും കലത്തോടും കൂടാത്ത. മിത്യാത്വം=മിത്യാവസ്തുവായ. പ
 രതന്ത്രം=പരാധീനനായ (എല്ലാം ഈശവിശേഷണം). ഈശം=ശി
 വനെ. അനിശം=എല്ലാത്തോടും. വിശ്വസ്വ=വിശ്വസിച്ചു. സേവാ
 ഭംഗം=സേവയെ ചെയ്യുന്ന. യുക്തം=നിങ്ങളുടെ. കിമം=എന്ത്?
 ഗൗരവേണം=ഗൗരവംകൊണ്ട്. തപസാ=തപസ്സുകൊണ്ട്. ജ്ഞാ
 നേന=ജ്ഞാനംകൊണ്ട്. മൌനേന=മൌനംകൊണ്ട്. കിം=എ
 ന്ത്? ഭൂയിഷ്ഠശ്രമനിഷ്ഠാഭം=ശ്രമമോയും ഫലമില്ലാതെയുമിരിക്കുന്ന
 വയാണ്. ഖലു=തന്നെ. നന്നാ=നന്മാരുടെ. തപത്യജാം=പാര
 മാർഗ്ഗത്തെ ത്യജിച്ചവരായ. പ്രകൃമാ=ആരംഭങ്ങൾ. പ്രത്യക്ഷനല്ലാ
 ത്തവനും രൂപമില്ലാത്തവനും ഒരു ക്രിയയും ചെയ്യാത്തവനും ജനന
 വും കലവുമില്ലാത്തവനും പരതന്ത്രനായ ആ ഇല്ലാത്ത വസ്തുവായ
 ശിവനെ വിശ്വസിച്ചു സേവ ചെയ്യുന്ന നിങ്ങളുടെ ഗൗരവംകൊ
 ണ്ടെന്തു ഫലം? തപസ്സുകൊണ്ടെന്തു ഫലം? ജ്ഞാനംകൊണ്ടും മൌ
 നംകൊണ്ടും എന്തു ഫലം? വാസുദേവരിയാത്തവരുടെ ആരംഭങ്ങൾ
 ആയംസമേദിയും ഫലമില്ലാതെയുമിരിക്കുന്നവയാണ്. വൃത്തം ശാസ്ത്ര
 ലവിക്രിഡിതം.

൫൯. ഇതി=ഇപ്രകാരം. ഗിരം=വാക്കിനെ. ഉപകർണ്യ=

കേട്ടിട്ട്. കണ്ണുനക്ഷരം = കണ്ണങ്ങൾക്കു ദസ്സമായ (ഗിരം എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). പ്രസൃ.....സൗച്യം = പ്രസരിക്കുന്ന ഭക്തിയാൽ നിറസ്കോപനമായി സൗച്യമായിട്ട്. മദന.....
 ഡ്യം = കരമാന്തകന്റെ വിളാപത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വണ്ണനകൊണ്ടു ശ്രേഷ്ഠമായ. പ്രതിചലനം = പ്രതിവക്യത്തെ. ജഗദ്ദം = പാഞ്ഞു. പാരസ്വരോദം = ത്രിപുരന്മാർ. മേൽപ്രകാരം അസഹ്യമായ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ത്രിപുരന്മാർ പെട്ടെന്നു വലിച്ച ഭക്തിയാൽ കോപം തീർന്നു ശാന്തനായിട്ടു ശിവന്റെ വൈഭവത്തെ വണ്ണിക്കുന്നതായ മറുവടി പറഞ്ഞു. പ്രഥമതൃതീയപാദങ്ങളിൽ ന.ന.ര.യ ഗണങ്ങളും, ദ്വിതീയചതുർത്ഥപാദങ്ങളിൽ ന.ജ.ജ.ര ഗണങ്ങളും ഗുരുവും വന്നിരിക്കുകയാൽ പുഷ്പിതാഗ്രാവൃത്തം. “നന്നായ വിഷമത്തിലും സമത്തിൽ പുനരിഹ നം ജജരംഗ പുഷ്പിതാഗ്രാ” എന്നു ലക്ഷണം.

൬൦. പട്ടേലാത = ദോഷമില്ലാത്ത. യദീയശക്തികലയാ = യാതൊരു ശിവന്റെ ശക്തിയുടെ അംശത്തോട്. ശുന്യേ = ശുന്യമായിരിക്കുന്ന. മഹീമണ്ഡലേ = ഭൂമണ്ഡലത്തിൽ. മുട്ടെ = മുഴുകെ. സ്വന്ദനമന്ത്രം അപി = ദകവലം സ്വന്ദനം (ചലനം) കൂടിയും. അസുലഭം = ദുർല്ലഭമാണ്. പാഷം വിധൗ = നാക്കുവോൾ. അപഹൃതിം = അപലപനത്തെ. ഭഗവതഃ = ഭഗവാന്റെ. ദുഷ്ടകുതിഭിഃ = ചീത്ത യുക്തികളെക്കൊണ്ടു്. സാധിതും = സാധിച്ചാൻ. മഹേശ്വരവിഭോഃ = ശ്രീ പരമശിവപ്രഭുവിന്റെ. ദുഷ്ടാഃ = ദുഷ്ടന്മാരായ. യതന്തേ = യത്നിക്കുന്നു. ജനാഃ = ജനങ്ങൾ. ശിവന്റെ ശക്തിയുടെ അംശത്തോടുകൂടാതെ കണ്ടായാൽ ലോകത്തിൽ സ്വന്ദനം ചാലും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. അങ്ങനെയുള്ള ശിവന്റെ അപലപനത്തെ കയ്യുക്തികൾ കൊണ്ടു സാധിക്കുവാൻ ദുഷ്ടന്മാർ പ്രയത്നിക്കുന്നു. മൃത്തം ശാല്യ ചിക്രിഡിതം.

൬൧. യതഃ = യാതൊരുവനിൽനിന്നും. സത്യാഃ വാചഃ = സത്യങ്ങളായ വാക്കുകൾ (വേദവാക്കുകൾ). സഹ = കൂടെ. മനസാ = മനസ്സിലാക്കു. അപ്രാപ്യവിഷയഃ = വിഷയത്തെ പ്രാപിക്കാത്തവയായിട്ടു. നിവർത്തന്തേ = മടങ്ങുന്നു. യന്മീൻ = യാതൊരുവനിൽ. സ്തരതി = പ്രകാശിക്കുന്നു. ഭവനം = ലോകം. ദുഷ്പ്രണേ = കണ്ണാടിയിൽ. ജവ = വേഗം

ലെ. യദർച്ചിഷഃ = യാതൊരുവന്റെ തേജസ്സുകളിൽ. അർക്കം.....
 സ്രുയം = സൂര്യപരമാഗ്നികളെന്ന മൂന്നു തേജസ്സുകൾ. ഇദം = ഇത്. സ
 ദാ = എല്ലായ്പ്പോഴും. ഖദ്യാതാഭാം = മിന്നാമിനുങ്ങിന്റെ പ്രഭയെ
 വഹതി = വഹിക്കുന്നു. കപയാമഃ = ഞങ്ങൾ ധ്യാനിക്കുന്നു. തം = ആ ശി
 വനെ. അനന്ദം = നിർമ്മലനായ. ആരുടെ അടുക്കലക്കു ചെല്ലുമ്പോൾ
 വേദവാക്കുകൾ കൂടിയും വിഷയത്തിലൊന്നാതെ മനസ്സിനോടുകൂടി
 പിൻമടങ്ങുന്നു, ആരിൽ ജഗത്തു കണ്ണാടിയിലെന്നപോലെ പ്രതിബിം
 ബിക്കുന്നു, ആരുടെ തേജസ്സുകളിൽ സൂര്യപരമാഗ്നികളെന്ന മൂന്നു തേ
 ജസ്സുകളും മിന്നാമിനുങ്ങിന്റെ പ്രഭയെ വഹിക്കുന്നു, ആ നിർമ്മലനായ
 ശിവനെ ഞങ്ങൾ ധ്യാനിക്കുന്നു. യ. മ. ന. സ. ഭ. ഗണങ്ങളും ഒരു
 ലഘുവും ഒരു ഗുരുവും ആരാധകന്മാരായി യതിയുമാകയാൽ ശിവരി
 ണീവുത്ഥം. “യതിക്കാരിൽതട്ടും യമനസഭലംഗം ശിവരിണീ” എ
 ന്നു ലക്ഷണം.

൩൩. സൃഷ്ടാ = സൃഷ്ടിച്ചു. ജഗൽ = ലോകത്തെ. സകലം = മുഴു
 വൻ. അംബജയോനിമുത്ത്യാ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ രൂപത്തോടുകൂടി. സ
 മൃൽ = വഴിപോലെ. വിധായ = ചെയ്യിട്ടു. ഭരണം = രക്ഷണത്തെ. ക
 രണാകരാത്മം = വിഷ്ണുരൂപനായിട്ടു. രൗദ്രം = ഭ്രമണസ്തംഭമായി.
 വപുഃ = ദേഹത്തെ. ഉവനരൗദ്രം = ലോകഭയകരമായ (വെച്ചിശേഷ
 ണം). ഇതഃ = പ്രാപുനായിട്ടു. സമസ്യം = സർവ്വത്തെയും. സംഹത്യ = സം
 ഹരിച്ചിട്ടു. ചേചതി = കളിക്കുന്നു. പരഃ പുരുഷഃ = പരമപുരുഷൻ.
 അദിതീയഃ = രണ്ടാകതൊരുവനോടുകൂടാത്തവൻ (ഏകൻ). കേവല
 നായ പരമപുരുഷൻ ബ്രഹ്മരൂപനാകയാൽ ലോകത്തെ സൃഷ്ടിച്ചും, വി
 ണ്ണുവായിച്ചമഞ്ഞു രക്ഷിച്ചും, ഭദ്രരൂപമവലംബിച്ചു സംഹരിച്ചും കളി
 ക്കുന്നു. വൃത്തം വസന്തതിലകം.

൩൪. സഃ വൈ = അദ്ദേഹമാകട്ടെ. ന = അല്ല. ദേവസ്മര
 മന്ത്വതിർ്ഷ്ക = ദേവനും അസ്മരനും മന്ത്വനും തിർ്ഷ്കമായവൻ. (ന
 എന്നതിനോടു യോജന). ന സ്രി = സ്രീയല്ല. ന ഷണ്ഡഃ = ഷണ്ഡൻ
 (നപുംസകം) അല്ല. ന പുമാൻ = പുരുഷനല്ല. ന ജന്തുഃ = ജന്തു (ജന
 നവാൻ) അല്ല. ന അയം ഗുണഃ = ഇദ്ദേഹം ഗുണമല്ല. കർമ്മ = കർമ്മ
 മല്ല. നസൻ = ഉജ്ജ്വനല്ല ന ച അസൻ = ഇല്ലാത്തവനല്ല. നിഷേ

ധശേഷഃ = എല്ലാം നിക്ഷേധിച്ചു കഴിഞ്ഞു ശേഷിച്ചുവന്നത്. അശേഷഃ = സമുദ്രധൻ. ജയതാജ = ജയിപ്പുതാക. ശിവൻ ഒരു ദേവനോ, അസുരനോ, മനഷ്യനോ, തിര്യഗ് ജീവിയോ അല്ല; സ്രീയോ, നചംസകാമാ; പുരുഷനോ, ജഹ്നുവാ അല്ല; ഗുണമോ, കർമ്മമോ അല്ല; ഉജ്ജവനോ, ഇല്ലാത്തവനോ അല്ല. 'അല്ല, അല്ല' എന്നിങ്ങിനെ എല്ലാം നിക്ഷേധിച്ചതിനു ശേഷം ശേഷിക്കുന്നതെന്തോ അതാണ് അദ്ദേഹം. സർവ്വാത്മാവായ അദ്ദേഹം: ജയിപ്പുതാക, സർവ്വാത്മാവെന്തെ അനന്തരപദ്യത്തിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നുണ്ട്. മൂന്നാം ഉപേന്ദ്രവജ.

൬൪. ഭൂതാനി ശംഭുഃ = ഭൂതങ്ങൾ ശിവനാണ്. ഭൂവനാനി ശംഭുഃ = ഭൂവനങ്ങൾ ശിവനാണ്. വനാനി ശംഭുഃ = വനങ്ങൾ ശിവനാണ്. ഗിരയഃ പശംഭുഃ = പർവ്വതങ്ങളും ശിവനാണ്. സ ഏവ സർവ്വം = അദ്ദേഹം തന്നെയാണു എല്ലാം. ന തതഃ അതിരികതഃ = അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു അതിരികമായിട്ടൊന്നുമില്ല. തതഃ = അതിനാൽ. സഃ ഏകഃ = അദ്ദേഹം ഏകനാണ്. പരമാത്മം ഏതൽ = പരമാത്മം ഇതാണ്. സരം സൃഷ്ടം. മൂന്നാം ഉപേന്ദ്രവജ.

൬൫. ശിവപ്രസാദേന = ശിവപ്രസാദത്താൽ. വിനാ = കൂടാതെ. ന = ഇല്ല. മുക്തയഃ = മുക്തികൾ. ഭക്തയഃ = ഭക്തികൾ. യതഃ = യാതൊന്നു മോശയായിട്ടു (എന്തുവകാണെന്നാൽ) സ്വയം = തന്നെയാണു. ശിവഃ = ശിവനാകുന്നു. ശിവപ്രസാദഃ തു = ശിവന്റെ പ്രസാദമാകട്ടെ. ശിവപ്രസാദതഃ = ശിവപ്രസാദത്താൽ ഭവിക്കുന്നു. ശിവന്റെ പ്രസാദമില്ലാതെ ഭോഗമോക്ഷങ്ങൾ കിട്ടുകയില്ല; ശിവപ്രസാദമുണ്ടെങ്കിൽ താൻ ശിവൻതന്നെയാകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ ശിവന്റെ പ്രസാദം ശിവപ്രസാദംകൊണ്ടു മാത്രമേ ലഭിക്കയുള്ളു ജ. ത. ജ. ര. ഗണങ്ങളാകയാൽ വംശസ്ഥമൂന്നാം "ജതങ്ങൾ വംശസ്ഥമതാം ജരങ്ങളും" എന്നു ലക്ഷണം.

൬൬. ഇച്ഛഃ പ = യജിക്കപ്പെടുവാൻ അർഹനും. യജൈശ്ച = യാഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു. അയം ഏവ ശംഭുഃ = ഈ ശിവൻ തന്നെ. ലഭ്യഃ പ = ലഭിക്കപ്പെടാവുന്നവനും. ദാദൈനഃ അഖിലൈഃ = ദാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുഴുവനും. തഥാ ഏവ = അപ്രകാരം തന്നെ. ജപ്യഃ പ = ജപി

ക്കപ്പുട്ടവാൻ യോഗ്യനും. മന്ത്രൈഃ അഖിലൈഃ=മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടെല്ലാം. വിശിഷ്ടൈഃ=വിശിഷ്ടങ്ങളായ (മന്ത്രവിശേഷണം). മഗ്ദ്ധഃ=തിരയപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യനും. ദേവൈഃ=ദേവന്മാരായ. വിവിഷ്ണുവൈഃ=ബ്രഹ്മവിഷ്ണുപുരുഷനായ. യാഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു യജിക്കേണ്ടതും, ദാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു ധരിക്കേണ്ടതും, മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു ജപിക്കേണ്ടതും, ബ്രഹ്മാദി ദേവന്മാർക്കു തിരയേണ്ടതും ശിവൻതന്നെ. വൃത്തം ഉപേന്ദ്രവജ.

൬൭. മംഗലപരമശിവോദ്യോതം=മംഗലരൂപനായ ശിവന്റെ പ്രകാശം. കാമ്യം=കാമിക്കുന്നതായ്. കശ്ചലം=നിത്യം. ശിവശിവ=ഹരഹര (വ്യാക്ഷേപകം). പരതന്ത്രം=സ്വതന്ത്രനല്ലത്തവൻ. സ്വതന്ത്രം=സ്വതന്ത്രനായവൻ. അഥവാ=അല്ലെങ്കിൽ. ചെണ്മേലും ഭക്തി=നല്ലതായ ഭക്തി. ദോഷശക്ത്യാ=വിരോധശക്തികൊണ്ട്. ത്രീക്ഷണം=മുക്കണ്ണനെ. അമി=ഇ. ശിവന്റെ തേജസ്സ് കണമാനങ്ങളെങ്കിലാകട്ടേ ഇല്ലെങ്കിലാകട്ടേ, നല്ലതാണെങ്കിലാകട്ടേ ചീത്തതാണെങ്കിലാകട്ടേ, ശിവൻ പരതന്ത്രനാണെങ്കിലാകട്ടേ, സ്വതന്ത്രനാണെങ്കിലാകട്ടേ, ഭാരാജന്തർ ഭക്തിചൂടും സൂരിക്കുന്നുവെങ്കിലാകട്ടേ, ദോഷചൂടും നിന്ദിക്കുന്നുവെങ്കിലാകട്ടേ, ഈ ഞങ്ങൾ മുക്കണ്ണനായ ശിവനെ ഭജിച്ച് ആരും കാൽക്ഷണംവേദാലം ചിന്തിക്കുന്നില്ല. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൬൮. പഞ്ച.....ശാസ്ത്രൈഃ=കഠിനമായ ഭജനങ്ങളുടെ തക്കം കേൾക്കുകയെന്ന ഭരിതത്തിന്റെ ശാന്തിക്കുവേണ്ടി. പര.....നാമാനി=ശിവനാമങ്ങളെ. ഉച്ചകൈഃ=ഉറക്കം. ഉച്ചരന്തഃ=ഉച്ചരിക്കുന്നവരായി, മനസി.....കർമ്മണി=മനസ്സിലും വാക്കിലും കായത്തിലും കർമ്മത്തിലും. ബ്രഹ്മ=ബ്രഹ്മത്തെ. സത്യം=സത്യമായ (ബ്രഹ്മവിശേഷണം). ദിനമനഃ=ദിനാന്തരം. നിദയാനാഃ=ധരിക്കുന്നവരായിട്ടു. സൈപരം=സൈപരമാകാവണ്ണം. അയ്യംസ്മദം=ഇരിക്കുന്നു. ഭജനങ്ങളുടെ ദൃശ്യം കേൾക്കുകയെന്ന ഭരിതം ശരിപ്പാൻ ശിവനാമങ്ങളെ ഉറക്ക ജപിച്ചും മനോവാക്കായകർമ്മങ്ങളിൽ ആ സത്യബ്രഹ്മത്തെ നിയാനം ചെയ്തും ഞങ്ങൾ വസിക്കുന്നു.

ന. ന. മ. യ. യ. ഗണങ്ങളും എട്ടിൽ യതിയുമാകയാൽ മാലിനീവൃത്തം. “നനമയയഗമെട്ടിൽ തട്ടണം മാലിനീക്” എന്നു ലക്ഷണം.

൬൯. കെല്പേരം=ശക്തിയേറുന്ന. വ്യവസായം=നിശ്ചയത്തെ. അതുതരം=അത്യുത്തമമായ (വ്യവസായവിശേഷണം). തേഷാം=അവരുടെ. അസൗ=ഇവൻ (ബുദ്ധമുനി). വിസ്തരഃ=വിസ്തരിച്ചവനായിട്ടു. വചനം=വാക്കിനെ. ജഗദ=പറഞ്ഞു. ഭഗവാനു=ഭഗവാനായ (അസൗ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം). ധ്യാതപാ=ധ്യാനിച്ചിട്ട്. മുഹൂർത്തനേരം=മുഹൂർത്തനേരം. യുഷ്യാകു=നീങ്ങുക. പരമേശ്വരേ=ശിവങ്കൽ. പരം=എറ്റവും. ആസ്തുകു=നമ്മെ സംബന്ധിച്ചു. സിദ്ധാന്തം=നിശ്ചയം. സത്യമഹിമാ=സത്യത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം. സല്യഃ=വേഗം. പരീക്ഷാസ്തദം=പരീക്ഷാവിഷയമാണ്. അവരുടെ അതുതരമായ ആ ദൃഢനിശ്ചയം കേട്ടപ്പോൾ ആത്മയ്ക്കു പെട്ടെന്ന് അല്പനേരം ആലോചിച്ചിട്ടു ബുദ്ധമുനി പറഞ്ഞു. നീങ്ങുക ശിവങ്കലുള്ള അതിഭക്തിയുടേയും ഞങ്ങളുടെ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെയും സത്യാവസ്ഥ ഇപ്പോൾത്തന്നെ പരീക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. വൃത്തം ശാസ്ത്രവികീർണ്ണം.

൭൦. സത്യതപഃ=പാരമാത്മ്യം. വേദവാക്യം=വേദവചനം. ശിവമാഹാത്മ്യവായ്=ശിവന്റെ മാഹാത്മ്യംതിശയം. ഭൂമം=തെറ്റിപ്പോയ. മാമ.....ബലേന=എന്റെ ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ബലം കൊണ്ട്. അപഃനഷ്ടാമി=ഞാൻ കളയുന്നുണ്ട്. ദിരം=അകലെ. ഇത്ഥം=ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ട്. വിശേഷപരഃ=വിശേഷനാഥനായ. സൗഗതൻ=ബുദ്ധൻ. അതിവിതതം=എറ്റവും വിസ്താരമുള്ള (ബോധിപ്പുകു വിശേഷണം). മായയാ=മായകൊണ്ട്. പ്രച്ഛാല്യ=മറച്ചിട്ട്. അശേഷം=മുഴുവൻ. ശിവമഹസം=ശിവതേജസ്സുകൊണ്ട്. യുയം=നീങ്ങൾ. അവാദീൽ=പറഞ്ഞു. വേദവാക്യത്തിനും ശിവമാഹാത്മ്യത്തിനും സത്യതപമുണ്ടെന്നുള്ള നിങ്ങളുടെ ഭൂമം ഞാനെന്റെ ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ബലത്താൽ അകറ്റുന്നുണ്ട്. വിശേഷപരനായ ബുദ്ധമുനി മേൽപ്രകാരം പറഞ്ഞു അതിവിപുലമായ ആ അരയാൽമരത്തെ മായകൊണ്ട് മറച്ചിട്ട് “ഇതിനെ നീങ്ങൾ ശിവതേജസ്സുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കുക” എന്നു പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

൭൧. അഥ = അനന്തരം. തേ = ആ (പുരവിശേഷണം) ബൈശ്വര്യം ബുദ്ധയഃ = ബൈശ്വര്യസിലാന്തരനിമിത്തം സത്യത്തിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തപ്പെട്ട ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവരായിട്ട്. അനിശ്ചാരം = ഇശ്വരനില്പാത്തതായിട്ട്. ബുദ്ധധിരേ = ബോധിച്ചു. ഭവനം = ലോകത്തെ. പുരണവഃ = പുരാസ്മരന്മാർ. പിന്നെ ആ പുരാസ്മരന്മാർ, ബൈശ്വര്യസിലാന്തരകാരണം സത്യത്തിൽനിന്നു തെറ്റി ബുദ്ധിമാറി, ലോകത്തിൽ ഇശ്വരൻ ഇല്ലെന്നു വിചാരിച്ചു. വിഷമപാദങ്ങളിൽ ആദ്യകുലം കഴിഞ്ഞുള്ള മൂന്നു കുലം ന-സ-ഗണങ്ങളും സമപാദങ്ങളിൽ ആ മൂന്നു കുലം ന. സ. ര. ഗണങ്ങളുമാകാതെയും, സമപാദങ്ങളിൽ നാലാമകുലത്തിനുമേൽ മൂന്നു കുലം ജഗണവും വിഷമപാദങ്ങളിൽ ആ സ്ഥാനത്തു ജ. സ. ഗണങ്ങളൊഴികെ ഒരു ഗണവുമായുമിരിക്കുവാൻ വൃത്തം അനുഷ്ടുപ്.

൭൨. തുഷ്ട്യുഃ = സന്തോഷത്തോടുകൂടി. മംഗലനിധിം = മംഗളങ്ങൾക്കിരിപ്പിടമായ. ബുദ്ധേശ്വരം = ബുദ്ധമുനിയെ. വഞ്ചിതഃ = വഞ്ചിതനായി. കഷ്ടാ..... കലയഃ = കഷ്ടയും അളിക (മിത്വ) യുമായ ശിവപ്രതീതി (ശിവൻ ഉണ്ടു് എന്ന തോന്നൽ) യുടെ കലകൊണ്ടു്. സർവ്വം = എല്ലാം. തവ = അങ്ങയുടെ. മാഗ്ഗം = വഴി. ശരണം = രക്ഷാകരം. അജ്ഞസാ = പെട്ടെന്നു. ദിഷ്ട്വാവാപ്തം = ഭാഗ്യത്താൽ ലഭിക്കപ്പെടാവുന്നതായ. അമാസിഷഃ = ഉപേക്ഷിച്ചു. തൽ = ആ. അവിലം = മുഴുവൻ. നിശ്ശങ്കം = (ക്രി. വി.) ശങ്ക കൂടാതെ. ഇശ്വരങ്കനം = ശിവചിഹ്നം. ത്രിപുരന്മാർ ആഹ്്ലാദിച്ചു ചെന്നു ബുദ്ധമുനിയെ വണങ്ങി, “ഞങ്ങൾ ചെറും മിത്വയായ ശിവന്റെ പേരിലുള്ള വിശ്വാസത്താൽ വഞ്ചിതരായി. അതു ക്ഷമിക്കണം. നിശ്ചയമായും അങ്ങയുടെ മാഗ്ഗംതന്നെയാണു ഞങ്ങൾക്കു ശരണം” എന്നു പറഞ്ഞു്, ഭാഗ്യത്താൽ മാത്രം ലഭിക്കാവുന്ന ശിവചിഹ്നമെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു. വൃത്തം ശാർദ്ധൂലവിക്രീഡിതം.

൭൩. തൽക്ഷണം = തത്സമയത്തു. സുഗതനാഥനാൽ = ബുദ്ധമുനിയാൽ. നിദ്രതം = ഗുഡമായി (ക്രി. വി.) അക്ഷി..... ചോദിതഃ = നോത്ര സംജ്ഞകൊണ്ടു പ്രേരിതനായ. മുഖ്യദേവമുനി = ദേവഷി

ശ്രോതൃൻ (നാരദൻ). അമരം = വേഗം. അവരോധസമ്മതി = അന്തഃപുരഗൃഹത്തിൽ. മഹാമനാഃ = മഹാശയനായ. വൃത്തം = വൃത്താന്തം. ധർമ്മം = ശിവധർമ്മമെന്നർത്ഥം. അസുരയോഷിതം = അസുരസ്രീകളുടെ ബുദ്ധവേഷം = ബുദ്ധന്റെ വേഷം. അചിരം = വേഗത്തിൽ. നിരഗാൽ = നിശ്ചിതം. അസൗ = യു. കലഹകൗതുകീ = കലഹത്തിൽ കൗതുകമുള്ള (ദേവമുനിയുടെ വിശേഷണം). തൽക്ഷണം ബുദ്ധനി കണ്ണുകൊണ്ടു സംജ്ഞ കരണിച്ചപ്രകാരം കലഹപ്രിയനായ നാരദമുനി ത്രിപുരന്മാരുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ ചെന്നു വൃത്താന്തമെല്ലാമറിയിച്ചു അസുരസ്രീകളനുഷ്ഠിച്ചു വന്നിരുന്ന ധർമ്മമെല്ലാം കളയിച്ചു തിരികെ പോയി. വൃത്തം കസുമമഞ്ജരി. ര. ന. ര. ന. ര. ന. ര. എന്ന ഗണങ്ങൾ വരികയാൽ കസുമമഞ്ജരിവൃത്തം “രം നരം നരനരം നിരന്നു വരമെങ്കിലോ കസുമമഞ്ജരി” എന്നു ലക്ഷണം.

൭൪. ഉപേ...ലികഃ = ഉണ്ടായ സംഭ്രമവും കൗതുകവും കാരണം വേഗംകൂടിയ ഗമനത്തിന്റെ വ്യാപ്തികൊണ്ടു ആടിയ സ്തംഭികമണിജപമാലയോടു കൂടിയ. മുനി = നാരദമുനി. ജവാൽ = വേഗത്തിൽ. ഉപേത്യ = ചെന്നിട്ട്. രജതാചലം = വെള്ളിക്കുന്നിനെ (കൈലാസത്തെ). ത്രിഭുവനൈകനാഥം = ത്രൈലോക്യത്തിന്റെ ഏകനാഥനെ (ശിവനെ) അഭിവന്ദ്യം = വന്ദിച്ചിട്ട്. ഭൂ...വിശേഷം = ഭൂമുന്മുഖമായ പരാസുരന്മാരുടെ പ്രൗഢമായ ധിക്കാരത്തിന്റെ കമാവിശേഷം. ആസ്ഥ = ആദരം. അശേഷവും = മുഴുവനും. ഉത്തമനെന്ന നാരദമുനി, സംഭ്രമവും കൗതുകവും കാരണം ഗതിവേഗം മുക്കുകയാൽ കയ്യിലുള്ള സ്തംഭികജപമാല ആദരം കൈലാസത്തിൽ ചെന്നു ശിവനെ വന്ദിച്ചു ഗവിതന്മാരായ ത്രിപുരന്മാർ ചെയ്തവലുതായ ധിക്കാരത്തിന്റെ വിവരം മുഴുവൻ ഉണർത്തിച്ചു. വൃത്തം കസുമമഞ്ജരി.

൭൫. പാപ്തരീവല്ലഭ = പാപ്തരീകാന്ത! പരമ = സർവ്വോത്തമ! വിഭാ = ശബ്ദശക്തി! താവകാഃ = അങ്ങയെ സംബന്ധിച്ചവരായ. ദൈത്യവീരഃ = അസുരവരന്മാർ. ഞ്ജാഹ്വാനം = സൂത്യമുൾക്കൊണ്ട. ഭവന്തം = അങ്ങയെ. ത്രിപുരവസതയഃ = ത്രിപുരങ്ങളിൽ വസിക്കുന്നവരായ (ദൈത്യവീരഃ എന്നതിന്റെ വിശേഷണം) ഭൂരം = അകലെ. ഉ

സ്പൃജ് = ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട്. സാക്ഷാൽ = പ്രകാശമായിട്ട്. പരഷണ്ഡമം
 ്ഗ്ം = നാസ്തികമാഗ്ഗ്ത്തെ. ധൃതകതുകം = ഉണ്ടായ കൌതുകത്തോടെ
 (ക്രി. വി.) ആസ്ഥിതാ = പ്രാപ്തനായിട്ട്. ശൈവമുദ്രം = ശിവചി
 ഹ്നത്തെ. ആക്ഷിപ്ത = വലിച്ചെറിഞ്ഞത്. ക്ഷുദ്രബുദ്ധാങ്കനം = ക്ഷുദ്രമായ
 ബുദ്ധചിഹ്നത്തെ. ഉലാതാ = അഹങ്കാരികളായി. ബുദ്ധവേഷഃ = ബു
 ധവേഷന്മാരായി ഭവിച്ചു. ഇവിടുത്തെ ആളുകളായ ത്രിപുരന്മാർ ഇ
 വിടുത്തെ വിട്ട് നാസ്തികമാഗ്ഗ്ം സ്വീകരിച്ച ശിവചിഹ്നം വെടിഞ്ഞു
 ബുദ്ധമുദ്രയും ധരിച്ച ബൌദ്ധവേഷം ചമഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വൃത്തം സ്ര
 ശ്വര.

൬. ജടഃ = ജടകളെ. ലുനീമി = ലവനംചെയ്ത (മേമദിക്കുക)
 അക്ഷമാലികഃ = അദ്രാക്ഷമാലകളെ. ക്ഷപയ = കളയുക. ക്ഷണേ
 ന = ക്ഷണത്തിൽ. മുണ്ണീകര = മുണ്ണീകരിക്കുക. ലിംഗം = ശിവലിംഗ
 ത്തെ. ഉത്തമം = ഉത്തമമായ (ലിംഗവിശേഷണം) കീമത്രചക്രേ = എ
 ത്തൊന്നിനെ ഇവിടെ ചെയ്യില്ല (എല്ലാം ചെയ്തു). പൂരാസുരത്രയം =
 പൂരാസുരന്മാർ മൂവർ. പ്രസാദം = പ്രസാദത്തെ. ഉച്ചൈഃ = ഉന്നതമാ
 യ. അവധീയ് = ധിക്കരിച്ചിട്ട്. താവകം = അങ്ങയെ സംബന്ധിച്ച
 (പ്രസാദവിശേഷണം). പൂരാസുരന്മാർ മൂവരും അങ്ങയുടെ പ്രസാ
 ദത്തെ തുലോം ധിക്കരിച്ചിട്ട് ജടകൾ നറക്കുക, അദ്രാക്ഷമാലകൾ
 പൊട്ടിച്ചുകളുക, ശിവലിംഗത്തെ പൊടിക്കുക എന്നിങ്ങനെ എന്തെ
 നക്രത്യങ്ങൾ ചെയ്യില്ല? എല്ലാം ചെയ്തുവെന്നു ഭാവം. ലുനീമി, ക്ഷ
 പയ, മുണ്ണീകര എന്ന ലോട്ട് മദ്ധ്യരപുരുഷൈകവചനക്രിയാപദ
 ങ്ങൾ കാലസാമാന്യത്തിൽ ക്രിയാസമഭിഹാരാത്മത്തിൽ ചക്രേ എന്ന
 തിനോടു ചേർന്നുപയിക്കുന്നു. വൃത്തം വംശസ്ഥം.

൬. ശ്രുതപഃ = കേട്ടിട്ട്. ശ്രീനരദോക്ത്വാ = നരദന്റെ വച
 നത്താൽ. പുരദനജഗൃതം = പുരദനന്മാരോട് ചെയ്യപ്പെട്ട. നൃക്കു
 തിം = ധിക്കാരത്തെ. മെത്തും.....ചേതാഃ = വലിക്കുന്ന കോപ
 ത്താൽ അന്ധമായ (ബോധമില്ലാതായ) മനസ്സോടുകൂടിയവനായി.
 കപചനഃ = എവിടെ. അതിഖലഃ = ഏറ്റവും ഖലന്മാർ (സ്നേഹം ഭ
 ക്തിചിഹ്നന്മാർ) ആയ. ദനവകുത്സർ = അസുരാധിപന്മാർ. ഉത്ഥാ

യ = എഴുന്നീറ്റ്. ദഷ്ടാ.....വക്ത്രഃ = ദഷ്ടാധരപുടമായും വികടയായ ഭൂകുടി (ഭൂഭംഗം) കൊണ്ടു ഭീമമായുമിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടു കൂടിയവനായി, സദ്യഃ = വേഗത്തിൽ. ദൈത്യാൻ = അസുരന്മാരെ. നിഹന്തും = കൊല്ലുവാൻ. പ്രകടിതമഹിമഃ = പ്രകടിതമായ മഹിമാവിനോടു കൂടിയവനായിട്ടു. സമ്പ്രതസ്ഥേ = പുറപ്പെട്ടു. പിനാകീ = ശിവൻ. നാരദൻ പറഞ്ഞു ത്രിപുരന്മാർ ചെയ്ത ധിക്കാരം കേട്ടപ്പോൾ, പിനാകീ കോപത്താൽ മനസ്സു ഭ്രമിച്ചു, “എവിടെ ആ ഖലന്മാരായ രാക്ഷസന്മാർ” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടെഴുന്നീറ്റു, ചുണ്ടുകുടിച്ചു പുകി വെട്ടിച്ചു, മുഖം കണ്ടാൽ ഭയം തോന്നുംവിധത്തിലായിത്തീർന്നിട്ടു ത്രിപുരന്മാരെ വധിച്ചാനായി പുറപ്പെട്ടു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധം.

ഗദ്യം ര്. വിശ്വാധീശൻ = ലോകേശ്വരൻ. തലമുടേറിന = തലയുടെ മൂടിൽ കേറിയ (തലയ്ക്കു പിടിച്ചു) കോപാവേശാൽ = കോപത്തിന്റെ ആവേശത്താൽ. മുപ്പരം = ത്രിപുരങ്ങളെ. അതുതകലവി = ആശ്ചര്യം തിശയം. പുകണ്ണിടാമോ = പുകയ്ക്കുവാൻ സംധിക്കുമോ? (സംധിക്കയില്ലെന്നത്ഥം). കനകമഹാഗിരി = സ്വർണ്ണപർവ്വതം (മഹാമേരു). ഭജഗവരൻ = സർപ്പശ്രേഷ്ഠൻ (വാസുകി). ചാരുത = മനോഹരത്വം. മാരുതപക്ഷം = വായുവാകുന്ന തൂവൽ (ശരങ്ങളിൽ വേഗാധിക്യത്തിനുവേണ്ടി വച്ചുകെട്ടുന്ന തൂവൽ). സമേലം = ലീലയാടുകുടി. ദഹനം = അഗ്നിയെ. മഹാത്മാം = മഹാശയനായ. നാരായണൻ = വിഷ്ണു. നാരാചക്രതി = അസ്രുത്തിന്റെ ആകൃതി. അഗ്രേ = മുമ്പിൽ. മാരുതാതി = ശിവൻ. സമക്ഷം = പ്രത്യക്ഷമായിട്ടു. വീക്ഷാമാസേ = കാണപ്പെട്ടു. തദനം = അതിനുശേഷം. ജഗ.....വേഷഃ = മൂന്നു ലോകത്തിനും ഭയം തോന്നിക്കുന്ന വേഷത്തോടുകൂടിയവനായി, ദ്രവതരകല്പിതപരികരഞ്ചന്ധഃ = ഉറപ്പോടുകൂടി പരികരം ബന്ധിച്ചവനായി, തുംഗശതാംഗം = ഉന്നതമായ രഥത്തെ. അലങ്കുർച്ചാണഃ = അലങ്കരിക്കുന്നവനായി, സജ്ജ.....ഞ്ചാണഃ = ഞ്ഞേറിയ വില്ലിൽ ശരം തൊടുത്തവനായി, നൃംഹിത.....കടാഹഃ = ബൃംഹിതരഭസമായ (വലിച്ചു ബലപ്പാടോടുകൂടിയ). വിശ്രംഖലചംക്രമം (തടവില്ലാത്ത യാത്ര) കൊണ്ടുള്ള സംഭ്രമത്താൽ കവിതമായ (വിഞ്ച) ഭവശ്കടാഹഃ. ശ്രക്ഷതരേ.....ദിഗന്തഃ = അതിശ്രക്ഷങ്ങളായ കണ്ണു

കളുടെ പാതത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന അലാതകലാപം (തീക്കൂട്ടം) കൊണ്ടു ദിഗന്തങ്ങളെ ജപലിപ്പിക്കുന്നവനായി, തർക്കങ്ങൾ..... ഫഷം. (കി. വി.)=തർക്കങ്ങൾ ഉണ്ടായ കെരളകത്തോടും ഫഷത്തോടുംകൂടി. കെരളസമവർഷം=പുഷ്പവൃഷ്ടി. ദിവ്യജനാനാം=ദിവ്യജനങ്ങളുടെ. ഭവ്യതരോക്തിഃ=ശുഭതരങ്ങളായ വചനങ്ങളെ (സൂതിവാക്യങ്ങളെ). ശ്രാവംശ്രാവം=കേട്ടുകേട്ട്. ത്രിപുരാ.....ധിക്യതിം=ത്രിപുരന്മാർ ചെന്തു ധിക്കാരത്തെ. ഉച്ചൈഃ=വലുതായ (ധിക്യതിവിശേഷണം). സ്താരം സ്താരം=സ്തരിച്ചു സ്തരിച്ച്. തർഗതകരണം=അവരിലുള്ള ഭയത്തെ. ഹാരം ഹാരം=ഹരിച്ചു ഹരിച്ച്. കോപവികാരം=കോപവികാരത്തെ. കാരം കാരം=ചെയ്തു ചെയ്ത്. (ശ്രാവം ശ്രാവം, സ്താരം സ്താരം, ഹാരം ഹാരം, കാരം കാരം ഇവ ആഭിഷ്ഠിംഗത്തിൽ ണമുലന്തങ്ങൾ). ത്രിവേണിചക്രം=മൂന്നു ചേരകങ്ങൾ. മുട്ടെ=മുഴുവൻ. വിരജ്ജംചരിച്ചു=വിരജ്ജംവണ്ണം. അട്ടമം.....വദനഃ=അട്ടമാസത്തിന്റെ ധ്വനികൊണ്ടു ഭാജനമായ മുഖത്തോടുകൂടിയവനായി, ചതു.....കുളം=ചതുരംഗങ്ങളാൽ (ആന തേർ കാലാർകതിരകളാൽ) ഉദ്ധതമായ സൈന്യകോലാഹലത്തോടുകൂടിയതും, ഉച്ഛിതകേതനം=ഉയർത്തപ്പെട്ട കൊടികളോടുകൂടിയതും, ഉച്ചനികേതനം=ഉന്നതങ്ങളായ ഗ്രന്ഥങ്ങളോടു കൂടിയതുമായ. ഉഗ്ര.....വരം=ഉഗ്രന്മാരായ മഹാസുരന്മാരുടെ ശ്രോശ്ചരത്തെ. അഗ്രേ=മുമ്പിൽ. ലക്ഷ്മീകുപ്തൻ=ലക്ഷ്മീമാക്കിച്ചെയ്യുന്നവനായി, അക്ഷീണാശ്വാ=ക്ഷയിക്കാത്ത ആശ്വാവോടു (തേജസ്സോടു)കൂടിയവനായി, സംഹൃതിരൂപീ=സംഹാരരൂപനായിട്ട്. കപാലീ=ശിവൻ. ജഗദീശ്വരനായ ശിവൻ തലയിൽ കയറിയ ശ്രോധത്തോടുകൂടി ത്രിപുരദഹനം ചെയ്യാനെന്നുള്ളിയ സമയത്തെ അതുതാതിരേകം വണ്ണിക്കാവതല്ല. മഹാമേഘവില്ലായി, വാസുകി ഞാണായി, ഭൂമിദേവി തേരായി, സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ തേർച്ചകൂടെച്ചായി, ചതുർവ്വേദങ്ങൾ കതിരകളുമായി. ശ്രീനാരായണൻ വായുവിനെ തുവലായിക്കെട്ടിയതും അഗ്നിയെ അഗ്രത്തിലാക്കിയതുമായ ഒരുസ്രുമായിത്തിന്ന് ശിവന്റെ വലം ത്രക്കത്തിൽ കാണപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ ത്രൈലോക്യഭയങ്കരമായ വേഷം പൂണ്ടു, ഏറ്റവും ഉറപ്പിൽ പരികരം ബന്ധിച്ച്, ഉന്നത

മായ തേരിൽ കയറി, കലവില്ലിൽ ശരം തൊടുത്ത്, ബലപ്പെടുത്തു നടുത്താൽ കിടന്നു കലങ്ങുന്ന ഭുവനകടാഹം ഉതിരുമാറു ചെയ്തീക്ക നൽ ചിതരുന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ടു നോക്കുമ്പോൾ പുറപ്പെട്ട തീജപാ ലാമാലകളാൽ ദിക്കുകളെ ജപലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും, പെട്ടെന്നുണ്ടായ ഹ ഷ്ഠാതുതങ്ങളോടുകൂടി പുണ്യവൃഷ്ടി ചെയ്തു സ്മരിക്കുന്ന ദിവ്യജനങ്ങളു ടെ സ്മൃതികളെ കേട്ടുകൊണ്ടും, ത്രിപുരന്മാർ ചെയ്തു വലിയ ധിക്കാര ണെ കാത്തുകൊണ്ടും, അവരിലുള്ള ദയയെ വെടിഞ്ഞുകൊണ്ടും, ക്രോധവികാരത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും, ലോകം മൂന്നും കിടുകിട വി റ്റുമാറു വളർന്നു അതമാസങ്ങളാൽ ഭീഷണമായ മുഖം കലന്നും, ചതുരംഗസേനകളിൽനിന്നു കോലാഹലം പുറപ്പെടുന്നതും കൊടിക ള്ളയന്തും ഉന്നതഗുഹങ്ങളോടുകൂടിയതുമായി മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ത്രി പുരന്മാരുടെ പുറത്തെ ലാക്കാക്കിക്കൊണ്ടും, അതിപ്രവൃദ്ധമായ് തേ ജസ്സോടുകൂടി സംഹാരരക്തദ്രവനായിട്ടു നിലകൊണ്ടു.

൭൧. പ്രക്ഷോഭം = പ്രക്ഷോഭത്തെ. വിശ്വചക്രപ്രമനം = ലോ കചക്രത്തെ മറ്റുനം ചെയ്യുന്നതായ (പ്രക്ഷോഭചിശേഷണം) ഉഗ്രാ ടോപാൽ = ഉഗ്രമായ ആടോപത്താൽ. ദനുജപരിവൃഡാൻ = അസുര വരന്മാരെ. വീക്ഷ്യ = കണ്ടിട്ട്. പാഷണ്ഡവേഷാൻ = നാസ്തികന്മാരുടെ വേഷത്തോടുകൂടിയ (ദനുജപരിവൃഡാൻ എന്നതിന്റെ വിശേഷ ണം). തികതിലപിടിപെട്ട് = വലിച്ചു. അബ്ജബാണാരി = കൽലൈവരി ആകൃഷ്ട = വലിച്ചിട്ട്, നിദിലമിശി = നെറിക്കണ്ണ്. ഉത്ഥി തഃ = ഉത്ഥിതമായി. ജാതഃപദാഃ = അഗ്നി, ത്രൈലോക്യത്തെ കീഴ്ത്തു മരിക്കുന്ന ക്ഷോഭം കേട്ടു പെട്ടെന്നു പുറപ്പെട്ടു യുദ്ധത്തിനടുക്കുന്ന പാഷണ്ഡവേഷധാരികളായ ത്രിപുരന്മാരെ കണ്ടപ്പോൾ കോപം സഹിക്കാതെയായി കാമാന്തകൻ ശരം ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടു നി ന്നു. അപ്പോൾ നെററിത്തടത്തിലെ കണ്ണിൽനിന്നു തീ പുറപ്പെട്ടു. വൃത്തം സ്രദ്ധം.

൭൨. കല്പാ.....തുലനം = പ്രളയകാലത്തു ഉദ്ദീപിച്ച അഗ്നി യോടു സമത്വം. മോദോന്തരം = ആകാശത്തിന്റേയും ഭൂമിയുടേ യും മദ്ധ്യത്തെ. മൂളന് = പെട്ടന്ന്. അതികഠിനം (ക്രി. വി.) ഉച്ച കൈ = ഉയരത്തിൽ. ഉച്ഛ്വലപാമ്പാ = ഉച്ഛ്വലിക്കുന്ന ആത്മാവോടുകൂ

ടിയതായിട്ട്. ദശപാ=ദഹിച്ചിട്ട്. ത്രിപോകിം=ത്രൈലോക്യത്തെ. ഭസ്മീകത്തും=ഭസ്മമാക്കുവാൻ ജഗൽ.....ശിവഃ=ലോകത്തെ ഭക്ഷിക്കുശീലമായ ശബ്ദായമാനകളായ ജപാലകളോടുകൂടിയതായിട്ട്. കൃഷ്ണവർത്തം=അഗ്നി. ദിദീപേ=ദീപിച്ചു. പ്രളയകാലത്തു കത്തിജ്വലിക്കുന്ന അഗ്നിയോടു തുല്യമായി, ഭൂമിയുടേയും ആകാശത്തിന്റെയും മദ്ധ്യം കത്തിക്കാളിച്ച്, കഠിനമായി ശബ്ദിച്ചുയന്ന്, മൂപ്പുരത്തിൽ കടന്നുപിടിച്ച് അതിനെ ഭസ്മരാക്കി, മൂന്നു ലോകങ്ങളും ഭസ്മമാക്കുവാൻവേണ്ടി, സമുപലോകങ്ങളേയും തിന്നൊടുക്കുന്ന അഗ്നി ജ്വലിച്ചു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

പുറം. ദേഹ്യാ മഗ്രം=(ക്രി. വി.) ദേഹ്യാൽ ഉദഗ്രമാകുവണ്ണം. പുരാണാന്ത്രയം=ത്രിപുരങ്ങളെ. അഗ്നിദേവേ=അഗ്നി. ഗ്രസിതം=വിഴങ്ങുവാൻ. അതിതരാം=ഏറ്റവും. ദിക്ഷു=ദിക്കുകളിൽ. ജാജപൃഥാണേ=ഏറ്റവും ജ്വലിക്കുന്ന സമയത്തു്. ഉൽഭ്രാന്താഃ=ഉൽക്കമാവണ്ണം ഭ്രാന്തരായ. ദേവാഃ=ദേവന്മാർ. ഭൂമിണഹരിമുഖാഃ=ഭൂമിണൻ (ബ്രഹ്മാവ്) വിഷ്ണു മുതലായ (ദേവാഃ എന്നതിന്റെ വിരോധം). ക്ഷിപ്രം=വേഗം. ആവിർവന്തഃ=പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്നവരായിട്ട്. സുപ്രിത്യൈ=സുപ്രസാദത്തിനായി. തുഷ്ടവുഃ=സൂതിച്ചു. ദിവിപ=ദ്യോവിപും. ദിവിചരാഃ=വ്യോമചാരികൾ. വർഷകാഃ=വർഷിക്കുന്നവരായിട്ട്. പുഷ്പപാളീം=പുഷ്പനിയെ. മൂപ്പുരത്തെ അരനിമിഷംകൊണ്ടു ദഹിച്ച് മൂപ്പാരം വിഴങ്ങുവാൻവേണ്ടി ആ മഹാഗ്നി ദിക്കുകളിൽ ജ്വലിപ്പാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ ബ്രഹ്മവിഷ്ണുപ്രഭൃതികളായ ദേവന്മാർ പരിഭ്രമിച്ചു പ്രത്യക്ഷമായി ശിവനെ പ്രസാദിപ്പിപ്പാൻ സൂതിച്ചു. ആകാശചാരികൾ ദ്യോവിപും പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്തു സൂതിച്ചു. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

ഗദ്യം ൫. ജനജന=ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും. സുരജനപരിവൃഡ=ദേവശ്രേഷ്ഠ! ശങ്കര=ശിവ! പദ.....ശങ്കര=പദപത്മങ്ങളുടെ നമസ്സാരത്തിൽ രതരായ ജനങ്ങൾക്കു ശുഭം ചെയ്യുന്നവനേ! സകല.....കിങ്കര=എല്ലാ ദേവാസുരന്മാരുമാകുന്ന ഭാസുരന്മാരായ കിങ്കരന്മാരോടു കൂടിയവനേ! സാക്ഷാൽ.....ഭയങ്കര=ക

ണ്ണിൽപ്പെട്ട ദുഷ്ജനസംഘങ്ങൾക്കു ഭയങ്കരനായവനേ! ഭസിത.....
ബന്ധുര=ഭസ്മക്കുറിയുടെ സ്പൃടശോഭകൊണ്ടു മനോഹരനായവ
 നേ! ഭുവന.....ധുരന്ധര=ലോകങ്ങളുടെ ജനനസ്ഥിതിനാശ
 ങ്ങളിൽ ഭാരവാഹിയായവനേ! ഭിഷണ.....കന്ധര=ഭയങ്കര
 മായ വിഷംകൊണ്ടു കറുത്ത കഴുത്തോടുകൂടിയവനേ! ഭീമഭവാപഹം=
 രേഖാസംസാരത്തെ ധനിക്കുന്നവനേ! കരുണാമനമര=കരുണകൊ
 ണ്ടു മനോഹരനായവനേ! ചണ്ഡ.....ലോചന=സൂര്യനും ചന്ദ്ര
 നും അഗ്നിയുമായ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനേ! മുണ്ഡ.....ഭൂഷ
 ണ=മുണ്ഡപ്രകരം (കപാലമാല) കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന ഭൂഷണങ്ങ
 ളോടുകൂടിയവനേ! ഗണ്ഡ.....മണ്ഡിത=ഗണ്ഡങ്ങളിൽ പ്രതിഫ
 ലിച്ച ഉരുവായ (വലിയ) മണികളുടെ ഹരവിത്തോടുകൂടിയ കണ്ഡലിക
 ളെക്കൊണ്ടു കൃതമായ കണ്ഡലങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടവനേ! മന്ദ
ബര=മന്ദസ്ഥിതകാന്തികൊണ്ടു ആകാശത്തെ നിർമ്മലമാ
 കിയവനേ! ദന്തി.....ബര=ജനയുടെ പുതിയ തോൽകൊണ്ടു
 വസ്ത്രം ധരിച്ചവനേ! സന്ത.....ലയ=സന്തപ്പണം ചെയ്യപ്പെട്ട
 മുനിമാരിലുള്ള പരമഭയജ്ഞിരിപ്പിടമായവനേ! കന്ദപ്പാന്തക=കാമാ
 ന്തക! പാലയ പാലയ=രക്ഷിച്ചാലും രക്ഷിച്ചാലും. പുഷ്പ്.....
 മോചന=പൂവയന്റെ ദപ്പം കളഞ്ഞവനേ! കല്പപാദപ=കല്പവൃക്ഷ
 മേ! ഭക്തിശാലിഷ്യ=ഭക്തിയുള്ളവരിൽ. സല്പ്.....ഇതവഹം=
 വ്യാപിക്കുന്ന അതികഠിനമായ നേത്രാഗ്നിയാടുകൂടിയവനേ! ദ്രപു
ചിമമന=ദ്രപുമായ ദൈത്യസമൂഹത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവ
 നേ! വിഹിത.....രക്ഷണ=സർവ്വലോകങ്ങളോടും രക്ഷണത്തെ
 ചെയ്യവനേ! കര.....കൃതാന്ത=കരത്തിങ്കൽ ക്ഷണനേരം ചവിത
 മായ ശുചംകൊണ്ടു കൃതാന്തനെ (യമനെ) മട്ടിച്ചവനേ! കൃതാന്തരാ
 യ.....മദാമോദ=കൃതാന്തരായമായ (വിഷ്ണു വരുത്തപ്പെട്ട) പുര
 റിപു പുരസ്ത്രികളുടെ (പുരന്മാരായ ശത്രുക്കളുടെ സ്ത്രീകളുടെ) മദാ
 മോദത്തോടുകൂടിയവനേ! ദാമോദരഹിത=വിഷ്ണുപ്രിയ! മകരകേതു
തായമാന=മകരകേതുരാതോദരിയുടെ (രതിദേവിയുടെ)
 ബാഷ്പരശ്മിപ്രവാഹത്തിന്നു മേഘമെന്നപോലെ ആചരിക്കുന്നവനേ
 (കാമപതിയായ രതിദേവിക്ക് കരയുവാനിടയാക്കിയവനേ). തായ
 മന.....സ്തായമാന=തായമാനന്മാരായ (പെരുക്കിയ) കിന്നരകിര

പുരുഷന്മാരുടെ ഗണങ്ങളാൽ സൂതിക്കപ്പെടുന്നവനെ! യമം.....
 റിജാത=സുരാധിപാരിജാതത്തെ (അസുരഗണത്തെ) യമമുവത്തിൽ
 നിവേശിപ്പിച്ചുവനെ! പാരിജാത.....കാന്താര=പാരിജാതത്തെ
 ഭിരിപ്പിച്ചു പാടലവണ്ണത്തിന്റെ പാടച്ചരം (കവരുന്നതു്) ആയ
 കോടീരകാന്താരത്തോടു (ജടാവനത്തോടു) കൂടിയവനെ! കാന്താര...
പ്രകാശമാന=കാന്താരയകൊണ്ടു രമണീയമായ വാമാങ്കദേശ
 ത്താൽ പ്രകാശിക്കുന്നവനെ! കാശമാന.....കാര=കാശമാനന്മാ
 രുടെ (ദ്രവ്യന്മാരുടെ) ശമനത്തിൽ സമത്വമായ ആകാരത്തോടു
 കൂടിയവനെ! രാകാ.....കടാക്ഷ=ചന്ദ്രനെപ്പോലെ ശീതളകാന്തി
 കളായ കടാക്ഷങ്ങളോടു കൂടിയവനെ! വികടാ.....
 കമാര=വികടവും അക്ഷയവുമായ കർമ്മമാകുന്ന സമുദ്രത്തിന്റെ മു
 ളുകീകാരത്തിൽ (പാനത്തിൽ) കലശികമാരൻ (കംഭോത്ഭവൻ) ആ
 യവനെ! കമാരപ്രിയജനക=സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ പ്രിയപിതാവ! യ
 ജന.....രൂപ=യജനകർമ്മത്തിൽ കർമ്മനായ ദക്ഷന്റെ ക്ഷ
 പണത്തിനുവേണ്ടി ആഹുതം (ധൃതം) ആയ ചോരവീരഭദ്രരൂപ
 ത്തോടുകൂടിയവനെ! ചരതു.....സാരസ=പരശുരകൊണ്ടു വില
 സിക്കുന്ന കറോരകരപത്മത്തോടു കൂടിയവനെ! സാര.....ക
 ബളന=സാരം (ശക്തി) ഏറിയതും ദീപ്രങ്ങളായ മണിസംഘങ്ങളോ
 ടുകൂടിയതുമായ ഉരഗത്തിന്റെ ചോരഗമമുത്തെ കബളനം ചെയ്യുവ
 നെ! കബളന.....സാദ്ധപസ=കബളനം (രദ്രരൂപണയുള്ള
 സംഹാരണം)കൊണ്ടു സമസ്ത ഭുവനങ്ങളുടെയും സാദ്ധപസത്തെ
 (ഭയത്തെ) കളഞ്ഞുവനെ! സാദ്ധപസം.....ധര=സാധുവായും
 അസാധാരണമായും ധാരാളം (ധാരാവാഹി) ആയുമുള്ള ഭഗവതവി
 യെ (ദന്താശ്തിയെ) ധരിക്കുന്ന അധരത്തോടുകൂടിയവനെ! ധരം...
വിവർത്ത=ധരാധരാത്മജയുടെ (ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ) പുണ്യ
 പൂരത്തിന്റെ വിവർത്തം (പരിണാമം) ആയവനെ! രവി.....
 ചതുര=രവിയുടെ വർത്തമാനമായ (വർഷിക്കുന്ന) തേജസ്സിന്റെ പ്രച
 ണ്ഡതയുടെ വർണ്ണനത്തിൽ നിപുണനായവനെ! ചതുരം.....
 സൂതേ=നാലുവേദങ്ങളാലും ചെയ്യപ്പെട്ട സൂതിയോടുകൂടിയവനെ! ന
 മോസൂത=നിന്തിരുവടിക്കു നമസ്കാരം ഭവിക്കട്ടെ. സാരം സ്പഷ്ടം.
 ഇതിൽ കണ്ണാനന്ദകരമായ അനുപ്രാസം ശബ്ദാലങ്കാരം.

പ്രഹ. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം. ഭക്ത്യാ=ഭക്തിയോടുകൂടി. ത്രിദശ
ശ്ലാഘനാം=ദേവന്മാരുടെ സ്തുതിയാകുന്ന വിജയ
 ശ്ലാഘയെ. സദ്യോ.....പരിഭവഃ=പെട്ടെന്നു മാഞ്ഞുപോയ കോ
 പാഗിയുടെ പരിഭവത്തോടുകൂടിയവനായി. സംഗ്രഹം.....ഭൂമഃ=
 സംഗ്രഹമായ കാരുണ്യത്തിന്റെ അതിശയത്തോടു കൂടിയവനായിട്ട്.
 പ്രസാദം=സന്തോഷം. വചസം=വാക്കുകൊണ്ടു്. ദേവസംഹാരം=ദേ
 വസമൂഹങ്ങളെ. വിസൃജ്യ=അയച്ചിട്ടു്. സ്വസ്ഥമാത്മാ=സ്വസ്ഥമാന
 സനായ. മേരുധനപാ=മഹാമേരു ധനുസ്സായവൻ (ശിവൻ). എഴുന്ന
 ജ്ജീത=എഴുന്നള്ളി. കൈലാസശൈലം=കൈലാസാദ്രിയിൽ. ദേവക
 ുളുടെ സ്തുതികളു പെട്ടെന്നു കോപാഗ്നി ശമിച്ചു കരുണ വളർന്ന ഭഗ
 വാൻ നല്ല വാക്കു പറഞ്ഞു ദേവകളെ അയച്ചു സ്വസ്ഥമാനസനാ
 യി കൈലാസത്തിലേക്കെഴുന്നള്ളി. വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര.

പ്ര ൨. കൈലാസാധിത്യകായാം=കൈലാസത്തിന്റെ അഗ്ര
 ഭൂമിയിൽ. കനക.....മന്ദിരം=കനകംകൊണ്ടു് രത്നങ്ങൾകൊ
 ണ്ടു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട മഹാഗൃഹത്തിൽ. ബന്ധുശ്രീ=മനോഹരകാന്തി.
 മാണിക്യതലേ=മാണിക്യമയമായതലത്തിൽ. ആദരം=ആദരവോ
 ടുകൂടി. അദ്രികന്യാം=ശ്രീപാർവ്വതിയെ. ലീലാലോലം (ക്രി. വി.)=
 ലീലയിൽ തൃപ്തിയോടുകൂടി. വദനമലർ=മുഖപത്മം. പരാനന്ദസി
 ണ്ഡം=പരമാനന്ദസമുദ്രത്തിൽ. പുരരിപുഭഗവാൻ=ശിവൻ. പുണ്യ
 സൗഖ്യം (ക്രി. വി.)=തികഞ്ഞ സൗഖ്യത്തോടുകൂടി. നൃവാത്സിൽ=
 നിവസിച്ചു. കൈലാസത്തിന്റെ മുകളിൽ, കനകമണിമന്ദിരത്തിൽ,
 മാണിക്യതലത്തിൽ ശ്രീപാർവ്വതിയെ ലാളിച്ചുകൊണ്ടു ഭഗവാൻ
 സുഖമായി വസിച്ചു.

ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി വക

പുസ്തകങ്ങൾ.

1. കിർമ്മിയം ആട്ടക്കഥ (സവ്യാഖ്യാനം)	0	5	0
2. ഉത്തരസപയംവരം ആട്ടക്കഥ ,,	0	4	0
3. ഭാഗവതം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തം ,,	0	10	4
4. ഗൌരീചരിതം ഭാഷാചമ്പു ,,	0	8	0
5. കാലകേയവധം തുളുൽ ,,	0	6	0
6. തോരണയുദ്ധം പാഠ ,,	0	10	0
7. രാമായണം 24 വൃത്തം (സവ്യാഖ്യാനം)	0	6	0
8. വിഷ്ണുവൈദ്യം പാട്ട്	0	2	0
9. ജ്യോൽസ്സിക (വിഷ്ണുവൈദ്യം)	0	8	0
10. പാർവതീപരിണയം കിളിപ്പാട്ട്	0	8	0
11. മനുഷ്യാലയചരിത്ര തമിഴാശ്രം (സവ്യാഖ്യാനം)	0	12	0
12. രാവണോത്തരം ഭാഷാചമ്പു (സവ്യാഖ്യാനം)	0	8	0
13. വിജ്ഞാനാഭിഷേകം ഭാഷാചമ്പു ,,	0	8	0
14. സുഗ്രീവസഖ്യം ഭാഷാചമ്പു ,,	0	8	0
15. അംഗുലീയാങ്കം ഭാഷാചമ്പു ,,	0	8	0
16. ഉദ്യോഗപ്രവേശം ഭാഷാചമ്പു ,,	0	8	0
17. മണിമേഖല (സുപ്രസിദ്ധമായ തമിഴ് ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ തർജ്ജമ)	1	0	0
18. ചിലപ്പതികരം ,,	1	8	0
19. ശ്രീരാമാശ്വമേധം കിളിപ്പാട്ട്	2	8	0
20. സഹകരണപ്രസ്ഥാനം (കെ. എം.)	1	0	0
21. സാഹിത്യഭൂപ്തം (ആദ്യത്തെ 5 പരിച്ഛേദം)	1	8	0
22. സമസ്ത കേരളസാഹിത്യപരിഷത്തിന്റെ ദീർഘ സമ്മേളനറിപ്പോർട്ട്	2	8	0
23. ആയുർവ്വേദഭാഷകളുടെ പരസ്പരബന്ധം (ഡോക്ടർ എൽ. എ. രവിവർമ്മ)	1	12	0

സിക്രട്ടറി, ഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി,
ചെമ്പുക്കാവ്, തൃശ്ശിവപേരൂർ.